

En sammanhållen svensk havspolitik m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik och 4 följdmotioner med sammanlagt 76 yrkanden. Därutöver behandlas 18 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden 2008.

I propositionen lägger regeringen fram en sammanhållen svensk havspolitik. Inriktningen föreslås vara att havets och kustområdenas resurser ska nyttjas hållbart så att ekosystemen bevaras och restaureras samtidigt som havsanknutna näringar kan utvecklas, växa och bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft. Havspolitikerna behöver vara integrerad och tvärsektorriell och utgå från en helhetssyn på nyttjandet och bevarandet. En central utgångspunkt är EU:s havspolitik.

Regeringen presenterar i propositionen verktyg som gör det möjligt att öka kunskapen om havet och dess resurser, att stödja utvecklingen av befintliga och nya verksamheter, att tillvarata synergier, att bättre hantera intressekonflikter och att finna en balans mellan olika intressen, till det bästa för samhället som helhet. En handlingsplan för det internationella samarbetet ska tas fram. En ändamålsenlig planering och förvaltning av havet bör skapas. Sjöövervakningen bör utvecklas. Ytterligare kunskap till stöd för förvaltningen behöver tas fram och göras tillgänglig.

För att säkerställa ett långsiktigt hållbart nyttjande behöver havsmiljöarbetet intensifieras och ambitionerna höjas ytterligare. I propositionen redovisar regeringen konkreta insatser för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet. Regeringen anger vidare prioriterade åtgärder som krävs för att öka sysselsättningen och utveckla företagssamheten och infrastrukturen inom de maritima näringarna.

Slutligen framhålls olika svenska insatser för att skydda och förbättra havsmiljön i andra delar av världen.

Motionerna rör bl.a. samarbete och åtgärder mot övergödningen av Östersjön, havsförvaltning, vattendirektivet, en hållbar fiskesektor, skydd av marina områden, offentliga havsbottenkartor, en hållbar sjöfart samt kemikalier och läkemedelsrester i vatten.

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen gjort i propositionen och godkänner regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik samt avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns 64 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning	11
Bakgrund	11
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden	14
Inriktningen på svensk havspolitik	14
Havspolitik och global utveckling m.m.	15
EU:s strategi för Östersjöregionen m.m.	20
Grannsamverkan inom jordbruk	25
Havs- och vattenförvaltning	27
Delaktighet i havsmiljöarbetet och konsumenternas roll	33
Kunskapsstöd till förvaltningen	36
En hållbar fiskesektor	39
Hållbar sjöfart m.m.	49
Skydd och bevarande av områden, arter, miljöer och ekosystem m.m.	59
Åtgärder mot övergödning m.m.	68
Ett rent och giftfritt hav	82
Reservationer	90
1. Havspolitik och global utveckling m.m., punkt 2 (mp)	90
2. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (s)	91
3. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (v)	91
4. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (mp)	92
5. Grannsamverkan inom jordbruk, punkt 4 (v)	93
6. Grannsamverkan inom jordbruk, punkt 4 (mp)	93
7. En ny havsplanering, punkt 5 (mp)	94
8. Havsförvaltning, punkt 6 (v, mp)	94
9. Vattenförvaltning, punkt 7 (s)	95
10. Vattenförvaltning, punkt 7 (mp)	96
11. Delaktighet i havsmiljöarbetet, punkt 8 (s)	96
12. Delaktighet i havsmiljöarbetet, punkt 8 (mp)	97
13. Konsumentsektorns roll, punkt 9 (mp)	97
14. Stöd till förvaltningen, punkt 10 (s)	98
15. Stöd till förvaltningen, punkt 10 (v)	98
16. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (s)	99
17. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (v)	100
18. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (mp)	100
19. EU:s fiskeavtal med tredjeland, punkt 12 (s, v, mp)	101
20. Fiskeprogrammet, punkt 13 (v)	102
21. Fiskeprogrammet, punkt 13 (mp)	102
22. Utkast och bottentrålning, punkt 14 (v, mp)	103
23. Fritidsfiske, punkt 15 (mp)	104
24. Hållbar sjöfart, punkt 16 (s)	104
25. Hållbar sjöfart, punkt 16 (v)	105

26. Hållbar sjöfart, punkt 16 (mp)	105
27. Sanktioner och övervakning, punkt 17 (s)	106
28. Sanktioner och övervakning, punkt 17 (v)	107
29. Hamnar, punkt 18 (s)	107
30. Hamnar, punkt 18 (v)	108
31. Mottagning av fartygsavfall, punkt 19 (s)	109
32. Mottagning av fartygsavfall, punkt 19 (v)	109
33. Luftföroreningar, punkt 20 (s)	110
34. Luftföroreningar, punkt 20 (v)	110
35. Fritidsbåtar, punkt 21 (s)	111
36. Fritidsbåtar, punkt 21 (v)	112
37. Vindkraft till havs, punkt 22 (v)	112
38. Restaurering av kustnära miljöer, punkt 23 (v)	113
39. Skydd av marina områden, punkt 24 (s)	114
40. Skydd av marina områden, punkt 24 (v)	114
41. Skydd av marina områden, punkt 24 (mp)	115
42. Fiskestopp för hotade arter, punkt 25 (v)	115
43. Vandringsvägar, punkt 26 (v)	116
44. Konventionen om barlastvatten, punkt 27 (s, v, mp)	117
45. Åtgärder mot övergödning, punkt 28 (s, v)	117
46. Åtgärder mot övergödning, punkt 28 (mp)	118
47. Avgifter på utsläpp av fosfor- och kväveföreningar, punkt 29 (v, mp)	119
48. Bidrag till vattenvårdssatsningar, punkt 30 (v)	120
49. Musselodling, punkt 31 (s, v, mp)	120
50. Avlopp, punkt 32 (s)	121
51. Avlopp, punkt 32 (v)	121
52. Avlopp, punkt 32 (mp)	122
53. Djurhållning m.m., punkt 33 (v)	123
54. Djurhållning m.m., punkt 33 (mp)	124
55. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (s)	125
56. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (v)	125
57. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (mp)	126
58. EU:s jordbrukssubventioner, punkt 35 (v)	127
59. Giftfritt hav, punkt 36 (mp)	127
60. Båtbottenfärger m.m., punkt 37 (s)	128
61. Båtbottenfärger m.m., punkt 37 (mp)	129
62. Farliga ämnen, punkt 38 (s)	129
63. Farliga ämnen, punkt 38 (mp)	130
64. Läkemedelsrester, punkt 39 (s)	130
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	132
Propositionen	132
Följdmotionerna	132
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	136
<i>Bilaga 2</i>	
Skatteutskottets yttrande	139

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Inriktningen på svensk havspolitik

Riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:170.

2. Havspolitik och global utveckling m.m.

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ13 yrkandena 1–3.

Reservation 1 (mp)

3. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ13 yrkande 4, 2008/09:MJ205 yrkande 1, 2008/09: MJ271, 2008/09:MJ459 yrkande 31 och 2008/09:MJ483.

Reservation 2 (s)

Reservation 3 (v)

Reservation 4 (mp)

4. Grannsamverkan inom jordbruk

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 11 och 2008/09: MJ13 yrkande 5.

Reservation 5 (v)

Reservation 6 (mp)

5. En ny havsplanering

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 6.

Reservation 7 (mp)

6. Havsförvaltning

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 1 och 2008/09: MJ13 yrkande 8.

Reservation 8 (v, mp)

7. Vattenförvaltning

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ13 yrkande 17, 2008/09: MJ202 och 2008/09:MJ327.

Reservation 9 (s)

Reservation 10 (mp)

8. Delaktighet i havsmiljöarbetet

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ13 yrkande 9 och 2008/09:MJ493 yrkande 10.

Reservation 11 (s)

Reservation 12 (mp)

9. Konsumentsektorns roll

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ13 yrkandena 10 och 11.

Reservation 13 (mp)

10. Stöd till förvaltningen

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 22, 2008/09:MJ12 och 2008/09:MJ480.

Reservation 14 (s)

Reservation 15 (v)

11. En hållbar fiskesektor

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkandena 28 och 29 samt 2008/09:MJ13 yrkande 32.

Reservation 16 (s)

Reservation 17 (v)

Reservation 18 (mp)

12. EU:s fiskeavtal med tredjeland

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 21 och 2008/09: MJ13 yrkande 31.

Reservation 19 (s, v, mp)

13. Fiskeprogrammet

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 14 och 2008/09: MJ13 yrkande 12.

Reservation 20 (v)

Reservation 21 (mp)

14. Utkast och bottenrålning

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkandena 15, 16 och 19 samt 2008/09:MJ13 yrkandena 13 och 14.

Reservation 22 (v, mp)

15. Fritidsfiske

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 15.

Reservation 23 (mp)

16. Hållbar sjöfart

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkandena 30 och 33 samt 2008/09:MJ13 yrkandena 7 och 16.

Reservation 24 (s)

Reservation 25 (v)

Reservation 26 (mp)

17. Sanktioner och övervakning

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkande 24.

Reservation 27 (s)

Reservation 28 (v)

18. Hamnar

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkandena 31 och 32.

Reservation 29 (s)

Reservation 30 (v)

19. Mottagning av fartygsavfall

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkandena 34 och 40.

Reservation 31 (s)

Reservation 32 (v)

20. Luftföroreningar

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkandena 25–27.

Reservation 33 (s)

Reservation 34 (v)

21. Fritidsbåtar

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkandena 36–38.

Reservation 35 (s)

Reservation 36 (v)

22. Vindkraft till havs

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 23.

Reservation 37 (v)

23. Restaurering av kustnära miljöer

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 10.

Reservation 38 (v)

24. Skydd av marina områden

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 18, 2008/09:MJ13 yrkande 19 och 2008/09: MJ205 yrkande 2.

Reservation 39 (s)

Reservation 40 (v)

Reservation 41 (mp)

25. Fiskestopp för hotade arter

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ11 yrkandena 17 och 20.

Reservation 42 (v)

26. Vandringsvägar

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 13.

Reservation 43 (v)

27. Konventionen om barlastvatten

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 39 och 2008/09:MJ13 yrkande 18.

Reservation 44 (s, v, mp)

28. Åtgärder mot övergödning

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 2, 2008/09: MJ13 yrkande 20, 2008/09:MJ388, 2008/09:MJ468 och 2008/09: MJ493 yrkande 3.

Reservation 45 (s, v)

Reservation 46 (mp)

29. Avgifter på utsläpp av fosfor- och kväveföreningar

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 4 och 2008/09: MJ13 yrkande 24.

Reservation 47 (v, mp)

30. Bidrag till vattenvårdssatsningar

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 12.

Reservation 48 (v)

31. Musselodling

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 8, 2008/09:MJ459 yrkande 43 och 2008/09: MJ493 yrkande 4.

Reservation 49 (s, v, mp)

32. Avlopp

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 7 och 2008/09:MJ13 yrkande 30.

Reservation 50 (s)

Reservation 51 (v)

Reservation 52 (mp)

33. Djurhållning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkandena 5 och 6 samt 2008/09:MJ13 yrkandena 22, 23 och 25.

Reservation 53 (v)

Reservation 54 (mp)

34. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 3, 2008/09:MJ13 yrkande 21 och 2008/09: MJ459 yrkande 46.

Reservation 55 (s)

Reservation 56 (v)

Reservation 57 (mp)

35. EU:s jordbrukssubventioner

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 9 och 2008/09: MJ459 yrkande 45.

Reservation 58 (v)

36. Giftfritt hav

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ13 yrkandena 26 och 27.

Reservation 59 (mp)

37. Båtbottenfärger m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09:MJ13 yrkande 28.

Reservation 60 (s)

Reservation 61 (mp)

38. Farliga ämnen

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del, 2008/09:MJ13 yrkande 29 och 2008/09:MJ493 yrkande 12.

Reservation 62 (s)

Reservation 63 (mp)

39. Läkemedelsrester

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09:MJ493 yrkande 14.

Reservation 64 (s)

Stockholm den 14 maj 2009

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Bo Bernhardsson (s), Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s), Rune Wikström (m), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Staffan Appelros (m), Aleksander Gabelic (s), Eva Selin Lindgren (c), Sven Yngve Persson (m), Liza-Maria Norlin (kd), Jacob Johnson (v) och Lars Tysklind (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik och 4 följdmotioner med sammanlagt 76 yrkanden. Därutöver behandlas 18 motionsyrkanden från allmänna motions tiden 2008. Motionsförslagen och förslag till riksdagsbeslut återfinns i *bilaga 1*.

Skatteutskottet har yttrat sig över propositionen i de delar som berör skatteutskottets beredningsområde (2008/09:SkU12y). Yttrandet återfinns i *bilaga 2*.

Bakgrund

I 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100, bet. 2006/07:FiU21, rskr. 2006/07:222) konstaterade regeringen att hotet mot vår havsmiljö är en viktig utmaning och att regeringen skulle presentera ett paket av åtgärder som syftade till att förbättra havsmiljön. Samtidigt föreslog regeringen att ett nytt ramanslag *Havsmiljö* skulle föras upp i statsbudgeten.

I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1, bet. 2007/08:MJU1, rskr. 2007/08:95) konstaterar regeringen att övergödning, hårt fisketryck och utsläpp av miljögifter har fått stora konsekvenser för haven. Många sektorer i samhället nyttjar och påverkar havet på olika sätt. Målet är därför en sektorsövergripande politik som tar ett helhetsgrepp om havsfrågorna och som innebär att havsanknutna näringar kan utvecklas samtidigt som ekosystemen bevaras och restaureras. Arbetet med en sammanhållen svensk havspolitik inleddes med sikte på en havspolitik proposition under mandatperioden.

I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:MJU1, rskr. 2008/09:103) framhåller regeringen att Sverige är drivande i arbetet med att utforma EU:s framtida havspolitik och dess Östersjöstrategi, att stärka Helsingforskommissionens (Helcom) arbete bl.a. genom att genomföra en ambitiös aktionsplan för Östersjön samt att vara delaktigt i de internationella havskonventionerna. I detta arbete utgör en framgångsrik nationell havspolitik en väsentlig del.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 13 juli 2006 gav den dåvarande chefen för Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som långsiktigt säkerställer behovet av en effektiv och samordnad insamling och analys av kunskap om vattenfrågor. Syftet var att säkerställa ett bevarande och hållbart nyttjande av

havet. Utredningen antog namnet Havsmiljöutredningen (M 2006:05). I december 2006 överlämnade utredningen delbetänkandet Ett svenskt havsmiljöinstitut (SOU 2006:112).

I maj 2007 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Havsmiljöutredningen (dnr 2007/2434/Na). Därmed skulle utredningen också analysera innebörden av och bedöma förutsättningarna för att göra Östersjön till ett pilotområde samt ta fram förslag om bl.a. en organisation för förvaltning av havsmiljön, en modell för havsplanering och ett system för samverkan och samnyttjande av forsknings- och undersökningsfartyg. I maj 2008 överlämnade utredningen slutbetänkandet En utvecklad havsmiljöförvaltning (SOU 2008:48). Betänkandet har remissbehandlats.

Europeiska kommissionen presenterade 2006 ett meddelande om unionens framtida havspolitik (KOM(2006) 275). Kommissionens förslag har remissbehandlats, och Sverige har lämnat synpunkter på förslagen (dnr 2007/517/TR). I oktober 2007 presenterade kommissionen ett meddelande med ett förslag till en integrerad havspolitik för EU, den s.k. blåboken (KOM (2007) 574 slutlig), samt en tillhörande handlingsplan. I november 2007 antog Helcom en aktionsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan, BSAP).

I december 2007 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att i samråd med Jordbruksverket och övriga berörda myndigheter ta fram ett komplett förslag till svenska nationella åtgärder för att uppnå Helcoms aktionsplan. En delrapport presenterades våren 2008 (dnr 2008/2713/Na). I juni 2008 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi) i kraft. I december 2008 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att bl.a. förbereda den åtgärdsplan som anges i direktivet. Uppdraget redovisades den 1 maj 2009. Miljömålsrådet inom Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag i april 2008 lämnat ett underlag till regeringens fördjupade utvärdering av miljömålssystemet genom rapporten Miljömålen – Nu är det bråttom (dnr M2008/1443/Mk). Rapporten har remissbehandlats.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lägger regeringen fram en sammanhållen svensk havspolitik. Inriktningen föreslås vara att havets och kustområdenas resurser ska nyttjas hållbart så att ekosystemen bevaras och restaureras samtidigt som havsanknutna näringar kan utvecklas, växa och bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft. Havspolitikerna behöver vara integrerad och tvärsektorriell och utgå från en helhetssyn på nyttjandet och bevarandet. En central utgångspunkt är EU:s havspolitik. I propositionen presenterar regeringen verktyg som gör det möjligt att öka kunskapen om havet och dess resurser, att stödja utvecklingen av befintliga och nya verksamheter, att tillvarata synergier, att bättre hantera intressekonflikter och att finna en balans mellan olika intressen, till det bästa för samhället som helhet. En handlings-

plan för det internationella samarbetet ska tas fram. En ändamålsenlig planering och förvaltning av havet bör skapas. Sjöövervakningen bör utvecklas. Ytterligare kunskap till stöd för förvaltningen behöver tas fram och göras tillgänglig. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart nyttjande behöver havsmiljöarbetet intensifieras och ambitionerna höjas ytterligare. I propositionen redovisar regeringen konkreta insatser för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet. Regeringen anger vidare prioriterade åtgärder som krävs för att öka sysselsättningen och utveckla företagsamheten och infrastrukturen inom de maritima näringarna. Slutligen framhåller regeringen olika svenska insatser för att skydda och förbättra havsmiljön i andra delar av världen.

Utskottets överväganden

Inriktningen på svensk havspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik.

Propositionen

Enligt regeringen behöver Sverige en sammanhållen havspolitik som ska ha följande inriktning:

- Havets och kustområdenas resurser ska nyttjas hållbart så att ekosystemen bevaras och restaureras samtidigt som havsanknutna näringar kan utvecklas, växa och bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft.
- Havspolitiken ska vara integrerad och sektorsövergripande och utgå från en helhetssyn på nyttjandet och bevarandet av resurserna.
- Genom EU-samarbetet ska det regionala samarbetet i havsfrågor stärkas.
- Havspolitiken ska involvera och skapa delaktighet med berörda intressenter.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anför är nyttjandet av havet och kustområdena mångfasetterat och intensiteten ökar. För att havet och kustområdena ska vara en långsiktigt hållbar resurs i framtiden måste förvaltningen i högre grad utgå från ett helhetsperspektiv. Utskottet välkomnar därför att detta är utgångspunkten för regeringens arbete med en sammanhållen havspolitik som omfattar alla aspekter av människans och samhällets förhållande till havet. En sammanhållen havspolitik syftar till att leverera verktyg som gör det möjligt att öka kunskapen om havet och dess resurser, att stödja utvecklingen av befintliga och nya verksamheter, att tillvarata synergier, att bättre hantera intressekonflikter och att finna en balans mellan olika intressen, till det bästa för samhället som helhet. Utskottet anser i likhet med regeringen att havspolitiken därför måste vara integrerad och tvärsektorieell och utgå från en helhetssyn så att ett vidare sammanhang mellan olika politikområden och sektorsstrategier kan uppnås. Som regeringen framhåller är detta en nödvändig förutsättning för att man ska kunna effektivisera nyttjandet och bevarandet av tillgängliga resurser.

En hållbar utveckling av de havsanknutna näringarna bidrar i sin tur till att stärka Sveriges konkurrenskraft och välbefinnande. Som anförts i propositionen måste en växande, konkurrenskraftig och hållbar maritim ekonomi

byggas i harmoni med den marina miljön, som dessutom i många fall utgör själva resursbasen. En havspolitik måste därför integrera såväl näringspolitiska och sociala som miljömässiga mål. Mål, utgångspunkter och principer för olika politikområden kan ibland stå eller hävdas stå i motsatsförhållande till varandra. Inom ramen för havspolitiken behöver därför exempelvis miljö kvalitetsmål, ekonomiska mål om ökad tillväxt och näringspolitiska mål om fler och växande företag vägas mot varandra i ett sammanhang och inte betraktas vart och ett för sig.

Havsmiljöarbetet måste intensifieras och ambitionerna höjas. Havspolitiken ska bidra och ge möjligheter till nyföretagande och utveckling av företag som anknyter till havet direkt eller indirekt. Många sådana företag finns i kategorin små och medelstora företag. Åtskilliga av dessa är beroende av vilka krav som ställs på deras verksamheter. Utskottet anser i likhet med regeringen att framtida åtgärder därför bör utformas så att det blir enklare att efterleva detta regelverk och andra åtgärder som beslutas. Genom en fortsatt tillväxt, med fler och växande företag, skapas en grund för att på lång sikt värna den resurs som havet utgör.

Som påpekats i propositionen berör havet och nyttjandet av dess resurser ett mycket stort antal aktörer och intressenter på olika förvaltningsnivåer, från privatpersoner och yrkesutövare till myndigheter och internationella organisationer. Alla aktörer påverkar på olika sätt havet och berörs av de beslut som fattas. I likhet med regeringen anser utskottet att en integrerad havspolitik därför måste bygga på en högre grad av delaktighet från alla intressenter för att bli framgångsrik. Den svenska havspolitiken kan inte bedrivas isolerat i förhållande till utvecklingen i närområdet. Samarbetet i Östersjö- och Nordsjöregionerna samt inom EU är därför avgörande för att man ska kunna nå framgång.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik.

Havspolitik och global utveckling m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en sammanhållen havspolitik i förhållande till PGU (mp), om att havsmiljön bör vara överordnad andra intressen (mp) och om tydlighet vad gäller de frågor som ska drivas i internationella forum (mp).

Jämför reservation 1 (mp).

Propositionen

Enligt propositionen bör Sverige fortsatt arbeta pådrivande och strategiskt för att stärka det internationella samarbetet om havsresursfrågor och samarbete mellan relevanta sektorsområden i syfte att förbättra havsmiljön.

Detta arbetssätt bör vidareutvecklas genom att en särskild svensk handlingsplan för det samlade internationella samarbetet, med särskilt fokus på Östersjön och Västerhavet, utformas. En utvärdering bör göras av hur arbetet och förhandlingsprocesserna fortlöper nationellt, regionalt och internationellt.

Det marina direktivet bör utgöra grunden för den svenska handlingsplanen för internationellt samarbete om havsmiljön. Sverige bör vara pådrivande för att Östersjön ska utses till ett pilotprojekt enligt marina direktivet och verka för att Helcom får ansvaret för att samordna bildandet av ett sådant pilotprojekt. Sverige bör även verka för att ett pilotprojekt genomförs inom ramen för EU:s kommande strategi för Östersjöregionen.

Motionen

I motion MJ13 (mp) framhålls i yrkande 1 vikten av att den inhemska och den internationella havspolitikerna är sammanhållna också i förhållande till politiken för global utveckling (PGU). Motionärerna anser att så inte alltid är fallet i dag. Vidare anser motionärerna att havsmiljön bör vara överordnad andra havspolitiska intressen i och med att en ekologiskt hållbar miljö är en förutsättning för social och ekonomisk hållbarhet på sikt (yrkande 2). Enligt yrkande 3 räcker det inte att vara aktiv i olika internationella forum, utan det krävs också en klar inriktning och tydlighet vad gäller de frågor som ska drivas där.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige behöver en sammanhållen havspolitik. Miljöpolitiken har utvecklats från den första generationens prioritering av punktkällor till den andra generationens fokus på diffusa utsläpp och nya instrument i miljöarbetet, t.ex. sektorsintegrering, miljöbalansen och miljö kvalitetsmålen. Nu är det dags för den tredje generationens miljöpolitik, som innebär en större helhetssyn och en tydligare integrering av miljöfrågorna i andra politikområden. Samtidigt krävs ett betydligt större internationellt fokus och starkare politiskt ledarskap. Utskottet anser liksom regeringen att Sverige måste gå före och visa vägen framåt i havsmiljöarbetet.

Det finns ett antal globala och regionala organisationer och program som direkt eller indirekt arbetar med att förvalta havets naturresurser och att skydda våra havsmiljöer. Ingen av de regionala samsamarbetsorganisationerna har dock ett överordnat mandat att arbeta med problemen att skydda och förvalta havets resurser. Såsom påpekas i propositionen har en påtaglig brist i det internationella arbetet inom det marina området varit fragmentering och brist på tydliga prioriteringar, vilket inneburit att sektorsövergripande frågor inte har beaktats i önskvärd utsträckning. Under senare tid har ett ökat behov av samordning och samsyn blivit allt mer framträdande, t.ex. när det gäller sambanden mellan forskning, förvaltning av havets resur-

ser och socioekonomiska förhållanden. Som regeringen framhåller är EU:s havspolitik, utvecklingen av EU:s strategi för Östersjöregionen och det marina direktivet exempel på motsvarande medvetenhet på EU-nivå och att dessa processer stärker behovet av att Sverige uppträder enhetligt och samlat. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att utarbeta en samlad svensk handlingsplan för det internationella havsmiljöarbetet. Att arbeta utifrån en handlingsplan ökar möjligheten till strategiska insatser och att i god tid identifiera synergier och brister samt ökar Sveriges möjlighet att påverka det internationella samarbetet. Regeringen avser att med handlingsplanen visa att Sverige fortsatt kommer att vara drivande i havsmiljöarbetet, såväl globalt som regionalt, och arbeta för att regionala organisationer som Helcom och Oskar ska kunna få en nyckelroll i genomförandet av EU:s insatser för havsmiljön.

Vad gäller frågan om politik för global utveckling (PGU) vill utskottet framhålla det marina initiativet som är ett svenskt handlingsprogram inom ramen för internationellt utvecklingssamarbete som syftar till utveckling av uthålliga förvaltningssystem i hav- och kustområden. Handlingsprogrammet initierades 1996/97 och uppmärksammades i en havsmiljöskrivelse till riksdagen 2005. Det består av en programplan och en rad olika projekt. Genom ett marint råd, som är ett samarbetsforum mellan Naturvårdsverket, Sjöfartsverket, Fiskeriverket, Världsnaturfonden WWF, Fiskesekretariatet och Sida, har initiativet getts en bred förankring. Samtidigt har rådet skapat en plattform för att sektorsövergripande koppla marina miljöfrågor till andra frågor av betydelse för den marina miljön, såsom klimat-, fiske-, sjöfarts- och övervakningsfrågor med utgångspunkt i demokrati och mänskliga rättigheter. En särskild komponent i initiativet är ett program för att stärka och utveckla den svenska resursbasen inom det marina området. Utskottet delar regeringens uppfattning att genom involverade myndigheters och andra organisationers roll ges goda möjligheter att arbeta för en samsyn med utvecklingspolitiken och därmed en samlad svensk politik för global utveckling. En fortsatt kraftfull svensk satsning på fiskefrågor och marina miljöfrågor förväntas medverka till ett hållbart och klokt nyttjande och därmed livskraftiga och produktiva ekosystem i hav- och kustområden i fattiga länder. Det bidrar i sin tur till att skapa ökade förutsättningar för kuststaternas långsiktiga försörjning och i förlängningen till stabila och hållbara ekonomier. Som påpekas i propositionen ska i sammanhanget även bevarandet av biologisk mångfald gå hand i hand med minskad fattigdom. I likhet med regeringen anser utskottet att den fortsatta satsningen kan förväntas medverka till att stärka PGU-arbetet hos de svenska aktörerna och öka den svenska resursbasen med internationell marin kompetens.

Utskottet konstaterar, bl.a. mot bakgrund av redovisningen ovan, att ett aktivt arbete pågår vad gäller att utveckla en sammanhållen svensk havspolitik. Utskottet anser därför att motion MJ13 (mp) yrkande 1 kan lämnas utan vidare åtgärd i den mån det inte kan anses vara tillgodosett.

Vad avser motionens yrkande 2 att havsmiljön bör vara överordnad andra havspolitiska intressen, vill utskottet understryka att såsom anförs i propositionen måste förvaltningen i högre grad utgå från ett helhetsperspektiv för att havet och kustområdena ska vara en långsiktigt hållbar resurs i framtiden och att detta är utgångspunkten för regeringens arbete med en sammanhållen havspolitik som omfattar alla aspekter av människans och samhällets förhållande till havet. Utskottet delar regeringens uppfattning att en växande, konkurrenskraftig och hållbar maritim ekonomi måste byggas i harmoni med den marina miljön, som dessutom i många fall utgör själva resursbasen, och att en havspolitik därför måste integrera såväl näringspolitiska och sociala som miljömässiga mål. Mål, utgångspunkter och principer för olika politikområden kan ibland stå eller hävdas stå i motsatsförhållande till varandra. Såsom framhålls i propositionen behöver därför exempelvis miljö kvalitetsmål, ekonomiska mål om ökad tillväxt och näringspolitiska mål om fler och växande företag vägas mot varandra i ett sammanhang inom ramen för havspolitiken och inte betraktas vart och ett för sig.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 2 avslås.

När det gäller frågan om aktivt arbete i olika internationella forum vill utskottet anföra följande. Sverige är beroende av regionala och andra internationella överenskommelser för att utsläppen av farliga eller gödande ämnen ska minska, för att nödvändiga regleringar inom fisket ska genomföras och för att säkerheten och miljöhänsynen inom sjöfarten ska öka.

Som översiktligt anges i propositionen kommer bl.a. följande arbete att drivas av regeringen inom den internationella handlingsplanen. Sverige kommer att vara ordförande i EU under hösten 2009. EU:s strategi för Östersjöregionen och reformeringen av EU:s fiskeripolitik kommer att vara viktiga frågor under ordförandeskapet. Havets ekosystemtjänster och havet som förutsättning för regionens ekonomiska tillväxt är andra frågor som kommer att uppmärksammas.

Ett första steg till en integrerad EU-politik på det havspolitiska området infördes i och med Europeiska kommissionens meddelande om en integrerad havspolitik för EU (KOM(2007) 574 slutlig). Medlemsstaterna rekommenderas att utreda hur man vill införa havspolitiken nationellt och rapportera detta till kommissionen under 2009. Regeringen kommer särskilt att arbeta för att EU:s havspolitik får ett tydligt miljö- och tillväxtfokus. Särskilt viktigt är beaktandet av åtgärder som bidrar till havsmiljöarbetet och utvecklingen av marina kluster och maritima näringar. Kommissionen kommer under hösten 2009 att avlägga en rapport till Europeiska rådet om utvecklingen av havspolitiken.

Det marina direktivet (2008/56/EG) trädde i kraft i juli 2008. Åtgärdsprogram för respektive marin region ska vara i kraft senast 2016, och god miljöstatus ska uppnås senast 2020. Sverige kommer att arbeta för att Östersjön snarast möjligt ges status av pilotprojekt med sektorsintegration som

utgångspunkt och för att genomförandet av det marina direktivet påskyndas i mesta möjliga mån. Sverige kommer också att arbeta för att pilotprojektet får finansiellt och annat stöd från EU.

Europeiska kommissionen ska under 2009 lägga fram ett förslag till EU:s strategi för Östersjöregionen. De huvudområden som kommer att ingå är miljö, tillväxt/konkurrenskraft, säkerhet och tillgänglighet. Sverige har som utgångspunkt att strategin ska behandlas av Europeiska rådet under Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009 och därefter följas upp kontinuerligt. Initiativet väntas förbättra möjligheterna till aktörssamarbete kring för regionen viktiga frågor såsom havsmiljön.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik är en del av den inre marknaden. Politiken består av en första pelare (direkt- och marknadsstöd) och en andra pelare (landsbygdsutveckling). Den gemensamma jordbrukspolitikens har sedan slutet av 1990-talet genomgått tre genomgripande reformer. 2003 års jordbruksreform innebar bl.a. att direktstöden frikopplades från produktionen. Jordbrukspolitikens kommer liksom alla andra utgiftsområden att behandlas inom ramen för EU:s budgetöversyn.

Fiskeripolitiken ska revideras senast under 2012. Regeringen avser att under det svenska ordförandeskapet i EU hösten 2009 aktivt verka för att en diskussion om översynen av den gemensamma fiskeripolitiken ska påbörjas redan 2009. Syftet är att bidra till att den gemensamma fiskeripolitiken efter 2012 säkerställer ett långsiktigt hållbart nyttjande inom ramen för en ekosystembaserad förvaltning. Sverige kommer att utarbeta tydliga nationella positioner för ställningstaganden inför översynen av fiskeripolitiken. Fiskeripolitiken kommer liksom andra utgiftsområden att behandlas inom ramen för EU:s budgetöversyn.

Kommissionen kommer under 2009 att lägga fram en rapport om EU:s budget som avser alla inkomster och utgifter. Detta öppnar upp för diskussion kring den framtida EU-politiken. Sveriges förberedelser inför budgetöversynen har inletts.

Sjöfarten är en internationell näringsgren som i första hand måste regleras genom internationella regler såsom FN:s havsrättskonvention (Unclos) och Internationella sjöfartsorganisationens (IMO) konventioner. Regeringen anser därför att Sverige bör sträva efter globala samförståndslösningar inom IMO, vilket i slutändan gynnar såväl handelssjöfarten som flagg-, kust- och hamnstaterna. Framgångsrika exempel på sådana lösningar är IMO:s klassning av Östersjön och Nordsjön som svavelkontrollområden samt IMO:s klassning av Östersjön som ett särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Sverige bör även fortsättningsvis vara drivande inom IMO i syfte att skapa goda förutsättningar för kvalitets-sjöfart, dvs. den sjöfart som har en hög miljö- och säkerhetsstandard, bl.a. genom att verka för ytterligare effektiva skyddsåtgärder för att skydda Östersjöns känsliga miljö. I detta arbete är det centralt att en svensk kvali-

tetssjöfart ges samma förutsättningar som annan europeisk sjöfart. Det är av stor betydelse att behovet av regelförenkling beaktas vid utveckling av det internationella regelverket.

Sveriges ordförandeskap i Helsingforskommissionen för skydd av Östersjöns marina miljö (Helcom) 2010–2012 utgör en god möjlighet att verka för att Helcom utvecklas till en effektivare tredje generationens miljöorganisation. Genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön överlappar och bidrar till flera viktiga havsprocesser inom EU. Sverige bör särskilt arbeta för att genomförandet av aktionsplanen samordnas med de åtgärder som kan komma att genomföras inom ramen för pilotprojekt enligt det marina direktivet. Grannlandssamarbetet med Ryssland är viktigt för att stärka det ryska genomförandet av aktionsplanen.

Osparkommissionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (Ospar) genomgår för närvarande en översyn och kommer att hålla ett ministermöte under hösten 2010. Ospar är viktigt för Västerhavssamarbetet och för genomförandet av det marina direktivet.

Sverige bör särskilt arbeta för att Östersjöstaternas råd (CBSS) vid sina årliga högnivåmöten ger nödvändigt politiskt stöd till genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön. Sverige bör i det sammanhanget verka för att det breda och inkluderande arbetssätt som Baltic 21 tillämpas tillvara inom andra Östersjösamarbeten och att tvärsektoriella projekt för hållbar utveckling i Östersjöregionen fortsatt utvecklas.

Mot bakgrund av vad som redovisats när det gäller arbetet i olika internationella forum och med hänvisning till pågående arbete föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

EU:s strategi för Östersjöregionen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ökat samarbete över Östersjön (s), om en åtgärdsplan och nationella åtgärdsprogram inom Helcom (fp, s), om att lyfta upp arbete till statsministernivå inom Helcom och om en ökad nordisk kraftsamling (s), om samordning mellan olika samarbetsformer (fp, s), om nya medel för Östersjöns renovering (v) och om den nya mellanstatliga fonden (mp).

Jämför reservationerna 2 (s), 3 (v) och 4 (mp).

Propositionen

Enligt regeringen är framtagandet av en EU-strategi för Östersjöregionen en möjlighet att långsiktigt öka EU:s engagemang i Östersjöregionen. Sverige bör vara drivande för att strategin leder till ett brett och samordnat agerande av regionala aktörer, inklusive kommissionen, för såväl en förbättrad havsmiljö som stärkt ekonomisk tillväxt i regionen.

Sverige bör arbeta långsiktigt för att stärka Helcom som mellanstatlig aktör för havsmiljöarbetet i Östersjöområdet. Sverige bör verka för att Helcom ska hålla årliga miljöministermöten.

Regeringen anser vidare att Sverige bör vara pådrivande för att arbetet med Helcoms aktionsplan för Östersjön samordnas med motsvarande processer inom EU. Aktionsplanen bör dessutom integreras i arbetet med det marina direktivet och utgöra en bas för att utpeka Östersjön som ett pilotprojekt. Sverige bör verka för att aktionsplanen utgör en prioriterad åtgärd inom EU:s kommande strategi för Östersjöregionen. Ett nära samarbete med Ryssland om Helcoms aktionsplan är av stor vikt under de närmaste åren.

Vidare bör Sverige vara drivande för att stärka det nordiska samarbetet för planering och förvaltning av haven.

Sverige stöder ekonomiskt inrättandet av en mellanstatlig finansieringsfond med syftet att bidra med finansiering av projekt och åtgärder för att förbättra Östersjöns miljö. Sverige bör fortsatt bidra med medel till den nordliga dimensionens miljöpartnerskap som syftar till att genomföra större investeringsprojekt i främst Ryssland för att förbättra Östersjöns miljö.

Motionerna

I flera motioner framhålls behovet av insatser för att förbättra havsmiljön i Östersjön. I motion MJ271 (s) anförs att miljöarbetet bör fortsätta på den inslagna linjen och att kontakten inom EU och över Östersjön bör öka. Enligt motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ483 (s) och MJ205 (fp) yrkande 1 betonas arbetet inom Helcom och att vi måste se till att genomföra den åtgärdsplan som antagits inom Helcom och utveckla nationella åtgärdsprogram till 2010. I MJ10 (s) yrkande 1 delvis framhålls även att Helcoms havsmiljöarbete bör lyftas upp till statsministernivå och att en gemensam nordisk kraftsamling skulle vara av betydelse. Enligt motion MJ483 (s) måste Helcom 2010 ha en plan för fortsatt arbete för Östersjön och det är viktigt med en samordning av EU:s strategi för Östersjöregionen med existerande samarbetsformer. Det sistnämnda nämns även i motion MJ205 (fp). Enligt motion MJ459 (v) yrkande 31 bör Sverige verka för att nya medel avsätts för Östersjöns renovering. I motion MJ13 (mp) yrkande 4 framhålls också behovet av finansiering, och motionärerna anser att en del av EU:s medel för strukturfonder och landsbygdsutveck-

ling skulle kunna kanaliseras till den föreslagna mellanstatliga fonden samt att det är viktigt att ekonomisk och social hänsyn inte får ges prioritet framför ekologisk hållbarhet.

Utskottets ställningstagande

Som påpekas i propositionen kommer antagandet av EU:s strategi för Östersjöregionen att vara en prioriterad fråga under det svenska ordförandeskapet hösten 2009, och strategin utgör en unik möjlighet att på lång sikt samordna EU:s olika politikområden med bäring på havsmiljön med regionala initiativ. De huvudområden som kommer att ingå är miljö, tillväxt/konkurrenskraft, tillgänglighet och säkerhet. Kommissionens meddelande om en strategi för Östersjöregionen bör innehålla konkreta förslag på hur samarbetet mellan olika politikområden kan förbättras och bör även innehålla en konkret handlingsplan för vad kommissionen, EU:s medlemsstater i Östersjöregionen och andra parter bör göra för att uppnå sina gemensamma prioriteringar. Östersjöstrategin kommer att spänna över ett stort antal frågor där miljö endast är en del. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är viktigt att Östersjöstrategin kopplar samman EU-insatser, policyinstrument och resurser på ett tvärsektorielt sätt och att den utformas med förståelsen för att åtgärder som förbättrar Östersjöns miljö också bidrar till regionens tillväxt. Miljö-, jordbruks-, fiske- och sjöfartspolitiken liksom näringslivspolitikerna i övrigt behöver tillsammans med EU:s olika finansieringsinstrument ingå i ett sådant integrerat synsätt.

Förutsättningarna för det regionala samarbetet har förändrats. Åtta av Östersjöländerna är EU-medlemmar och måste därför tillämpa EU:s gemensamma lagstiftning. Som regeringen anför kräver dock Östersjöns kritiska miljösituation regionala säråtgärder där nya initiativ utarbetade inom Helcom kan leda utvecklingen på teknisk-vetenskaplig nivå, och utskottet stöder därför regeringens förslag om att Sverige bör verka för att årliga miljöministermöten hålls inom ramen för Helcom för att förankra Helcoms ledande ställning på det vetenskapliga området.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att de föreslagna åtgärderna i Helcoms aktionsplan för Östersjön bör vara utgångspunkten för det åtgärdsprogram för Östersjön som krävs enligt det marina direktivet. Aktionsplanen antogs av miljöministrarna i november 2007 och är i dagsläget det enda existerande regionala mellanstatliga åtgärdsprogrammet för att förbättra Östersjöns miljö. Aktionsplanen innebär att länderna till 2010 ska ta fram nationella åtgärdsprogram, vilka ska vara genomförda 2016, och att ett gott miljötillstånd ska vara uppnått till 2021. Ett ministermöte hålls 2013 för att utvärdera de nationella programmens effektivitet. Eftersom det marina direktivet också kräver åtgärdsprogram inom överlappande områden är det angeläget att dessa åtgärdsprogram samordnas. Liksom regeringen anser utskottet att Helcoms aktionsplan och förslaget att Östersjön ska utgöra ett pilotprojekt enligt det marina direktivet bör utgöra grunden

för det regionala samarbetet och den nationella strategi som krävs under artikel 4 i det marina direktivet. Genomförandet av aktionsplanen bör också vara en viktig komponent i EU:s strategi för Östersjöregionen.

Utskottet delar även regeringens uppfattning om att Sverige och Ryssland har ett gemensamt intresse av att samarbeta för att förbättra Östersjöns miljö, varför ett nära samarbete mellan Sverige och Ryssland om genomförandet av aktionsplanen är av stor vikt. Utskottet välkomnar att en av prioriteringarna för samarbetet om miljöfrågor med Ryssland är att utveckla Naturvårdsverkets samarbete med ryska myndigheter kring kapacitetsuppbyggande åtgärder för att stärka genomförandet av aktionsplanen. Naturvårdsverket har i samråd med Jordbruksverket och övriga berörda myndigheter fått i uppdrag att till juli 2009 utarbeta förslag till åtgärder för det svenska genomförandet av aktionsplanen. I uppdraget ingår bl.a. att redovisa kostnader för föreslagna åtgärder, eventuella målkonflikter och samhällsekonomiska konsekvenser.

I enlighet med Helcoms aktionsplan avser regeringen att till Helcoms miljöministermöte 2010 presentera ett svenskt handlingsprogram för genomförandet. Utskottet välkomnar i synnerhet regeringens avsikt att i samband med framtagnandet av handlingsprogrammet överväga de förslag som presenteras genom Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets uppdrag och annan relevant information för att kunna ta ställning till om ytterligare åtgärder behövs före 2016.

Som vidare framhålls i propositionen har länderna runt Östersjön genom den gemensamma handlingsplanen för hållbar utveckling – Baltic 21 – under tio år varit engagerade i arbetet med att skapa en hållbar utveckling i Östersjöregionen. Merparten av arbetet inom Baltic 21 bidrar direkt eller indirekt till en förbättrad havsmiljö i Östersjön. I linje med den globala Agenda 21 har Baltic 21 inom några sektorer bildat ett nätverk där flertalet samhällsaktörer är representerade. Medlemmar är olika Östersjöländers förvaltningar, miljöorganisationer, akademiska och finansiella institutioner samt lokala stads- och näringslivsorganisationer. Partnerskap i projekt är en viktig del av genomförandet. I likhet med regeringen anser utskottet att det breda och inkluderande arbetssätt som Baltic 21 tillämpar är en nyckel till framgång och att metoden bör tas till vara även inom andra Östersjö-samarbeten.

Vad gäller önskemålet i yrkande 1 i MJ10 (s) om nordisk samverkan vill utskottet påpeka att de nordiska länderna alla är kuststater som påverkar, men också har ansvar för utvecklingen i, Östersjön, Västerhavet, Barents hav och Arktis. Även om det finns frågeställningar som är specifika för varje hav är många frågor generella till sin natur. De nordiska länderna kan lära sig mycket av varandras arbete, bl.a. har Norge stora erfarenheter av planering och förvaltning av Barents hav. Utskottet stöder därför de nordiska miljöministrarnas beslut att inom ramen för det nordiska samarbetet fördjupa sitt samarbete för att ta fram förslag för utveckling och tydligare nordisk samordning av initiativ för planering och

förvaltning av haven. Initiativen ska stärka det internationella samarbetet och konventionerna på havsområdet samt främja erfarenhetsutbyte och samordnat agerande i internationella processer. På sikt kan dessa samordnade insatser stimulera en gemensam metodutveckling.

Utskottet finner att de berörda motionsyrkandena i allt väsentligt tillgodosetts med vad som anförts. Motionerna MJ271 (s), MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ483 (s) och MJ205 (fp) yrkande 1 kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om att nya EU-medel bör avsättas för Östersjöns renovering (yrkande 31 i motion MJ459) bör det uppmärksammas att kommissionen under 2009 kommer att lägga fram en rapport om EU:s budget som avser alla inkomster och utgifter. Detta öppnar upp för diskussion kring den framtida EU-politiken. I propositionen påpekas att Sveriges förberedelser inför budgetöversynen har inletts. Vidare nämns bl.a. följande möjligheter till EU-finansiering. I samarbete med olika aktörer har Baltic 21 hösten 2008 beviljats EU-finansiering genom Interreg för fyra projekt med hållbar utveckling som gemensam nämnare. Vidare har Sverige har tilldelats 54,7 miljoner euro från Europeiska fiskerifonden (EFF) för perioden 2007–2013, vilket innebär en årlig EU-budget för programmet på ca 70 miljoner kronor. Därutöver omfattar landsbygdsprogrammet i offentliga medel ca 35,3 miljarder kronor varav 70 % ryms inom axel 2, under vilken det främst ingår ersättningar för att stärka markförvaltningen och främja en hållbar förvaltning av naturresurser (bl.a. ersättning för odling av fånggrödor, vårbearbetning, anläggning av skyddszoner, odling av vall och skötsel av våtmarker).

Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att de möjligheter som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet tillsammans med de moduletrade medel från EU-budgeten som nu kan komma att bli aktuella bör vara tillräckliga för att jordbrukssektorn kraftfullt ska kunna medverka till att det svenska åtagandet inom Helcoms aktionsplan för Östersjön ska vara möjligt att nå. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att noggrant följa utvecklingen och ha beredskap för att göra eventuella omprioriteringar inom landsbygdsprogrammet om så skulle krävas.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion MJ459 (v) yrkande 31. Motionen avstyrks i denna del.

När det gäller yrkande 4 i motion MJ13 (mp) vill utskottet framhålla att Nordiska investeringsbanken (NIB) och Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco), som ett led i genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön, tagit initiativ till en mellanstatlig fond för projektidentifiering och projektförberedelser. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta område bör förstärkas. Fonden bör kunna komplettera de satsningar som gjorts inom bl.a. NIB med särskilda investeringsmedel för Östersjörelaterade projekt. Finansieringsfonden etableras för att katalysera genomförandet av Östersjön som pilotprojekt inom det marina direktivet och

aktionsplanen för Östersjön. Regeringen avser att bidra med 45 miljoner kronor per år för 2009 och 2010 till denna gemensamma internationella fond, som förvaltas inom ramen för Nefco och NIB för genomförandet av Helcoms aktionsplan och andra åtgärder i syfte att förbättra miljötillståndet i Östersjön och Västerhavet. Finansiering avses ske från anslaget 1:12 *Havs- miljö*. Inom Helcom sker även en sammanställning av finansieringsmöjligheter från andra källor, och medlemsländerna och övriga finansiärer uppmuntras att på olika sätt bidra till fonden. Nordliga dimensionens miljöpartnerskap (NDEP) är ett samarbete som utvecklades under det svenska ordförandeskapet i EU 2001. NDEP består bl.a. av ett "miljöfönster" som syftar till att samordna finansieringen av större miljöinvesteringar med gränsöverskridande effekter i nordvästra Ryssland.

Mot bakgrund av det anförda föreslås att motion MJ13 (mp) yrkande 4 i den berörda delen lämnas utan vidare åtgärd.

Grannsamverkan inom jordbruk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om gemensamma åtgärder mot fosfor i Östersjöländerna (v) och om grannsamverkan fokuserad på ekologiskt jordbruk (mp).

Jämför reservationerna 5 (v) och 6 (mp).

Propositionen

Enligt regeringen kan ett utbyte av goda erfarenheter och förbättrat samarbete utveckla Östersjöländernas jordbruksrådgivning och medverka till att jordbrukets påverkan på Östersjön minskar.

Motionerna

I motion MJ11 (v) yrkande 11 betonas problemet med fosforläckage till Östersjön. Sverige bör enligt motionärerna verka för utsläppsbegränsningar beträffande fosfor, och motionärerna anför att mängden fosfor som läcker ut är beroende av hur jorden brukas. Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 5 bör grannsamverkan fokusera på att främja ekologiskt jordbruk.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att ett utbyte av goda erfarenheter och förbättrat samarbete kan utveckla Östersjöländernas jordbruksrådgivning och medverka till att jordbrukets påverkan på Östersjön minskar.

Under det svenska ordförandeskapet i Östersjöstaternas råd (CBSS) 2007 hölls ett högnivåmöte i Saltsjöbaden mellan representanter för jordbruks- och miljöministerierna. En viktig utgångspunkt för mötet var ett ökat samarbete för att minska jordbrukets påverkan på Östersjön. Ett resultat av Saltsjöbadsmötet var ett seminarium om miljöutbildning och rådgivning som viktiga instrument för att reducera jordbrukets negativa inverkan på vatten. Seminariet arrangerades av Länsstyrelsen i Stockholms län tillsammans med lettiska och svenska myndigheter och organisationer, och seminariet stöddes finansiellt av regeringen. Syftet med seminariet var att lyfta fram och utbyta praktiska erfarenheter om miljöutbildning och rådgivning till jordbrukare.

Med utgångspunkt i seminariet startades 2008 projektet Baltic Agreement (förbättrad miljöutbildning och rådgivningsverksamhet inom jordbrukssektorn i Östersjöregionen) av Lantbrukarnas Riksförbund tillsammans med representanter från andra länder och organisationer. Syftet med projektet är att utveckla utbildnings- och rådgivningsverksamheten inom jordbruket i Östersjöländerna. Utskottet anser liksom regeringen att projektet har goda förutsättningar att öka samarbetet mellan myndigheter, näringen och intresseorganisationer i och mellan länderna runt Östersjön. Värdefulla erfarenheter från rådgivningsprojektet Greppa näringen kan utnyttjas, och projektet bör bidra till minskade växtnäringens förluster från jordbruket. Projektet stöddes finansiellt under 2008. Utskottet stöder regeringens beslut att för 2009 tillföra projektet ytterligare 1 miljon kronor av de skatter på handelsgödsel och bekämpningsmedel som återförs till näringen. När det gäller nationella åtgärder mot fosforläckage inom jordbruket vill utskottet hänvisa till avsnittet nedan om åtgärder mot övergödning.

Vad gäller ekologisk odling anförde utskottet nyligen i sitt betänkande 2008/09MJU18 att riktade åtgärder inom bl.a. landsbygdsprogrammet ger goda förutsättningar för en ökad produktion av ekologiska livsmedel som kan tillgodose konsumenternas efterfrågan i handeln. Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer.

Mot bakgrund av det anförda föreslås att motionerna MJ11 (v) yrkande 11 och MJ13 (mp) yrkande 5 avslås.

Havs- och vattenförvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den fysiska planeringen av det svenska havsområdet (mp), om den planerade havsmyndigheten (v, mp), om starkare styrmedel för vattenmyndigheterna (mp), om dricksvattentäkten Vättern (m) och om enhetlig tillämpning av vattendirektivet inom EU (s).

Jämför reservationerna 7 (mp), 8 (v, mp), 9 (s) och 10 (mp).

Propositionen

Enligt regeringen bör en ändamålsenlig planering av havet skapas. Arbetet med att utveckla en ny planeringsmodell för de svenska havsområdena bör ske på ett samlat sätt. Att värna och förbättra havsmiljön genom en tydlig ekosystemsansats bör vara utgångspunkten för en ny planeringsmodell. Planeringsprocesser som utvecklas för territorialvattnet och för den ekonomiska zonen bör så långt som är möjligt vara samordnade.

Kommunerna bör fortsatt ansvara för planeringen av de kustnära havsområdena. Kommunernas planering av dessa områden bör utvecklas och samverkan mellan land- och havsplanering förstärkas. Den kustnära planeringen bör samordnas kommunerna emellan, de regionala aspekterna beaktas och samverkan åstadkommas med planeringen av de yttre havsområdena. Hur planeringen i territorialhavet kan genomföras bör utredas.

Regeringen anser vidare att en statlig myndighet bör ges ansvaret för planeringen i den ekonomiska zonen och att en lagstiftning för denna planering bör tas fram. Lagstiftningsarbetet bör samordnas med att frågorna om planeringen i territorialhavet utreds.

För att man ska kunna uppnå en effektiv och ändamålsenlig havs- och vattenförvaltning finns det behov av en central förvaltningsmyndighet som bör tilldelas ansvaret för havs- och vattenmiljöfrågor. En organisationsutredning tillsätts för att komplettera beslutsunderlaget för den slutliga utformningen av en sådan myndighet med hänsyn till övriga utredningar på området. Utredningens utgångspunkt ska vara att ett sammanhållet vattenarbete och en samlad förvaltning av hela den marina miljön och dess nyttjande ska ske enligt ekosystemsansatsen. Lagstiftning som reglerar myndighetens uppgifter och föreskriftsrätt utarbetas. En utgångspunkt för regeringen är att ej öka antalet myndigheter.

Motionerna

Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 6 bör en fysisk planering av Sveriges havsområde genomföras. Motionärerna föreslår att kommunerna behåller ansvaret för planeringen fram till en nautisk mil efter baslinjen, att länsstyrelserna ges i uppdrag att granska kommunernas planering utifrån ett

övergripande havsmiljöperspektiv vid granskningen av översiktsplaner och att staten bör ha ett planeringsansvar för det öppna havet. Både i motion MJ11 (v) yrkande 1 och i motion MJ13 (mp) yrkande 8 efterfrågas en mer integrerad havsförvaltning. Motionärerna är positiva till skapandet av en central förvaltningsmyndighet, som den som regeringen har för avsikt att tillsätta, men betonar vikten av att havsrelaterad verksamhet som bedrivs inom olika myndigheter i dag såsom Naturvårdsverket, vattenmyndigheterna, Fiskeriverket, Sjöfartsverket, SGU, SMHI och Kustbevakningen samlas under denna myndighet. Vattenmyndigheterna behöver enligt motion MJ13 (mp) yrkande 17 starkare styrmedel för att de åtgärdsprogram som nu tas fram ska kunna ge resultat. I motion MJ202 (m) efterfrågas ett gemensamt skydd för dricksvattentäkten Vättern. Enligt motion MJ327 (s) är det viktigt att tillämpningen av vattendirektivet sker på ett enhetligt sätt inom alla EU-länder och motionären ifrågasätter därför om Sverige bör uppställa miljökvalitetsnormer vad avser god ekologisk status, då sådana inte uppställs i andra EU-länder.

Utskottets ställningstagande

Havsförvaltning

Som framhålls i propositionen saknar Sverige i dag en utvecklad, ändamålsenlig och sammanhållen planering av territorialhavet som på ett effektivt sätt kan behandla de ökande kraven på insatser för en bättre havsmiljö, för avvägning mellan olika intressen och för en långsiktigt hållbar utveckling av havsområdena. Liksom regeringen delar utskottet Havsmiljöutredningens bedömning att dagens situation med en uppsplittring av planeringen av territorialhavet i ett mycket stort antal och oftast mycket begränsade kommunala delområden, motverkar möjligheterna till de samlade och samordnade insatser som behövs. Flertalet av de frågor som rör de icke kustnära delarna av territorialhavet är av mer nationell eller internationell karaktär. Att det kommunala intresset avtar med avståndet från kusten och är ringa eller obefintligt för dessa öppna havsområden framgår av det faktum att ytterst få kommuner gjort särskilda planeringsinsatser för de områdena. Såsom påpekas i propositionen får Havsmiljöutredningens förslag att ge de befintliga regionala organen ansvaret för planeringen av territorialhavet och av havsområdena innanför baslinjen mycket litet stöd hos remissinstanserna. Utskottet delar regeringens uppfattning att frågan om de regionala organens ansvar är för tidigt väckt och att vattenmyndigheternas roll i planeringssammanhang bör övervägas närmare. Utskottet delar även åsikten att kommunerna inte bör fråntas planeringsansvaret för sina kustvatten, utan att det är viktigt att sambandet mellan planering av kustnära mark och vatten behålls. Utskottet anser inte heller att det är tillfredsställande för havsmiljön att dagens situation med ett fragmenterat kommunalt planeringsansvar för de öppna havsytorna kvarstår. Starka skäl talar för en

planering som kan åstadkomma enhetliga och samtidiga insatser för de regionala delhaven. Utskottet anser liksom regeringen att sådana insatser för territorialhavet bör samordnas med insatser för angränsande havsytter inom den ekonomiska zonen och att samarbete behövs även med andra länders planering av angränsande havsytter. Som regeringen i likhet m.fl. remissinstanser anför bör frågan om planeringsansvaret för territorialhavet utredas vidare inom ramen för utredningen av planeringsansvaret för den ekonomiska zonen. Utskottet delar även regeringens uppfattning att det havsområde inom territorialhavet som utredningen översiktligt bör omfatta är det område som sträcker sig från en nautisk mil utanför baslinjen ut till territorialgränsen, eftersom det där är rimligt att anta att det kommunala intresset är ringa och att verksamheter som kräver särskild behandling i den kommunala planeringen inte är vanliga. I ett sådant utredningsarbete bör, såsom påpekas i propositionen, vikten av att planeringen av området innefattar de inslag av insyn, möjlighet till delaktighet och överprövning som präglar dagens kommunala planering beaktas. Det är viktigt att den kommunala planeringen för de kustnära vattnen utvecklas och blir mer sammanhängande och samordnad mellan kommunerna. Som anges i propositionen har många kommuner inte tagit fram aktuella planer för sina havsområden. Både miljö- och utvecklingsmässiga aspekter blir då lidande. För frågor av mer regional art som delas med angränsande kommuner finns behov av ett kommunalt planeringsarbete med utgångspunkt i ett regionalt perspektiv. Som framhålls i propositionen bör behovet av en revivering av de svenska baslinjerna också beaktas i samband med tillsättandet av en utredning.

Utskottet anser i likhet med regeringen att planeringsfrågorna för de kustnära vattnen är nära förbundna med de för de kustnära landområdena och att en samlad syn måste prägla planeringsinsatserna för kusten. Kustlänsstyrelserna har på regeringens uppdrag inkommit med en redovisning av hur system för regional och lokal samordning i kustnära områden kan utformas och genomföras inom ramen för vattendistriktet (dnr M2007/4233/H). De lämnar där bl.a. förslag till fortsatta utredningsinsatser gällande hur översiktsplanen kan utvecklas för kust- och havsmiljön. Inom EU har flera medlemsstater tagit initiativ för att genomföra Europaparlamentets och rådets rekommendation om genomförandet av en integrerad förvaltning av kustområdena i Europa (2002/413/EG). För Sveriges del tog Boverket fram en rapport om hur samhällsplaneringen för en hållbar utveckling av Sveriges kustområden stämde överens med rekommendationen (dnr M2006/344/Hm). Utskottet anser att det är angeläget att det görs en kraftsamling kring planeringsinsatser i kustzonen och att fortsatta verkningfulla steg tas mot en hållbar utveckling av kustområdena. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att återkomma med initiativ för det kommunala och regionala arbetet för dessa områden.

Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Vad gäller kravet på en mer integrerad havsförvaltning som framförs i motionerna MJ11 (v) yrkande 1 och MJ13 (mp) yrkande 8 vill utskottet anföra följande. Hanteringen av vattenfrågor i allmänhet sker i dag på ett splittrat sätt inom och mellan många berörda myndigheter. För ökad effektivitet och effektivare resursutnyttjande finns det behov av ett mer sammanhållet vattenarbete, präglat av ett vattensystemtänkande på alla nivåer. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att den nationella samordningen behöver stärkas och att det finns behov av en central förvaltningsmyndighet som bör tilldelas ansvaret för havs- och vattenmiljöfrågor. Enligt propositionen är målsättningen med en sådan myndighet att etablera en effektiv och samlad svensk havsmiljö- och vattenförvaltning som skapar ett hållbart och optimalt nyttjande av naturresurserna och tjänar till att bevara och vid behov förbättra miljötillståndet i alla våra vattenmiljöer. I centrum står bl.a. ett samlat genomförande av EU:s marina direktiv, ramdirektivet för vatten, målen enligt Helcoms aktionsplan för Östersjön och de svenska miljö kvalitetsmålen *Hav i balans samt levande skärgård, Ingen övergödning, Giffri miljö, Ett rikt växt- och djurliv* samt *Levande sjöar och vattendrag*. Det är särskilt viktigt att säkerställa att förvaltningen av vatten i landmiljöer, kust och hav präglas av en helhetssyn och av ekosystemsansatsen så att den därigenom möjliggör avvägningar för ett optimalt nyttjande av vatten i landmiljöer, kust och hav. Utskottet välkomnar att en organisationsutredning tillsätts för att komplettera beslutsunderlaget för den slutliga utformningen av en sådan myndighet med hänsyn till övriga utredningar på området. Liksom det sägs i propositionen bör utredningens utgångspunkt vara att ett sammanhållet vattenarbete och en samlad förvaltning av hela den marina miljön och dess nyttjande ska ske enligt ekosystemsansatsen. Utskottet ser även positivt på att lagstiftning som reglerar myndighetens uppgifter och föreskriftsrätt utarbetas. Utskottet delar regeringens uppfattning att utgångspunkten bör vara att ej öka antalet myndigheter. För närvarande bereds betänkandet av Utredningen om Naturvårdsverket (SOU 2008:62 Myndighet för miljön – En granskning av Naturvårdsverket) som föreslår en översyn av hela myndighetsorganisationen för det nationella miljöarbetet. Under hösten 2009 kommer Utredningen om översyn av miljömålssystemet (dir. 2008:95) att redovisa sitt betänkande. En annan utredning som för närvarande bereds är Utredningen om myndighetsstrukturen inom livsmedelskedjan (dir. 2007:166). Utredningen redovisade sitt uppdrag den 5 februari 2009, där den bl.a. lade fram ett förslag om en ny myndighet som ersättning för Fiskeriverket – Myndigheten för havsresurser och fiske – som ska främja en hållbar förvaltning av havsresurserna och fisket. Utredaren utvecklar i sitt förslag främst de delar som rör fiskeripolitik och vattenbruk, men även havsmiljöövervakning tas upp.

I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 1 och MJ13 (mp) yrkande 8 lämnas utan vidare åtgärd.

Vattenförvaltning

Ingen myndighet har ett samlat ansvar för alla typer av övervakning som behövs för förvaltningen av havsmiljön. Enligt Havsmiljöutredningen är den bristande samordningen ett problem särskilt för kommunerna och de statliga myndigheternas regionala organ. De behöver en samlad bild då de inte förfogar över egna resurser att övervaka miljön. Det gäller generellt kommuner, länsstyrelser och för vattenmiljön inte minst vattenmyndigheterna. I ramdirektivet för vatten finns krav om övervakning av vattenmiljön. Vattenmyndigheterna ansvarar för denna övervakning. De har främst en samordnande roll och använder bl.a. information från statliga myndigheters övervakning av miljön, programmen för kontroll av recipienter och kommunal miljöövervakning. De är beroende av övervakning finansierad av Naturvårdsverket eller andra myndigheter och information från recipientkontrollprogram. Förutom de krav som ställs i ramdirektivet för vatten finns krav om övervakningen av nitrathalter i sötvatten, kustvatten och havsvatten enligt rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (nitratdirektivet). Kraven i de olika direktiven är dock inte fullt ut samstämmiga. Naturvårdsverket kan i dag styra miljöövervakningen inom de ramar för inriktning och fördelning av medel som fastställts av Miljömålsrådet.

Styrningen och samordningen sker bl.a. genom avtal med berörda parter, handledningen för miljöövervakning, planering av verksamheten, data-lagring m.m. Det betyder att styrningen i hög grad är indirekt och varken regeringen eller någon annan myndighet har i dag någon generell rätt att utfärda föreskrifter om miljöövervakning med undantag för den övervakning som följer av ramdirektivet för vatten. I det fallet har Naturvårdsverket rätt att meddela föreskrifter om innehåll i och genomförande av program för övervakningen av vattnets kvalitet. Havsmiljöutredningen bedömde att frågan om en föreskriftsrätt om miljöövervakning för havsmiljön bör behandlas när det marina direktivet ska införlivas i svensk rätt. Utredningen lämnade därför inget slutligt förslag på denna punkt. Utredningen om Naturvårdsverket delar denna uppfattning. Liksom regeringen anser utskottet dock att frågan är generell för all miljöövervakning. Regeringen uppdrog i juli 2008 till en särskild utredare (dir. 2008:95) att genomföra en översyn av miljömålssystemet och delar av miljömålsarbetet. I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag till hur miljömålsarbetet bättre kan kopplas till en samlad beskrivning av miljötillståndet i Sverige med utgångspunkt i den svenska miljöövervakningen. Vid behov ska utredaren lämna förslag på hur rapporteringen av utvecklingen i miljön kan effektiviseras. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2009. Som regeringen framhåller bör en slutlig ställning till Havsmiljöutredningens förslag tas när dessa underlag föreligger.

Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 17 lämnas utan vidare åtgärd.

Vad avser frågan om ett gemensamt skydd för dricksvattentäkten Vättern har utskottet inhämtat följande information från Naturvårdsverket. Flera vattenskyddsområden grundade enligt 7 kap. MB finns för närvarande. Arbete pågår dock för att skapa ett gemensamt vattenskyddsområde för Vättern inom berörda kommuner och län. Utskottet har vidare från Jordbruksdepartementet inhämtat att en rapport från ett projektarbete om beredskap inom livsmedel och dricksvatten har färdigställts och att frågan om ansvar för dricksvatten för närvarande är under beredning. Mot bakgrund av det anförda och i avvaktan på den fortsatta beredningen i Regeringskansliet föreslår utskottet att motion MJ202 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om vattendirektivets genomförande i svensk rätt har utskottet inhämtat följande information från Naturvårdsverket. I ramdirektivet för vatten anges att *miljömål* är de mål som fastställs i direktivets artikel 4. Dessa miljömål ska inte blandas ihop med de svenska miljö(kvalitets)målen som är politiska målsättningar och som inte är juridiskt bindande. Sverige har valt att införliva direktivets bestämmelser om miljömål med det rättsliga verktyget *miljökvalitetsnorm* (MB 5 kap.). Direktivets miljömål enligt artikel 4 motsvaras på så vis i svensk rätt av miljökvalitetsnormer enligt MB 5 kap. 2 § första stycket 4 ”de krav i övrigt på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen”. Även i ramdirektivet för vatten förekommer begreppet miljökvalitetsnorm, men det betyder då koncentrationen av ett förorenande ämne som inte bör överskridas. Det är således fråga om två olika begrepp, miljökvalitetsnorm enligt ramdirektivet och miljökvalitetsnorm enligt MB 5 kap. 2 första stycket 4. Generellt kan sägas att miljömålen enligt Vattendirektivet innebär att alla vatten ska uppnå ”god ekologisk och kemisk status” respektive ”god kvantitativ och kemisk status” för grundvatten. Statusen får inte heller försämrats. En god ekologisk status för kustvatten innebär att vattenområdenas biologi (växtplankton, makrovegetation och bottenfauna) och de fysikalisk-kemiska förhållandena inte får avvika för mycket från opåverkade vatten. En god kemisk status innebär att halterna av ett antal miljögifter i vattnet inte överstiger vissa inom EU bestämda gräns- och riktvärden. De olika länderna ska själva definiera vad god status är, men för att ländernas definitioner ska bli jämförbara ska en interkalibrering av bedömningsskalorna göras. Detta görs för att säkerställa att det man menar med referensförhållande för en specifik vattentyp i största möjliga mån överensstämmer mellan medlemsländerna.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion MJ327 (s). Motionen avstyrks.

Delaktighet i havsmiljöarbetet och konsumenternas roll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en informationskampanj om havens (s), om tydliggörande av mål (mp) och om offentlig upphandling och uppdrag till Konsumentverket (mp).

Jämför reservationerna 11 (s), 12 (mp) och 13 (mp).

Propositionen

I propositionen framhålls bl.a. att det finns behov av att i ökad utsträckning engagera samhället i stort i det framtida arbetet med havspolitik. Ett brett engagemang inom olika sektorer ökar förutsättningarna för att utveckla de marina näringarna samtidigt som ekosystemen bevaras och restaureras. Berörda intressenter bör därför i ökad utsträckning involveras och göras delaktiga i arbetet med havspolitik. Initiativ bör tas till en utökad dialog mellan statsmakter och olika bransch- och intresseorganisationer. Kommunikation och dialog om havsmiljön bör initieras i syfte att skapa ett brett engagemang såväl inom berörda sektorer som hos allmänheten. Detta förväntas på sikt leda till konkreta förbättringar i havsmiljön.

Motionerna

En brett upplagd informationskampanj som beskriver havets miljö under ytan efterlyses i motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis och MJ493 (s) yrkande 10. I motion MJ13 (mp) yrkande 9 anförs att för en lyckad delaktighet krävs ett mål, och motionärerna anser att regeringen bör tydliggöra att målet är en förbättring av havsmiljön. Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 11 bör den offentliga sektorn systematiskt välja miljömärkta alternativ där det finns vedertagna miljömärkningssystem eller, där sådana saknas, produkter som tillhör den bästa kvartilen ur miljösynpunkt. I samma motions yrkande 10 föreslås att Konsumentverket ges i uppdrag att göra det lättare för konsumenter att bidra till en bättre havsmiljö.

Utskottets ställningstagande

Delaktighet

Som påpekas i propositionen finns det i dag ett stort intresse för och engagemang i både havsmiljöfrågor och utvecklingen av kust- och skärgårdsområdena hos olika aktörer såväl som hos allmänheten. Medvetenheten om miljöproblemen i havsmiljön är väl spridd inom olika grupper. Utskottet delar regeringens uppfattning att det således inte är insatser för att höja medvetenheten som behövs i första hand. För att åstadkomma en långsiktig hållbar förvaltning av havsmiljön samtidigt som kustområdena ges

möjlighet att utvecklas krävs ett brett stöd i samhället. I vissa fall kan det finnas behov av att genomföra åtgärder som leder till krav på förändringar och därigenom ändrade förutsättningar för näringar eller företag. Det kan även leda till ökade kostnader hos vissa grupper och till indirekta krav på ett ändrat beteende eller en ändrad livsstil. För att man ska lyckas med de nödvändiga åtgärderna krävs i många fall att det finns förankrade och gemensamma mål eller visioner. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta inte kan uppnås genom enbart enkelriktad information. Dialog- och samverkansprocesser ger delaktighet samt förståelse och därigenom ökad acceptans för beslutsfattandet. Det kan även bidra till gemensamma problemformuleringar och mål, vilket kan underlätta det fortsatta arbetet. Ett exempel på dialog- och samverkansprocesser är det pilotprojekt som sedan 2004 har bedrivits på fiskets område och som syftar till att utveckla en lokal eller regional samförvaltning av fisket. Samråd och samförvaltning är ansatser som också har lyfts fram på europeisk nivå och som bl.a. har förverkligats genom att de rådgivande nämnderna på fiskets område (Regional Advisory Council, RAC) har bildats. Samverkansprocesser uppstår ibland spontant när en grupp gemensamt uppmärksammar ett problem och tillsammans arbetar för att hitta en lösning. Som exempel kan nämnas arbetet med restaurering av sjöar och havsvikar. Liksom regeringen anser utskottet dock att det krävs en mer systematisk satsning som ökar förutsättningarna för dialog- och samverkansprocesser. Vattenmyndigheterna arbetar på detta sätt i dag genom landets nystartade lokala och regionala vattenråd. Råden med sin lokala förankring är ett bra forum för att sprida engagemang och kunskaper på det lokala planet. Ett annat bra exempel som bör utvecklas är det landsbygdsnätverk som har skapats för att samla nationella aktörer med syfte att genomföra landsbygdsprogrammet på ett effektivt sätt och för att vara kontaktpunkt för nätverket mellan s.k. Leadergrupper. Det nya bidraget till lokala vattenvårdssatsningar bör öka möjligheten till ökad delaktighet och dialog i åtgärdsarbetet.

Mot bakgrund av det anförda finner inte utskottet skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ493 (s) yrkande 10 och MJ13 (mp) yrkande 9. Motionerna avstyrks i de berörda delarna.

Konsumenternas roll

Miljöanpassad offentlig upphandling är ett marknadsbaserat styrmedel baserat på väldefinierade miljökrav för att styra i första hand offentlig konsumtion och produktion mot långsiktig hållbarhet. Miljökrav vid offentlig upphandling kan bidra till en teknikutveckling som kan stärka svenska företags konkurrenskraft även på andra marknader med liknande miljökrav. Som regeringen framhåller är det viktigt att den offentliga sektorn är ett föredöme i arbetet mot en hållbar utveckling. Den offentliga sektorn bör så långt som möjligt enligt LOU (lagen [2007:1092] om offentlig upphandling), LUF (lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten,

energi, transporter och posttjänster) och gemenskapsrätten ställa miljökrav vid upphandling. Upphandlingsutredningen 2004 har i sitt slutbetänkande Nya upphandlingsregler 2 [SOU 2006:28] bl.a. lämnat ett förslag om att upphandlande myndigheter och enheter *bör* ställa miljökrav i den utsträckning som det är motiverat med hänsyn till upphandlingens art. Betänkandet har remissbehandlats och är föremål för fortsatt beredning inom Regeringskansliet.

Utskottet föreslår därför att motion MJ13 (mp) yrkande 11 lämnas utan vidare åtgärd.

Vad gäller frågan om att ge Konsumentverket ett övergripande uppdrag för att underlätta för konsumenterna vill utskottet anföra följande. I Sverige orsakas ungefär hälften av alla skadliga utsläpp till luft och vatten av hushållen genom miljöpåverkan från resor, livsmedel och boende. Vilka varor vi konsumerar har också betydelse, liksom hur vi hanterar vårt avfall. Diffusa utsläpp av kemikalier från byggnadsmaterial, elektronik och andra varor är ett växande problem. Åtgärder som förändrar människors konsumtion, t.ex. vad som konsumeras, hur mycket, var och hur det produceras och hur det hanteras som avfall, innebär också förändrad miljöpåverkan. Genom att minska den negativa miljöpåverkan från konsumtionen bidrar vi till att nå de flesta av miljö kvalitetsmålen. För att detta ska vara möjligt fordras, liksom påpekas i propositionen, goda förutsättningar för konsumenter att agera hållbart och incitament för att göra hållbara val. Dessa kan bl.a. utgöras av information till konsumenterna men också av ekonomiska styrmedel och en god samhällsplanering som tillhandahåller effektiv infrastruktur. Konsumenternas efterfrågan har stor betydelse för hur väl marknaderna fungerar. Utskottet välkomnar därför att konsumentpolitiken utgör en viktig del i regeringens politik för att skapa förutsättningar för väl fungerande marknader som bidrar till en hållbar utveckling och en hållbar konsumtion. Liksom regeringen anser utskottet att lättillgänglig och tillförlitlig information i form av miljömärkning kan vara ett kostnadseffektivt styrmedel, som möjliggör aktiva och medvetna val. Miljömärkningen, som är ett frivilligt åtagande för branschen, syftar till att uppmuntra och underlätta för konsumenter att välja mer miljöanpassade produkter och att stimulera företag att utveckla miljöanpassade varor och tjänster. I Sverige finns flera väl etablerade och kända märkningar som underlättar för konsumenter som vill bidra till en bättre havsmiljö, såsom Krav- och MSC-märkt fisk, yrkesfiskets och fiskhandelns märkning Närfiskat och Svanen- eller Bra miljövalmärkta hushållskemikalier. Svanenmärkta båtvårdsprodukter är ytterligare ett exempel. Även EU:s miljömärke Blomman har kriterier för bl.a. hushållskemikalier. Medan de miljömärkta hushållskemikalierna finns på marknaden sedan länge har den miljömärkta fisken fortfarande begränsad omfattning. Utskottet anser i likhet med regeringen att det är av vikt att konsumenterna har tillgång till relevant information vid köptillfället och att det också är angeläget att branschen på ett ansvarsfullt sätt verkar för fungerande märkningssystem. Livsmedelsverket arbetar

med att ta fram miljöanpassade kostråd bl.a. för fisk, med syftet att hjälpa konsumenter att hitta de uthålliga alternativen. En ytterligare åtgärd, som kommer att förbättra informationen till konsumenterna, är att Europeiska kommissionen under våren 2009 avser att presentera ett meddelande om riktlinjer för miljömärkning av vildfångad fisk. Sammanfattningsvis delar således utskottet regeringens uppfattning att miljömärkning är ett viktigt verktyg för att underlätta för konsumenter att välja miljöanpassade alternativ och att det därför är en angelägen uppgift att öka kunskapen om miljömärkning och dess effekter och att stimulera företag att öka utbudet av miljömärkta produkter. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 10 lämnas utan åtgärd.

Kunskapsstöd till förvaltningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att sekretessen bör hävas för djup- och bottenbeskaffenhetsinformation (m, v) och om ett internationellt forskningscentrum (s).

Jämför reservationerna 14 (s) och 15 (v).

Propositionen

I propositionen framhålls bl.a. att det redan tidigare inledda arbetet med att förenkla tillståndprocessen för sjömätning och att se över kriterierna för bedömning av djupinformationens militära värde ska fortsätta och fullföljas. En betydande del högupplöst djupinformation bör dessutom kunna släppas fri.

Vidare anför regeringen att Sverige inom Helcom bör verka för att arbetet med att syntetisera forskning ska utvecklas och för att framtidsscenarioer och modeller till stöd för att lösa havsmiljöproblemen tas fram. Vidare bör förutsättningarna för forskare att i internationella sammanhang bistå myndigheterna med inom- och tvärvetenskapliga synteser stärkas. Forskare vid svenska universitet och högskolor bör i större utsträckning än i dag utses att representera Sverige i arbetsgrupper inom internationella organ.

I propositionen framhålls vidare att det nybildade Havsmiljöinstitutet bör vara en aktiv aktör inom havsmiljöarbetet genom att samordna havsmiljöforskningen och vara ett stöd för regeringens, myndigheters och andra intressenters arbete med att förbättra havsmiljön.

Motionerna

Enligt motionerna MJ11 (v) yrkande 22 och MJ480 (m) bör sekretessen hävas för all djup- och bottenbeskaffenhetsinformation för att underlätta planering av och forskning om våra svenska havsbottnar. I motionerna

MJ10 (s) yrkande 2 delvis och MJ12 (s) anförs att ett internationellt forskningscentrum för utbildning och kunskap om liv och miljö i Östersjön bör skapas. Enligt den sistnämnda motionen bör ett sådant centrum även placeras på Gotland.

Utskottets ställningstagande

Information om djup och bottenbeskaffenhet

Som redovisas i propositionen har det under senare år tagits flera initiativ för att kartlägga det marina landskapet, dvs. djup (batymetri), bottenbeskaffenhet och förekomst av livsmiljöer och arter. Det pågår även ett arbete med att sammanställa den befintliga kunskapen och använda den i nya sammanhang och för att göra förutsägelser. Det nya havsmiljöanslaget har skapat förutsättningar för en utvidgad kartläggning, där Naturvårdsverket har en samordnande roll. Havsmiljöutredningen redovisade sitt betänkande i maj 2008. Därefter har två underlag som är väsentliga för frågan om tillgången till djupinformation m.m. redovisats för regeringen. I juni 2008 redovisade Försvarsmakten i samråd med Lantmäteriverket och Sjöfartsverket regeringens uppdrag om en förenkling av tillståndsprocessen avseende sjömätning. Det andra underlaget är Försvarsmaktens redovisning i november 2008 av regeringens uppdrag om en översyn av kriterierna för bedömning av vattendjupinformationens militära värde. Båda dessa underlag är under beredning inom Regeringskansliet. Regeringen konstaterar i propositionen att Havsmiljöutredningen inte har kunnat beakta dessa två redovisningar i sitt betänkande. Av Försvarsmaktens redovisning om djupinformation framgår att en betydande del av den i dag sekretessbelagda djupinformationen bör kunna bli tillgänglig för bl.a. havsmiljöforskningen. På detta sätt skulle syftet med Havsmiljöutredningens förslag om en författningsöversyn i huvudsak kunna uppnås. Utskottet delar i likhet med regeringen Försvarsmaktens uppfattning att djupinformationen avseende vissa områden även fortsättningsvis måste vara sekretessbelagd, samtidigt som det är angeläget att den nuvarande tillståndsprocessen avseende sjögeografisk information förenklas. Som regeringen framhåller bör det redan tidigare inledda arbetet med att förenkla tillståndsprocessen för sjömätning och att se över kriterierna för bedömning av djupinformationens militära värde fortsätta och fullföljas, och en betydande del högupplöst djupinformation bör dessutom kunna släppas fri.

Mot bakgrund av det anförda och i avvaktan på den ovan nämnda beredningen i Regeringskansliet föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 22 och MJ480 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

Nytt forskningscentrum

Regeringen beslutade den 17 april 2008 (U2008/3167/UH) att etablera ett Havsmiljöinstitut. Institutet utgörs av ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Högskolan i Kalmar i syfte att bedriva forskning inom havsmiljöområdet och samarbeta vid utformning av utbildning inom området. Regeringen beslutade vidare att Göteborgs universitet ska koordinera den löpande verksamheten inom Havsmiljöinstitutet. Vid Göteborgs universitet ska det också finnas ett kansli med ansvar för en gemensam analys- och syntesfunktion.

Utskottet delar regeringens bedömning att det nybildade Havsmiljöinstitutet bör vara en aktiv aktör inom havsmiljöarbetet genom att samordna havsmiljöforskningen och vara ett stöd för regeringens, myndigheters och andra intressenters arbete med att förbättra havsmiljön. Liksom regeringen förväntar sig utskottet att Havsmiljöinstitutets verksamhet kommer att spela en viktig roll i havsmiljöarbetet genom en samordning av svensk havsmiljöforskning. Institutets viktigaste uppgift är dock att sammanställa vetenskapliga underlag i form av kvalificerade analyser, utvärderingar och synteser som behövs som stöd för det arbete som regeringen, myndigheter och andra aktörer bedriver för att förbättra havsmiljön. Inte minst i det internationella samarbetet kring Östersjön och Västerhavet är kvalificerat vetenskapligt underlag och vetenskaplig rådgivning av stor betydelse. Utskottet anser i likhet med regeringen att verksamheten bör utvärderas av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) under hösten 2013, i syfte att utifrån erfarenheter få fram förslag till hur verksamheten vid institutet fortsättningsvis bör utvecklas.

Som regeringen framhåller bör Sverige inom Helcom verka för att arbetet med att syntetisera forskning ska utvecklas och för att framtidsscenarier och modeller till stöd för att lösa havsmiljöproblemen tas fram. En av förutsättningarna för att utveckla generell kunskap om ekosystem är internationella forskningssamarbeten. Detta gäller bl.a. för vattenrelaterad forskning eftersom förhållandena i dessa system är likartade. Ekologisk forskning bedrivs i huvudsak vid universitet och högskolor över hela världen. Fiskeriverket och Naturvårdsverket samordnar det svenska deltagandet i Internationella havsforskningsrådets ca 70 arbetsgrupper. Myndigheter med egen forskning finansierar oftast sina egna forskares deltagande, medan andra myndigheter ofta måste anlita forskare vid universitet och högskolor. Naturvårdsverket har här en viktig uppgift. Som påpekas i propositionen är det nuvarande systemet för forskares deltagande i internationella sammanhang inte helt tillfredsställande. Deltagandet är i praktiken alltför ofta begränsat till myndighetsanknutna forskare, och den kunskap och kompetens som finns vid universitet och högskolor utnyttjas inte i tillräcklig omfattning. Utskottet anser liksom regeringen att forskare från universitet och högskolor därför i större utsträckning bör ges ekonomiska möjligheter av berörda myndigheter att delta i internationellt arbete. Naturvårdsverket bör som samordnande central myndighet på havsmiljöområdet

koordinera det svenska deltagandet efter samråd med berörda myndigheter. Undantag utgörs av deltagandet i arbetsgrupper som arbetar med frågor om fiske och vattenbruk, där Fiskeriverket bör ansvara för att forskare från universitet och högskolor i större utsträckning än i dag ges förutsättningar att delta i det internationella arbetet.

Utskottet delar även regeringens uppfattning att Sveriges deltagande i det internationella havsforskningsrådet bör öka. Det internationella havsforskningsrådet (International Council for the Exploration of the Sea, Ices), som inrättades redan 1902, är den organisation som samordnar marin forskning i Nordostatlanten inklusive Östersjön och Nordsjön. Forskare som arbetar i Ices samlar information om fiske- och miljöförhållanden i marina ekosystem. Denna information analyseras och utvecklas i olika kommittéer till opolitiska, vetenskapliga råd avseende miljösituationen och fångsten av kommersiella fiskbestånd som efterfrågas av EU, regionala fiskeriorganisationer samt marina kommissioner som Helcom och Oskar. Ices verksamhet har stor betydelse på fiskets område genom den vetenskapliga rådgivningen. På miljöområdet har Ices en roll i att ta fram ett förslag till kriterier för god miljöstatus inom ramen för det marina direktivet. Som regeringen anför behövs ett fortsatt engagemang från svensk sida för att ytterligare stärka trovärdigheten och tillförlitligheten av Ices rådgivning, och det är särskilt önskvärt att engagemanget på svensk sida ökar angående deltagandet i Ices miljöanknutna forskning.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna MJ10 (s) yrkande 2 delvis och MJ12 (s). Motionerna avstyrks i de berörda delarna.

En hållbar fiskesektor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på att följa rekommendationer från Ices, minskning av fiskeflottan, krav på licens för yrkesfiskare och ändrade minimimått på torsk (s), om ändringar i energiskattedirektivet och bilaterala avtal (v), om begränsningar av djuphavsfiske (mp), om fiskeavtal med tredjeland (v, mp), om medel för beståndsbedömningar (mp), om pilotprojekt för hållbart fiske (v), om förbud mot bottentrålning och utkast (v, mp) och om en förvaltningsplan för fritidsfiske och den nya näringen fisketurism (mp).

Jämför reservationerna 16 (s), 17 (v), 18 (mp), 19 (s, v, mp), 20 (v), 21 (mp), 22 (v, mp) och 23 (mp).

Propositionen

I propositionen framhålls bl.a. att åtgärder som bidrar till en förbättrad havsmiljö, genom bl.a. förbättrade förutsättningar för naturliga fiskbestånd, restaurering och utvecklingsarbete, genom en särskild satsning ges förbättrade möjligheter att få stöd via det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013. Utöver dagens anslag kommer ytterligare resurser att tillföras under 2009 och 2010 för att höja den nationella offentliga medfinansieringen inom de av programmets områden som möjliggör stöd till åtgärder som bidrar till en förbättrad havsmiljö och ett mer miljöanpassat fiske.

Enligt regeringen bör utkasten av fisk minimeras genom aktivt arbete såväl internationellt som nationellt. Fiskeriverket bör i instruktionen ges ett utpekad ansvar för utveckling av skonsamma fångstmetoder.

Regeringen anför vidare att åtgärder bör vidtas för att effektivisera svensk fiskerikontroll. Fiskeriverket och Kustbevakningen bör genomföra fiskerikontrollen i linje med den nationella planen för fiskerikontroll 2008–2011.

Vidare framhålls att arbetet med att utveckla fritidsfiske och fisketurism bör fortsätta att bedrivas utifrån en långsiktig plan.

Motionerna

I motion MJ10 (s) yrkas att de rekommendationer som lämnas av Ices följs såväl i Sverige som i andra EU-länder och att regeringen ska driva den frågan i EU (yrkande 2 delvis). Vidare anser motionärerna att en radikal minskning av såväl Sveriges som EU:s fiskeflotta är nödvändig med tanke på framtidens fiskebestånd samt att det inte är rimligt att statligt stöd går till fiske av hotade arter. Motionärerna anser även i samma yrkande att en certifierad utbildning i miljö och ekologi bör införas som ett krav för att få licens som yrkesfiskare. Vidare bör minimimåttet på torsk ökas från 30 till 45 centimeter i alla EU-vatten. Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 12 måste medel avsättas för beståndsbedömning av nya fiskarter och i yrkande 32 framhålls att det kommersiella fisket bör avstå från att fiska djuphavsarter där inte tillräckligt med kunskap finns för att kunna göra rimliga bedömningar av vilket fisketryck bestånden tål. I motion MJ11 (v) yrkande 28 anföras att Sverige bör driva på ändringar i energiskattedirektivet, då den skattebefrielse som ges för bränsle enligt direktivet har en avgörande betydelse för utfiskningen av haven. Enligt yrkande 29 bör Sverige utnyttja det undantag som ges enligt direktivet till att sluta bilaterala avtal med andra medlemsstater för att kunna beskatta bränsle till fiskefartygen. I motionerna MJ11 (v) yrkande 21 och MJ13 (mp) yrkande 31 framhålls att regeringen bör verka för att de fiskeavtal som EU sluter med utvecklingsländer, vilka bidrar till rovdrift och förstör livsvillkoren för lokalbefolkningen, avvecklas samt se till att framtida avtal inte bara garanterar att fiske i tredjelands vatten sker på överskottsresurser, utan

också helst leder till utveckling av det lokala fisket och den nationella fiskerikontrollen. I motion MJ11 (v) yrkande 14 föreslås att ett pilotprojekt för hållbart fiske inrättas i Vänern och Vättern. Flera motioner berör frågan om bottentrålning och utkast. I motionerna MJ11 (v) yrkande 15 och MJ13 (mp) yrkande 13 efterfrågas ett förbud mot bottentrålning, dels på grund av de skador som uppstår på miljön vid denna typ av trålning, dels på grund av att ett förbud skulle vara den mest effektiva och lättöverskådliga metoden för att rädda torsken i Östersjön. Enligt motion MJ11 (v) yrkande 16 måste även bottentrålningen upphöra för att lyckas minska utkastet av fisk. Enligt yrkande 19 anser motionärerna att samma förbud mot utkast av fisk som införts i Västerhavet bör införas i Östersjön. I motion MJ13 (mp) yrkande 14 efterfrågas ett förbud mot utkast av fisk. Slutligen anförs att det behövs en långsiktigt hållbar förvaltningsplan för fritidsfisket och att fisketurism ska ses som en ny näring där restriktioner kontrolleras och efterlevs (yrkande 15).

Utskottets ställningstagande

En hållbar fiskesektor

EU:s fiskeripolitik (GFP) är liksom EU:s jordbrukspolitik en fullt utvecklad gemenskapspolitik, vilket innebär att alla gemenskapens länder omfattas av samma bestämmelser. Politiken, som är en del av den inre marknaden, reglerar alla aspekter på fisket, från havet till konsumenten. Som framgår av propositionen är regeringens målsättning med fiskeripolitiken att yrkesfisket, fritidsfisket och fiskeribranschen ska producera fisk och fiskprodukter som efterfrågas av konsumenterna samt bidra till att skapa arbete, välfärd och levande kust- och insjösamhällen. Förutsättningen för att det ska lyckas är att allt fiske bedrivs resurseffektivt och miljömässigt hållbart, med effektiva fiskeregler och selektiva fångstredskap. Detta innebär bl.a. att s.k. utkast av fisk inte ska förekomma och att bifångster av hotade arter och bestånd ska minska så att bestånden kan återhämta sig. Som regeringen framhåller kan nyttjandet anses vara hållbart endast för en mindre andel av EU:s gemensamma fiskbestånd och stora delar av yrkesfisket har därför dålig lönsamhet. Detta har i sin tur negativa effekter på regioner och lokala samhällen som är beroende av fiskerinäringen. Sammantaget innebär detta stora samhällsekonomiska förluster. Förutom fortsatt arbete för beståndens återhämtning krävs en anpassning av fiskeflottans storlek och bättre förutsättningar för företagens möjligheter att planera sin verksamhet över året. Utskottet ser därför positivt på att regeringen arbetar med utformningen av en ökad fördelning av fiskerättigheter inom vissa fiskerier och att regeringen verkar för att förvaltningsplaner ska utarbetas för de kommersiella fiskbestånd som inte har sådana samt för att beslutade förvaltnings- och återhämtningsplaner följs.

Kommissionen initierade i september 2008 en halvtidsöversyn inför den översyn som ska genomföras senast 2012. Syftet med halvtidsöversynen var att ge en helhetsstrategi, som inte bara omfattade fångstsektorn och vattenbruket utan även industrins verksamhet på land och dess marknadsförutsättningar. Kommissionen har konstaterat att den gemensamma fiskeripolitiken i dag har misslyckats med att nå de uppsatta målsättningarna. I dag är situationen för det europeiska fisket problematisk med överutnyttjade bestånd och låg ekonomisk lönsamhet. Av de bestånd EU nyttjar, och där information finns, är 30 % utanför biologiskt säkra gränser och 80 % nyttjas över det som anses vara maximal hållbar avkastning. Konsekvenserna visar sig i minskade landningar under det senaste decenniet. En av de bidragande orsakerna till detta, kanske den främsta, är en betydande överkapacitet i Europas fiskeflotta. Vidare domineras det institutionella ramverket i dag av kortsiktiga beslut om hur fiskbestånden ska nyttjas. Rådet beslutar om landningsnivåer (s.k. TAC-nivåer) som generellt fastställs efter vad de vetenskapliga råden föreslår men som i vissa fall också frångår vad många förvaltningsplaner anger. Dessutom är medlemsstaternas genomförande av fiskerikontrollen otillräckligt då det bedrivs ett inte helt obetydligt orapporterat fiske. Olika brister i det institutionella ramverket inom EU har pekats ut, som att beslutsprocess och tillämpning måste anpassas så att regleringen på EU-nivå kan förenklas och att regionala förvaltningsmetoder kan främjas. Vidare måste GFP:n överensstämma med EU:s nya integrerade havspolitik med dess inriktning på en hållbar utveckling i kustområdena och med EG:s marina strategi som innebär att medlemsstaterna senast 2020 ska garantera en god miljöstatus för de hav som omfattas av deras jurisdiktion. Kommissionen har nyligen presenterat en grönbok om den gemensamma fiskeripolitiken med en vision för det europeiska fisket 2020. Kommissionen framhåller att framtidsvisionen ligger långt från dagens verklighet med överfiske, överdimensionerade fiskeflottor, stora subventioner, svag ekonomisk återhämtningsförmåga och minskade fångster för Europas yrkesfiskare. Den gemensamma fiskeripolitiken går nu in i en ny reformrunda. Grönboken syftar till att starta en diskussion om reformen så att kommissionen får den återkoppling och vägledning som den behöver för sitt arbete. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att regeringen har uppdragit åt Fiskeriverket att i samråd med berörda myndigheter utvärdera och analysera den gemensamma fiskeripolitiken samt lämna förslag till förändringar som kan förbättra det framtida genomförandet av GFP:n, så att ett långsiktigt hållbart nyttjande inom ramen för en ekosystemsbaserad förvaltning säkerställs vid nästa översyn 2012. Utskottet har inhämtat från Jordbruksdepartementet att uppdraget ska redovisas den 29 maj 2009. Därefter kommer nationella positioner att utarbetas för aktuella ställningstaganden inför den kommande översynen.

Som framhålls i propositionen är ett övergripande problem inom fiskerinäringen såväl i Sverige och Europa som globalt att fiskeflottan har för stor fångstkapacitet i jämförelse med fiskbeståndens storlek. Denna överka-

pacitet har lett till låg lönsamhet i sektorn och skapar incitament för överutnyttjande av fiskbestånden. Detta försvårar i sin tur arbetet med en hållbar fiskeriförvaltning. I programmet finns åtgärder som syftar till en minskning av fiskeflottans kapacitet. Mål för programperioden har fastställts utifrån nuvarande flottkapacitet, tillgängliga kvoter och ekonomiska data, som innebär att kapaciteten i den svenska fiskeflottan bör minska med ca 50 % för det demersala (bottenlevande) fisket, dvs. fiske efter torsk, kolja, sej, vitling etc., med ca 10 % för räkrålar och med ca 30 % för det pelagiska segmentet, dvs. fiske av sill, skarpsill och blåvitling. Regeringen har redan tidigare gjort bedömningen att den svenska fiskeflottan i dag är för stor i förhållande till de befintliga fiskeresurserna, vilket är ett långsiktigt arbete som bedrivs med olika typer av åtgärder, bl.a. genom satsningen i programmet på skrotning av fiskefartyg. Inom ramen för programmet genomförde Fiskeriverket under 2008 en skrotningskampanj inom torskfiskeflottan i Östersjön, vilket kommer att resultera i en kapacitetsminskning på 10 %. Under 2009 planeras en motsvarande kampanj i syfte att anpassa den demersala flottan i Västerhavet. Utskottet delar regeringens uppfattning att det även behövs andra angreppssätt för att möjliggöra kapacitetsminskning i fiskeflottan och välkomnar därför regeringens proposition om överlåtbara fiskerättigheter (prop. 2008/09:169), som bl.a. uppskattas innebära att antalet storskaliga trålar kommer att minska med en tredjedel. Propositionen bereds för närvarande i utskottet.

När det gäller frågan om krav på certifierad utbildning i miljö och ekologi för att få licens som yrkesfiskare har utskottet inhämtat från Jordbruksdepartementet att detta för närvarande utreds enligt direktiven för den pågående fiskelagsutredningen. Det kan även nämnas att ett antal utbildningssatsningar har gjorts inom ramen för fiskeprogrammet, vilka just omfattat ekologi, marinbiologi och miljö. Vad gäller statligt stöd och landningsstorleken på torsk hänvisar utskottet till sitt betänkande 2008/09: MJU22 där liknande yrkanden nyligen behandlades och avlogs. Mot bakgrund av det anförda och i avvaktan på nämnda utredning finner utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motion MJ10 (s) yrkande 2 delvis. Motionen avstyrks i berörd del.

Vad avser djuphavsfiske har utskottet inhämtat från Jordbruksverket att fisket av djuphavsorter numera förvaltas på samma sätt som många andra bestånd, dvs. genom vetenskaplig rådgivning inför fastställandet av TAC-nivåer och andra regleringar. Inställningen till sådant fiske är att försiktighet bör iakttas då kunskapen fortfarande är bristfällig och djuphavslevande arter är extra känsliga, eftersom deras livscykel är längre. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 32 lämnas utan åtgärd.

Vad gäller energidirektivet vill utskottet anföra följande. Direktivets huvudregel är skattefrihet för bränsle som används inom gemenskapens farvatten. Medlemsstaterna har dock viss valfrihet att inskränka denna skattebefrielse och alltså beskatta bränslet. Vad som alltid måste skattebefrias är

dock internationella transporter och, i den mån inte bilaterala avtal ingåtts mellan länderna, transporter mellan gemenskapens medlemsstater. Vidare har medlemsstaterna valfrihet i fråga om beskattning av bränsle för inrikes sjöfart. Kommissionen har i en grönbok (KOM(2007) 140 slutlig) aviserat att användningen av marknadsbaserade styrmedel för att främja energi- och miljörelaterade mål kommer att öka och avser att ha grönboken som grund för ett kommande förslag om revidering av energiskattedirektivet.

Skatteutskottet har med anledning av yrkanden om energiskattedirektivet avgivit ett yttrande. Skatteutskottet anför att riksdagen på senare tid har behandlat liknande motionsyrkanden och på skatteutskottets förslag avslagit dessa. Motionsyrkanden avslogs av riksdagen den 19 mars 2009 (bet. 2008/09:SkU26). Som skäl för att avstyrka nämnda yrkanden anförde skatteutskottet att arbete inom EU för en ändring av energiskattedirektivet så att möjligheten till skattebefrielse vad gäller fartygsbränsle försvinner torde, enligt vad skatteutskottet erfarit vid kontakter med Finansdepartementet, vara utsiktslöst.

Miljö- och jordbruksutskottet, som även beaktar vad som anförts ovan om energiskattedirektivet, ansluter sig till skatteutskottets bedömning och avstyrker motion MJ11 (v) yrkandena 28 och 29.

Fiskeavtal med tredjeland

När det gäller fiskeavtal med tredjeland hänvisar utskottet till sitt betänkande 2008/09:MJU22 där liknade yrkanden nyligen behandlades och avslogs. I betänkandet nämns bl.a. att jordbruksminister Eskil Erlandsson i svar till riksdagen på en skriftlig fråga (2007/08:1459) understrukt att han inför kommande förhandlingar vad gäller gemenskapens fiskeavtal kommer att fortsätta att driva och övervaka att de överenskomna principerna om partnerskapsavtal följs. Detta innebär att fisket ska vara långsiktigt hållbart och bedrivs på ett överskott av kuststatens eller önationens resurser. Vidare betonade ministern regeringens mål att utvecklingspolitik ska genomgå alla Sveriges internationella samarbeten enligt riksdagens antagande av politik för global utveckling (PGU) (skr. 2007/08:89, bet. 2007/08:UU5, rksr. 2007/08:252). Då utskottet vidhåller sina ställningstaganden i ovan nämnda betänkande föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 21 och MJ13 (mp) yrkande 31 lämnas utan åtgärd.

Fiskeprogrammet

När det gäller frågan om medel för beståndsbedömningar samt till pilotprojekt kan följande nämnas. Det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013, även kallat fiskeprogrammet, överlämnades av regeringen i oktober 2007 och godkändes av Europeiska kommissionen i december 2007. Programmet började genomföras under våren 2008. Genom en särskild satsning ges åtgärder som bidrar till en förbättrad havsmiljö genom bl.a. förbättrade förutsättningar för naturliga fiskbestånd, restaurering och utvecklingsarbete förbättrade möjligheter att få stöd via det opera-

tiva programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013. Enligt regeringen kommer utöver dagens anslag ytterligare resurser att tillföras under 2009 och 2010 för att höja den nationella offentliga medfinansieringen inom de av programmets områden som möjliggör stöd till åtgärder som bidrar till en förbättrad havsmiljö och ett mer miljöanpassat fiske.

Vad gäller stöd till pilotprojekt i Vättern och Vänern kan särskilt nämnas att programmets prioriterade område Åtgärder av gemensamt intresse bl.a. inkluderar delområdet pilotprojekt. Delområdet pilotprojekt omfattar åtgärder för att utveckla innovativa metoder och ge förbättrade kunskaper vad gäller exempelvis redskapsselektivitet, predation från säl och skarv och för att säkra god kvalitet för fisk som livsmedel. Inom andra delar av programmet finns möjlighet att finansiera åtgärder som syftar till att stärka det lokala engagemanget inom ramen för lokala utvecklingsstrategier.

När det gäller frågan om avsättning av medel för beståndsbedömningar kan även regeringens proposition Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) nämnas, i vilken bl.a. behovet av forskning om effekter av olika fiskeriförvaltningsåtgärder och fiskets roll för ekosystemen i havsmiljön anges. EU:s datainsamlingsprogram (EG 1543/2000), som inrättades 2000, syftar till att samordna gemenskapens insamling och förvaltning av sådana uppgifter som krävs för att kunna utvärdera fiskresurserna och fiskerinäringen. I Sverige är Fiskeriverket ansvarigt för denna insamling och dessutom för att årligen sammanställa en nationell rapport som ska avlämnas till kommissionen. Kommissionens samordnande program utgör numera också en betydande del av Internationella havsforskningsrådets (Ices) datainsamling. Denna ligger till grund för Ices vetenskapliga rådgivning, som är en viktig utgångspunkt för EU:s fiskeriförvaltningsbeslut, exempelvis de årliga regleringarna av fiskekvoterna. I många fall är underlaget för Ices vetenskapliga rådgivning inte fullständigt, vilket leder till osäkra beståndsuppskattningar.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 14 och MJ13 (mp) yrkande 12 lämnas utan åtgärd.

Förbud mot utkast och bottentrålning

Utskottet delar regeringens bedömning att utkasten av fisk bör minimeras genom aktivt arbete såväl internationellt som nationellt. Som påpekas i propositionen har den gemensamma fiskeripolitiken inneburit att flera av EU:s fiskbestånd är överfiskade eller fiskas utom sina biologiska gränser. Ett problem som uppmärksammats särskilt är de utkast av fisk, som är en följd av EU:s förvaltningspolitik. Denna politik medför att utkast av fisk måste genomföras när fisken understiger fastställt minimimått eller den nationella fiskekvoten är slut eller kan genomföras frivilligt när oönskad fisk fångas vid i övrigt lagligt fiske. Denna typ av utkast kallas high-gradning eller uppgradering. För att begränsa utkast av fisk antogs 2007 ett meddelande om hur dessa bifångster skulle minimeras och hur bruket att kasta fångst överbord skulle stoppas (KOM(2007) 136 slutlig). Den prin-

cip som numera tillämpas är att i första hand reglera vad som fångas snarare än vad som landas. Detta innebär att fisket allt oftare regleras med hjälp av tekniska åtgärder eller med fångstbegränsningar och fiskeansträngning. Vidare ställs krav på den nationella förvaltningen att tillsammans med näringen finna tekniska lösningar som är ekonomiskt och praktiskt genomförbara och som ger förväntat resultat. Kommissionen har aviserat att nya initiativ att minska utkast av fisk kommer att presenteras under 2009. I likhet med regeringen anser utskottet att de förändringar som hittills har aviserats är positiva och välkomnar att EU avser att införa ett förbud mot utkast av fisk som får landas enligt gällande regler, men som av ekonomiska skäl kastas överbord, s.k. uppgradering. Sverige har aktivt medverkat till att denna förändring kommit till stånd. Fiskeriverket har redan infört ett sådant förbud nationellt genom de nya bestämmelser för fisket i Västerhavet som infördes från den 1 januari 2009. De innebär bl.a. krav på att ta i land all fisk som lagligen kan landas. Utskottet anser i likhet med regeringen att detta förbud är en viktig markering. Sverige har genom miljömålsarbetet varit framgångsrikt med att utveckla tekniska redskap som syftar till att minimera bifångster för att uppnå delmålet om bifångster under miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Havsmiljöutredningen har föreslagit att Fiskeriverket i instruktionen får ett utpekat ansvar för redskapsutveckling. Utskottet välkomnar förslaget att Fiskeriverket får ett tydligare ansvar för utveckling av skonsamma fångstredskap i sin instruktion, vilket bör innebära ett ökat deltagande i projekt med inriktning mot redskapsutveckling dels nationellt, dels i internationella, europeiska eller nordiska projekt. Fiskeriverket har lämnat ett flertal åtgärdsförslag i samband med redovisning av uppdragen att analysera effekterna för det småskaliga kustfisket av maximalt 1 procents bifångst av marina däggdjur (dnr Jo2007/753/JFS), att utarbeta förvaltningsplaner för säl och skarv samt att förebygga skador från dessa arter (dnr Jo2008/1098/JFS). Vidare har åtgärder föreslagits i samband med uppdraget att möjliggöra noggrannare uppskattningar av fiskets bifångster samt dess effekter på hotade arter och bestånd (dnr Jo2007/2239/JFS).

Bifångster är ett stort hot mot den biologiska mångfalden, särskilt för arter med låg reproduktionshastighet, som marina däggdjur, hajar och rockor samt vissa fåglar. En förbättring av kunskapsläget om bifångsternas omfattning såväl i yrkesfisket som i fritidsfisket, dess effekter och hur de kan åtgärdas är angelägen. Fiskeriverket bedömer dock att flertalet av de arter av däggdjur och fåglar som i dag är vanligast förekommande som bifångst i svenskt fiske inte är hotade. Bifångstreduktion är ett primärt syfte med redskapsutvecklingen, men arbetet med skonsamma fångstmetoder ska bedrivas mer övergripande, så att även indirekta miljöfrågor beaktas i samband med utveckling av ny fångstteknologi, som ökade bränslekostnader och krav på minskade utsläpp etc. Vidare ska ny teknik för fångstredskap, som t.ex. kan ge hanteringsmässiga fördelar, särskilt lyftas fram. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att

Fiskeriverket utarbetar ett långsiktigt program för arbetet med skonsamma fiskeredskap och strategier för hur dessa ska minska bifångster och utkast. Arbetet ska ha sin grund i de till regeringen redovisade åtgärdsförslagen. Programmet bör säkerställa att utvecklingsarbetet är vetenskapligt underbyggt och att utvärdering sker. Som anförs i propositionen ska den satsning som regeringen nu gör syfta till konkreta åtgärder, där viktiga element är småskaligt kustfiske, samråd med fiskare och alternativa fiskemetoder. Möjligheterna att söka stöd via det Operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013 ska beaktas särskilt.

När det gäller frågan om trålning har utskottet inhämtat från Jordbruksdepartementet att det pågår en internationell debatt inom FN om förbud mot bottentrålning av känsliga områden. Just vad avser förbud mot bottentrålning i Östersjön kan nämnas att det finns regler för förbud kring vissa områden, under vissa tidsperioder. Sådana förbud är oftast motiverade av ansamling av lekande fisk, eller ung, mindre fisk. Prövning av förbud sker således från fall till fall. I övrigt finns nationella regler i kustområdet om var trålning får ske. Det finns även regler om hur trålarna ska utformas för att ha så hög selektivitet som möjligt. I Östersjön får endast två trålmodeller användas, och för närvarande pågår ett arbete som ska vidareutveckla dessa trålar för att öka selektiviteten. Utskottet har erfarenhet att det kontinuerligt genomförs en översyn och analys av områden med känsliga botten där bottentrålning är olämpligt. Effekter av bottentrålning har också studerats av Fiskeriverket, och det har då konstaterats att sådan trålning kan skada botten och bottenlevande djur. Ytan av områden som är skyddade från trålning har därför utökats väsentligt under de senaste åren. Detta gäller främst på Västkusten. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen på området. Som ovan nämnts pågår i riksdagen beredningen av regeringens proposition om överlåtbara fiskerättigheter, som bl.a. uppskattas innebära att antalet storskaliga trålare kommer att minska med en tredjedel.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkandena 15, 16 och 19 samt MJ13 (mp) yrkandena 13 och 14 lämnas utan åtgärd.

Fritidsfiske

Fiskeriverket har till regeringen redovisat rapporten Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet (dnr Jo2007/3400). Förutom en omfattande statistik och analys om både fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet redovisas även förslag som ger möjligheter för Fiskeriverket och länsstyrelserna att på ett tydligare sätt kunna arbeta vidare med dessa frågor. Rapportens förslag spänner över en rad områden, bl.a. nationella förvaltningsmål, fångststatistik för fritidsfisket, ansvar för områden av riksintresse för fritidsfisket, förtydligande om länsstyrelsens ansvar för fisketillsyn, lämpliga åtgärder för att främja tillgängligheten till fritidsfiske, utveckling och tillämpning av individuella förvaltningsmål och åtgärdspla-

ner för utvalda älvar. Förbättrade utvecklingsmöjligheter för fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet i bl.a. havsmiljön är av vikt, och som anförs i propositionen är regeringen i huvudsak positiv till de redovisade utredningsförslagen. Förslagen innebär bl.a. att Fiskeriverket i ökad grad bör prioritera fritidsfisket. Fiskeriverket har skapat en bra bas för ett fortsatt arbete genom sitt arbete med statistikinsamling och genom att främja projektverksamheter som t.ex. storstadsnära fiske och ungdomars fiskevagnar. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att Fiskeriverket utifrån en långsiktig plan fortsätter att utveckla fritidsfiske och fisketurism och att arbetet bör ske i samverkan med berörda myndigheter och intresseorganisationer.

Som framhålls i propositionen finns det ett behov av att anlägga ett mer holistiskt perspektiv där hållbar turism och kopplingar till fisket, överexploatering, jordbruket, skogssektorn, kulturarvssektorn samt fysisk planering inklusive kust- och havsbaserad vindkraft ingår. Ett sätt att åstadkomma detta är att sätta upp olika demonstrationsområden för hållbar landsbygdsutveckling som kan verka inspirerande lokalt och regionalt. Stöd för bättre lokal helhetssyn i den fysiska planeringen kan bl.a. lämnas inom ramen för landsbygdsprogrammets Leaderåtgärder. Fisketurism har en potential för ekonomisk tillväxt i kustområden och kan ge sysselsättning för dess invånare. En grundläggande faktor för utvecklingen av såväl näringen som fisketurismen är fiskbeståndens status. Som regeringen framhåller bör därför statusen förbättras betydligt snabbare än vad som varit fallet hittills.

Vidare har Fiskeriverket till regeringen avrapporterat ett uppdrag om att utarbeta indikatorer för olagligt fiske (dnr Jo2008/1199/JFS). Indikatorerna föreslås utgöra instrument för uppföljningen och styrningen av arbetet med fiskerikontroll. Fiskeriverket och Kustbevakningen använder indikatorer i det riskbaserade kontrollarbetet som utvecklats under det senaste decenniet. Genom detta arbete har en metodik för riskanalys utarbetats som utgår ifrån en strategisk och taktisk analys av kontrollurvalet. I detta arbete har det även utvecklats indikatorer för identifiering av enskilda kontrollobjekt. Som även påpekas i propositionen är insatser på fiskerikontrollområdet avseende tillsynsmannaorganisationen angelägna. Fiskeriverket har ett övergripande ansvar för fiskerikontrollen. I rapporten om Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet (dnr Jo2007/3400/JFS) föreslås att Fiskeriverket även ges ansvar för uppföljning och samordning av fisketillsynen. Syftet är att möjliggöra en bättre tillsyn och en effektivare användning av tillgängliga kontrollresurser. Utskottet anser i likhet med regeringen att åtgärder bör vidtas för att effektivisera svensk fiskerikontroll och att Fiskeriverket och Kustbevakningen bör genomföra fiskerikontrollen i linje med den nationella planen för fiskerikontroll 2008–2011.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 15 lämnas utan vidare åtgärd.

Hållbar sjöfart m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om trafikseparering i Östersjön och ökad navigationssäkerhet (s), om införande av en kilometerskatt i Östersjön (v), om miljörelaterade sjöfartskrav (mp), om en översyn av farledsavgifter (v, mp), om buller (mp), om skärpta straff för utsläpp av olja och harmonisering av VTS (s, v), om strategiska hamnar och kombiterminaler (v), om elanslutning i hamnarna (s), om obligatorisk avfallshantering (s, v), om miljödifferenterade hamnavgifter (v), om skärpta krav för luftutsläpp inom sjöfarten och miljöindexering av fartyg (s), om kontrollområden för kväveoxid (v), om krav på katalysatorer och energieffektivisering av fartyg (v), om båtskatt och sänkning av skatten på alkylatbensin (v), om åtgärder för att öka försäljningen av den minst miljöstörande båtbensinen (s) och om skrotningsbidrag för tvåtaktsmotorer (v).

Jämför reservationerna 24 (s), 25 (v), 26 (mp), 27 (s), 28 (v), 29 (s), 30 (v), 31 (s), 32 (v), 33 (s), 34 (v), 35 (s) och 36 (v).

Propositionen

Enligt regeringen bör svensk sjöfart vara synonym med kvalitetssjöfart med hög standard när det gäller miljöskydd och säkerhet. Sjöfarten är en internationell näringsgren som i första hand bör regleras genom internationella regler. Regeringen anför vidare att Sverige bör fortsätta att vara drivande i det internationella arbetet inom bl.a. IMO men även inom EU för att öka säkerheten till sjöss, skydda den marina miljön och underlätta för näringen genom att entydiga regler skapas. Stor vikt bör också läggas vid arbetet med flaggstats- och hamnstatskontroller som är avgörande för en säker sjöfart. Vidare bör Sverige verka för fler effektiva skyddsåtgärder i syfte att skydda Östersjöns känsliga miljö. Arbetet med att minska riskerna för olyckor som kan hänföras till den mänskliga faktorn bör intensifieras.

Vidare anføres att de straffrättsliga sanktionerna i EU:s rambeslut om fartygsföreningar bör införlivas i fartygsföreningsdirektivet.

Förbättrad infrastruktur till de hamnar som är mest centrala för det svenska transportsystemet bör övervägas under åtgärdsplaneringen för infrastrukturen. Vidare bör avgiftssystemet för mottagning av fartygsavfall ses över.

I propositionen framhålls att det även framöver är viktigt med svenska insatser inom det europeiska luftvårdsarbetet inom EU och inom konventionen om långväga gränsöverskridande luftföreningar (CLRTAP) som bl.a. bidrar till att minska övergödningen av havet. Regeringen anför vidare att Sverige dessutom bör fortsätta att vara drivande i IMO:s pågående arbete

med att begränsa sjöfartens utsläpp av luftföroreningar, framför allt i fråga om kväveoxider. För att övervaka utsläppen av luftföroreningar från enskilda fartyg bör en satsning göras på att utveckla ett fungerande högautomatiserat flygburet övervakningssystem

Motionerna

Enligt motion MJ10 (s) yrkande 3 delvis bör kraven avseende fartygstrafiken skärpas ytterligare i Östersjön. Motionärerna önskar se trafikseparering utanför de två områden som djupgående sjötrafik i dag ombeds undvika. Vidare kräver motionärerna ökad navigationssäkerhet med tanke på svåra vinterförhållanden och det stora antalet oljetransporter. I motion MJ11 (v) yrkande 30 efterfrågas en utredning om hur en kilometerskatt för sjötrafik i Östersjön kan utformas. I motion MJ13 (mp) yrkande 16 efterfrågas miljörelaterade sjöfartskrav och både i motion MJ11 (v) yrkande 33 och i MJ13 (mp) yrkande 7 framhålls att en översyn bör göras av farledsavgifterna så att de blir ännu mer träffsäkra utifrån ett miljöperspektiv. Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 7 bör dessutom mer göras mot buller och en utredning om hänsynsområden föreslås. I motionerna MJ10 (s) yrkande 3 delvis och MJ11 (v) yrkande 24 efterfrågas skärpta straff för utsläpp av olja. Enligt den förstnämnda motionen bör dessutom harmoniseringen av Vessel Traffic Services (VTS) påskyndas. I motion MJ11 (v) yrkande 31 framhålls att det är viktigt att ett antal hamnar pekats ut som strategiska hamnar för att staten i framtiden ska kunna styra infrastruktursatsningar mer effektivt och miljöinriktat. Av samma skäl är det även viktigt att peka ut ett antal viktiga platser för strategiska kombiterminaler (yrkande 32). Enligt motion MJ10 (s) yrkande 3 delvis behövs en förbättrad tillgång till el i hamnarna för att minska utsläpp. I motionerna MJ10 (s) yrkande 3 delvis och MJ11 (v) yrkande 40 välkomnas regeringens förslag om förbud mot toalettavfall, men motionärerna önskar även se obligatorisk avfallshantering i hamnarna. I motion MJ11 (v) yrkande 34 anförs även att hamnavgifterna bör miljödifferentieras. Enligt motion MJ10 (s) yrkande 3 delvis måste regler för fartygens luftutsläpp skärpas liksom kvaliteten på drivmedlen, och rederierna måste utveckla mer energieffektiva fartyg. Enligt motion MJ11 (v) yrkande 25 bör Sverige agera för att det inom PSSA-klasade områden finns kontrollområden för kväveoxid så att det blir möjligt att förhindra sjöfart som inte uppfyller utsläppsgränser att trafikera området. Samma motionärer efterfrågar i yrkande 26 krav på katalysatorer för alla fartyg som trafikerar EU:s vatten och i yrkande 27 förslag på energieffektivisering av fartygen. I motion MJ10 (s) yrkande 3 delvis uppmanas regeringen att inom IMO driva frågan om miljöindexering av fartyg (Clean Ship) och påskynda det internationella arbetet inom IMO så att alla fartyg som trafikerar Östersjön uppfyller samma höga miljö- och säkerhetskrav. I motion MJ11 (v) yrkande 36 föreslås att en båtskatt för fritidsbåtar införs, då dessa bör betala för den kostnad som de medför vad gäller sjö-

räddning, haverier, miljöpåverkan osv. Motionärerna föreslår att skatten även kan finansiera en sänkning av priset på alkylatbensin. Skatten bör sänkas med en krona på alkylatbensin enligt yrkande 37 i samma motion. I motion MJ10 (s) yrkande 4 delvis vill motionärerna se åtgärder för ökad försäljning av den minst miljöstörande båtbensinen. Slutligen önskar motionärerna i motion MJ11 (v) yrkande 38 att regeringen utreder om ett skrotningsbidrag för båtar med tvåtaktsmotorer kan införas.

Utskottets ställningstagande

Hållbar sjöfart

Utskottet anser i likhet med regeringen att Sverige bör vara drivande i arbetet med den aktionsplan för Östersjön som Helcomländerna antog i november 2007, där sjöfartens åtgärder för att minska miljöpåverkan har en framträdande roll och att det är angeläget att sjöfarten utvecklas i en sådan riktning att säkerheten ökar och påverkan på miljö och hav minimeras. Det långsiktiga målet för svensk sjöfart bör därför vara att påverkan på miljö och klimat blir marginell. Svensk sjöfart bör vara synonym med kvalitetssjöfart med hög standard när det gäller miljöskydd och säkerhet. Detta ställer krav på regelverk, ekonomiska styrmedel, forskning och utveckling och på insatser för att främja en hållbar utveckling och införandet av ny teknik. Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige bör fortsätta att vara drivande i det internationella arbetet inom bl.a. IMO men även inom EU för att öka säkerheten till sjöss, skydda den marina miljön och underlätta för näringen genom att entydiga regler skapas. Stor vikt bör också läggas vid arbetet med flaggstats- och hamnstatskontroller som är avgörande för en säker sjöfart. Vidare bör Sverige verka för fler effektiva skyddsåtgärder i syfte att skydda Östersjöns känsliga miljö. Utskottet anser vidare i likhet med regeringen att arbetet med att minska riskerna för olyckor som kan hänföras till den mänskliga faktorn bör intensifieras.

Som påpekas i propositionen innebär navigationsförhållandena i Östersjön särskilda svårigheter för stora fartyg, och vintertid kan det råda svåra isförhållanden. I vissa områden av Östersjön är fartygstrafiken dessutom mycket tät. I syfte att öka sjösäkerheten på Östersjön ansökte samtliga Östersjöstater utom Ryssland 2003 hos IMO om att klassa Östersjöområdet som ett särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). IMO:s miljökommitté godkände slutligt förslaget 2005. I samband med klassningen av Östersjön som ett PSSA-område godkände IMO:s generalförsamling en rad trafikreglerande åtgärder. Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige bör fortsätta att tillsammans med övriga Östersjöstater utarbeta förslag till och ansöka om fler effektiva skyddsåtgärder i syfte att skydda Östersjöns känsliga miljö. Sjöfartsverket har efter klassificeringen utvärderat trafikströmmarna i Östersjön. Data från AIS-systemet (Automatic Identification System) som har analyserats visar att en stor del

av fartygen på Östersjön har anpassat sig till de nya trafiksepareringsåtgärderna. Bedömningen är också att de nya åtgärderna bidragit till att undvika olyckor och skadlig påverkan på havsmiljön. Utvärderingen visar dock på en snabb ökning av antalet fartyg i Östersjöområdet. Arbetet med att se över behovet av ytterligare trafiksepareringsåtgärder fortgår. Uppgiften har därefter tagits över av Transportstyrelsen som har bjudit in företrädare för sjösäkerhetsmyndigheterna i övriga Östersjöstater för att diskutera om ytterligare trafikreglerande åtgärder behöver vidtas för att öka sjösäkerheten i Östersjöområdet. Ur detta arbete har ett antal konkreta åtgärder utkristalliserats, och flera av dessa kommer enligt propositionen att tillställas IMO under 2009. För att få dessa godkända av IMO fordras i praktiken att Östersjöstaterna är överens om dem i den mån de inte enbart gäller trafiken på ett visst lands hamnar. Här redovisat arbete är mycket angeläget och som regeringen framhåller bör myndigheterna kontinuerligt följa och utvärdera utvecklingen. Om behov föreligger bör förslag på ytterligare trafiksepareringsåtgärder lämnas till IMO. Sjöfartsverket och Transportstyrelsen bör säkerställa att kontinuerliga uppföljningar görs inom ramen för Östersjösamarbetet. Utskottet noterar regeringens avsikt att låta utvärdera om det finns ett behov för Danmark och Sverige att inrätta en permanent sjötrafiktjänst för Öresund.

Den 8 januari 2008 redovisade lotsutredningen sitt delbetänkande Lotsa rätt! (SOU 2007:106). Utredningen föreslår en ny lotslag som bl.a. ska reglera omfattningen av skyldigheten att anlita lots, straffsanktioner för den som underlåter att anlita lots när sådan skyldighet föreligger samt frågor om lotsbehörighet. Syftet är att främja säkerheten för sjöfarten och förebygga skador på miljön. Som framgår av propositionen har regeringen för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till en lotslag.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ10 yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd i berörd del.

Vad gäller frågan om kilometerskatt har skatteutskottets yttrande inhämtats. I yttrandet anförts att ett liknande yrkande nyligen behandlats och att riksdagen avslagit detta. Skatteutskottet anförde att det inte ansåg att skäl förelåg för att initiera en utredning angående möjligheten att införa en kilometerskatt för sjötrafik på Östersjön. Miljö- och jordbruksutskottet gör ingen annan bedömning än skatteutskottet. Motion MJ11 (v) yrkande 30 avstyrks.

Beträffande miljörelaterade sjöfartskrav och farledsavgifter hänvisas till betänkande 2008/09:TU12 där ett liknande yrkande nyligen behandlats. I betänkande sägs bl.a. att en ändring i systemet för farledsavgift genomfördes i april 2008 och innebar bl.a. en skärpning av miljödifferenteringen för att på så sätt öka incitamentet för fartygsägare att vidta miljöskyddsåtgärder mot kväve- och svaveloxidutsläpp. Vidare sägs att flertalet av de svenska hamnarna tillämpar ett system med rabatter för fartyg som släpper ut lägre nivåer av kväve- och svaveloxider. I betänkandet nämns även Sjöfartsverkets utredning om ett system för handel med utsläppsrätter avse-

ende kväve- och svaveloxider inom sjöfartssektorn. Resultatet av utredningen, som har genomförts tillsammans med Naturvårdsverket, Statens energimyndighet och Statens institut för kommunikationsanalys (Sika), redovisades 2007. Efter remittering av rapporten och beredning i övrigt övervägs inom Regeringskansliet ett eventuellt behov av ett tilläggsuppdrag avseende de frågor som pekats ut som utestående.

Vad avser frågan om buller och hänsynsområden kan nämnas att länsstyrelserna har tagit fram en handlingsplan för inrättande av hänsynsområden i skärgården. Utskottet delar regeringens uppfattning att den ökande trafiken på Östersjön och belastningen från fritidsbåtar kräver fortsatta åtgärder för att minska buller i skärgårdsområdena.

Med det anförda, och i överensstämmelse med trafikutskottets ställningstagande i ett tidigare betänkande, föreslår miljö- och jordbruksutskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 33, MJ13 (mp) yrkandena 7 och 16 lämnas utan åtgärd.

Sanktioner och övervakning

Under 2005 antogs dels Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/35/EG av den 7 september 2005 om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, dels rådets rambeslut 2005/667/RIF av den 12 juli 2005 om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föroreningar orsakade av fartyg. Syftet med rättsakterna var att införliva internationella normer för föroreningar förorsakade av fartyg i gemenskapslagstiftningen och att, genom avskräckande åtgärder i form av straffrättsliga och administrativa sanktioner, uppnå en högre säkerhets- och miljöskyddsnivå vid sjötransporter. Sverige har genomfört båda rättsakterna, vilket medförde vissa ändringar i lagen och förordningen om åtgärder mot föroreningar från fartyg (prop. 2005/06:209). Genom en dom i EG-domstolen i oktober 2007 i det s.k. fartygsföreningensmålet (C-440/05) ogiltigförklarades rambeslutet. Det ogiltigförklarades eftersom det ansågs inkräkta på gemenskapens behörighet, enligt artikel 80.2 EG jämförd med artikel 47 EU, att vidta de åtgärder, inklusive åläggande för medlemsstaterna att införa straffrättsliga påföljder, som var absolut nödvändiga för att säkerställa respekten för gemenskapsbestämmelserna om sjösäkerhet och därigenom stärka skyddet för miljön (fartygsföreningensdomen). I sina skäl hänvisade domstolen även till den s.k. miljödomen (C-176/03) genom vilken rambeslutet om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser ogiltigförklarades. I fartygsföreningensdomen uttalade domstolen emellertid också att gemenskapens behörighet inte omfattar att fastställa arten och nivån på tillämpliga straffrättsliga påföljder. Kommissionen presenterade i mars 2008 ett förslag till ett reviderat fartygsföreningensdirektiv. Ändringsförslaget syftar till att fylla ut det rättsliga tomrum som uppstod i och med att rambeslutet ogiltigförklarades. Detta ska ske genom att införliva rambeslutets bestämmelser om straffrättsliga sanktioner, utom när det gäller arten och nivån på dessa, i fartygsföreningensdirektivet. För-

slaget torde kunna antas under 2009. Utskottet anser liksom regeringen att det är viktigt att effektiva åtgärder vidtas för att bekämpa fartygsföreningar, vilka ofta får gränsöverskridande miljökonsekvenser. Sverige har genomfört både rambeslutet och direktivet om fartygsföreningar, och mot bakgrund av utgången i fartygsföreningsmålet ställer sig utskottet i likhet med regeringen positivt till förslaget att införliva rambeslutets sanktionsbestämmelser i fartygsföreningsdirektivet.

Som redovisas i propositionen har utvecklingen inom sjöfartsområdet främst drivits av en strävan efter att öka säkerheten inom sjöfarten. AIS, som i dag är ett globalt övervakningssystem, tillkom bl.a. efter ett svenskt initiativ inom IMO. Utöver AIS-systemet är även sjöövervakningssystemet Long Range Identification and Tracking of Ships (LRIT) obligatoriskt för flertalet fartyg inom handelssjöfarten. För att EU-staterna ska få tillgång till informationen måste dock den europeiska datacentralen tas i drift. Även andra system som t.ex. Vessel Traffic Service (VTS) kan vara av betydelse för sjösäkerheten i ett område. VTS:er inrättas endast i områden som ingår i ett lands territorialhav. En VTS arbetar främst genom att lämna information som har betydelse för säkerheten vid förande av fartyg. I enlighet med Europeiska rådets uppmaning från december 2006 (KOM (2008) 68 slutlig) föreslår kommissionen inrättandet av ett europeiskt gränsövervakningssystem (Eurosur). Uppbyggnaden ska ske i tre faser och är i sin linda, men omfattar i den tredje fasen skapandet av en gemensam övervakningsmiljö för EU:s havsområden. Detta inkluderar utvecklingen av ett nätverk av gränsövervakningssystem som täcker Medelhavet, Östersjön, Nordsjön, Kanarieöarna och Svarta havet åtföljt av ett nätverk för hela havsområdet inom EU. Avsikten är att systemet utöver gränskontroll även på sikt ska användas för sjöfartssäkerhets-, miljöskydds-, fiskekontroll- och brottsbekämpningsändamål.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 3 delvis och MJ11 (v) yrkande 24 i berörda delar bör lämnas utan åtgärd.

Hamnar

Som påpekas i propositionen har den svenska hamnstrukturen huvudsakligen utvecklats och finansierats inom den kommunala sektorn. I Sverige finns i dag 51 allmänna hamnar som är öppna för allmän kommersiell sjöfart samt ett antal industri- och privathamnar, vilka i första hand är knutna till industriföretag. Det statliga ansvaret för infrastrukturen ligger således i anslutning till hamnarna och då både på land- och sjösidan. Den övervägande delen av godstransporterna till, från och inom Sverige sker i ett begränsat antal godsstråk. Ett fåtal hamnar utgör således några av de viktigaste noderna i det svenska godstransportsystemet. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är av största vikt att samverka mellan transportslagen fungerar väl och att dessa hamnar även i fortsättningen utgör effektiva noder i transportkedjan. En sådan utveckling av de vikt-

gaste hamnarna är av avgörande betydelse för att den svenska industrin ska kunna fortsätta att vara konkurrenskraftig på en global marknad. Som anförs i propositionen är en helhetssyn på långsiktigt hållbara transportflöden som kan bidra till tillväxt och positiv samhällsutveckling i hela landet nödvändig för att kunna utveckla företagsverksamheten. Statliga investeringar i och drift av infrastruktur spelar här en viktig roll när det gäller att skapa sådana förutsättningar. I propositionen Framtidens resor och transporter – infrastruktur för hållbar tillväxt (prop. 2008/09:35) underströk regeringen att det arbete som Hamnstrategiutredningen redovisat i SOU 2007:58, Hamnstrategi – strategiska hamnoder i det svenska godstransportsystemet, kommer att utgöra ett viktigt underlag för kommande åtgärdsplaneringar. Utredningen gjorde en omfattande kartläggning av det svenska hamnsystemet och av hamnarnas roll och betydelse i transportkedjan. Som regeringen framhåller bör förbättrad infrastruktur till de hamnar som är mest centrala för det svenska transportsystemet övervägas vid åtgärdsplaneringen. Det är vidare av yttersta vikt att Vägverket och Banverket tillsammans med Sjöfartsverket samordnar sina infrastrukturinvesteringar i anslutning till hamnarna för att möjliggöra att den statligt finansierade infrastrukturen till hamnar, både på land- och sjösidan, utnyttjas än mer rationellt och effektivt.

Vad gäller frågan om utpekandet av strategiska hamnar och kombiterminaler behandlades liknande yrkanden i betänkande 2008/09:TU12. På förslag av trafikutskottet avslog riksdagen dessa yrkanden med hänvisning till att fördelarna med att inte peka ut strategiska hamnar eller kombiterminaler övervägde.

Beträffande frågan om förbättrad eltillgång i hamnarna vill utskottet anföra följande. Ett sätt att minska utsläppen från tidtabellsbunden sjötrafik med tillräckligt många timmar i hamn är just landansluten el. Anslutning av fartyg i hamn till kommunala eldistributionsnät är en åtgärd som är effektiv under vissa förhållanden och i vissa hamnar. Framför allt är det en effektiv metod för att förbättra luftkvaliteten i större hamnar. Åtgärden kan till exempel bidra till att miljö kvalitetsnormerna för luft nås i vissa hamnstäder. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att undersöka möjligheterna att skattebefria el som levereras i hamnar till fartyg samt att återkomma i frågan. En förutsättning för att öka användningen av landström är dock att man standardiserar anslutningsutrustningen internationellt. Det gäller både för svenska fartyg i andra länder och när utländska fartyg anlöper svenska hamnar. Sverige föreslog i oktober 2006 att IMO ska ta fram regler som ska underlätta för handelssjöfarten att utnyttja landström till fartyg. Förslaget fick stöd av IMO:s miljökommitté, som gav klartecken för att gå vidare och reda ut vissa tekniska frågeställningar. Ett arbete pågår för att ta fram en internationell standard.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkandena 31 och 32 samt MJ10 (s) yrkande 3 delvis lämnas utan vidare åtgärd.

Mottagning av fartygsavfall

Staterna runt Östersjön har inom ramen för Helcom utarbetat en gemensam strategi för att eliminera utsläppen av fartygsavfall. Överenskommelsen innebär bl.a. att hamnarna bara får täcka kostnaderna för att ta emot avfall med en generell hamnavgift. Ingen särskild avgift ska tas ut vid mottagning av avfall (den s.k. no-special-fee-principen). Genom detta har ett incitament skapats för rederierna och fartygsbefälen att lämna avfall i land i stället för att släppa ut det till havs. Sverige har infört principen om no-special-fee i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. Även inom EU finns genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/59/EG av den 27 november 2000 om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester (mottagningsdirektivet) ett regelverk för mottagande av fartygsavfall. Helcoms aktionsplan för Östersjön innebär bl.a. att man utökar omfattningen av no-special-fee-principen och att parterna ska se till att samtliga hamnar tillämpar principen. I propositionen framhålls dock att eftersom Östersjöstaterna inte har genomfört no-special-fee-systemet på ett enhetligt sätt, får vissa hamnar ta emot oproportionerligt stora mängder avfall. Många hamnar runt Östersjön tar ut en särskild avfallsavgift, vilket strider mot Helcomstrategin. Detta beteende innebär en stor ekonomisk belastning både för de hamnar som tillämpar systemet på ett riktigt sätt och för de rederier som besöker hamnarna och betalar hamnavgift. Det ökar också risken för att befälhavare ombord på fartyg väljer eller instrueras att dumpa det till havs. Utskottet delar regeringens oro vad gäller denna utveckling. Ett enhetligt system stärker incitamentet att lämna avfall i land i stället för att dumpa det till havs. I likhet med regeringen anser utskottet att det därför är lämpligt att utreda vilka brister som råder i svenska hamnars tillämpning av systemet med no-special-fee och hur systemet kan förbättras för att uppnå en ökad tillämpning runt Östersjön samt att Sverige bör ta initiativ till att sådana justeringar genomförs inom ramen för Helcomsamarbetet.

Vad gäller obligatorisk avfallshantering hänvisas till betänkande 2008/09: TU12 i vilket liknande yrkanden nyligen behandlats och avslagits.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 3 delvis och MJ11 (v) yrkandena 34 och 40 lämnas utan vidare åtgärd.

Luftföroreningar

Sjöfarten är en stor källa till bl.a. utsläpp av kväveoxider, svaveldioxid och partiklar. Dessa utsläpp har även betydande effekter på land. Om inte åtgärder som IMO:s nya gränsvärden vidtas, väntas sjöfartens utsläpp öka både som andel och totalt sett. Inom tio år finns det risk för att svaveloxidutsläppen från sjöfarten inom EU överstiger de totala utsläppen på land. Den rådande nedgången i konjunkturen innebär samtidigt att transportererna minskar, däribland sjötransporterna. Många EU-medlemsstater, bl.a. Sverige, har dessutom sänkt de nationella utsläppen av svaveldioxid från

källor på land till en nivå som innebär att alternativkostnaden för att vidta åtgärder på landsidan är mycket hög. Dessa miljöproblem är orsaken till att EU:s medlemsstater gemensamt varit drivande i IMO:s arbete med att skärpa det internationella regelverket för svavelhalt i marint bränsle. Sjöfartens utsläpp av luftföroeningar regleras internationellt genom bilaga VI i IMO-konventionen Marpol. IMO antog i oktober 2008 skärpta gränsvärden för svavelhalten i marint bränsle och för fartygens utsläpp av kväveoxider. Beslutet innebär att svavelhalten i fartygsbränsle globalt, som i dag får vara högst 4,5 viktprocent, sänks till högst 3,5 viktprocent från den 1 januari 2012. Från och med den 1 januari 2020 får det vara högst 0,5 viktprocent svavel i bränslet. Tidsperspektivet beror på att raffinaderierna behöver ha en viss omställningstid så att det finns tillräckligt med bränsle med låg svavelhalt. Enligt beslutet ska en översyn göras under 2018 för att bedöma om det finns tillräckligt med lågsvavligt bränsle för att uppfylla reglerna. Om inte så ska reglerna om högst 0,5 viktprocent svavel i bränslet tillämpas från år 2025.

För sänkning av utsläppen av svaveloxider kan också viss teknik användas. Teknik som länge använts vid bl.a. stationära förbränningsanläggningar, s.k. skrubbers, har lanserats som en möjlighet för sjöfartens del att reducera utsläppen av svaveloxider. Utskottet finner i likhet med regeringen det lämpligt att genom pilotprojekt närmare studera möjligheterna att utveckla mottagningssystem för de restprodukter som dessa system genererar samt dess miljöeffekter, t.ex. effekter av att försurat vatten från skrubbers dumpas i havet.

IMO tillåter att det i områden där det är särskilt motiverat inrättas särskilda s.k. svavelkontrollområden med strängare krav på bränslets svavelinnehåll. Det först inrättade området omfattar Nordsjön, Engelska kanalen och Östersjön. Där får svavelhalten vara högst 1,5 viktprocent. Från den 1 juli 2010 sänks det till 1 viktprocent och från 2015 till 0,1 viktprocent. Parallellt med kraven på sänkta svavelhalter ställs också krav på att minska utsläppen av kväveoxider. För närvarande ligger högsta tillåtna utsläpp på mellan 9,8 och 17 gram/kWh. Från och med 2011 gäller gränsen 7,7 till 14,4 g/kWh. För kontrollområdena gäller fr.o.m. 2016 2,0–3,4 g/kWh, vilket innebär 80 procents reduktion jämfört med dagens nivå. Dessa nivåer gäller under förutsättning att särskilda kvävekontrollområden pekas ut. Större existerande motorer ska byggas om till att uppfylla dagens krav. De nya reglerna kommer att innebära avsevärda minskningar av fartygens utsläpp av svavel- och kväveoxider samt partiklar. Som framgår av propositionen finns det en rad frågor kring de nya reglerna som behöver följas upp för att få en mer heltäckande bild över utvecklingen i fråga om lågsvavligt marint bränsle. Det gäller inte minst bränsletillgång och prisutveckling. Utskottet välkomnar därför att regeringen i november 2008 uppdrog åt Sjöfartsverket att inrätta en expertgrupp som får till uppgift att redogöra för hur tillgången till – och prisbilden för – lågsvavligt bränsle utvecklas, utvärdera om reglerna leder till överföring av godstransporter

från sjöfart till andra trafikslag, föreslå åtgärder som underlättar för berörda myndigheter att genomföra regelverket och se till att det efterlevs, ta fram förslag på frivilliga initiativ som kan underlätta för rederinäringen att tillämpa regelverket samt rapportera om gruppens slutsatser till regeringen. Vad gäller kväveoxider ska Sjöfartsverket senast den 15 oktober 2009 på expertgruppens vägnar presentera en handlingsplan om att minska utsläppen av kväveoxider från fartyg. Planen ska innehålla förslag på både nationella och internationella åtgärder.

Utskottet delar regeringens slutsats att det även i fortsättningen är viktigt med svenska insatser inom det europeiska luftvårdsarbetet inom EU och inom konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (CLRTAP) som bl.a. bidrar till att minska övergödningen av havet samt att Sverige dessutom bör fortsätta att vara drivande i IMO:s pågående arbete med att begränsa sjöfartens utsläpp av luftföroreningar, framför allt i fråga om kväveoxider. För att övervaka utsläppen av luftföroreningar från enskilda fartyg bör en satsning göras på att utveckla ett fungerande högautomatiserat flygburet övervakningssystem.

Vad gäller det specifika kravet på katalysator har liknande yrkanden behandlats nyligen i betänkande 2008/09:TU12. Det kan nämnas att användning av katalysator är en av de tekniska lösningar som i dag står till buds för att minska utsläppen av kväveoxider (man räknar med att kunna åstadkomma en minskning med uppemot 95 %). En annan teknik går ut på att minska själva bildandet av kväveoxid, t.ex. genom HAM-teknik (Humid Air Motor). Detta ger en lägre förbränningstemperatur och minskar utsläppen med omkring 80 %. I samma betänkande (2008/09:TU12) behandlas även frågan om miljöindexering av fartyg. I det ovan nämnda betänkandet redovisas att ett sådant system har lanserats inom ramen för projektet Clean Ship. Avsikten var att indexeringen ska genomföras av IMO. Syftet är att fraktköpare lättare ska kunna få information om de miljökrav som fartyg uppfyller. Riksdagen avslog på förslag av trafikutskottet dessa yrkanden.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 3 delvis och MJ11 yrkandena 25, 26 och 27 lämnas utan åtgärd.

Fritidsbåtar

Vad gäller båtskatt på fritidsbåtar har skatteutskottet yttrat sig. I yttrandet anförts bl.a. att frågan har behandlats i ett tidigare betänkande (bet. 2007/08:SkU21). Vidare framhålls att en båtskatt förutsätter ett båtregister. Emellertid är varken frågan om båtregister eller båtskatt aktuell. Vad gäller frågan om sänkt skatt på alkylatbensin konstaterar skatteutskottet i samma yttrande att vid tidigare behandling (yttr. 2007/08:SkU1y) av ett yrkande med samma innehåll var utskottet inte berett att ställa sig bakom ytterligare sänkningar av skatten på alkylatbensin. Skatteutskottet föreslår därför att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker yrkandena.

När det gäller skrotningspremie för tvåtaktsmotorer har riksdagen nyligen avslagit ett motionsyrkande om att inom ramen för havsmiljöanslaget avsätta medel för en skrotningspremie för tvåtaktsmotorer. Det kan emellertid nämnas att det i Båtmiljörådets miljöprogram för fritidsbåtar 2008 sägs att Sjöfartsverkets båtmotorstrategi har påbörjats. Med hjälp av främst informationsinsatser ska ägare av motorer med dåliga miljöegenskaper stimuleras att byta till nya motorer eller att övergå till lämpligare drivmedel. Vidare anges att flitigt använda motorer kan förväntas bli utbytt snabbast av hälso- och miljöskäl och av ekonomiska skäl, men att de gamla tvåtaktsmotorer av äldre typ som används sparsamt antagligen kommer att finnas kvar under lång tid, eftersom deras skrotning inte kan påskyndas med enkla medel. För dessa ska användning av alkylatbensin och biologiskt nedbrytbar utombordarolja uppmuntras.

Mot bakgrund av det anförda, och i överensstämmelse med skatteutskottets ställningstagande, föreslår miljö- och jordbruksutskottet att motionerna MJ10 yrkande 4 delvis och MJ11, yrkandena 36, 37 och 38 lämnas utan åtgärd.

Skydd och bevarande av områden, arter, miljöer och ekosystem m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vindkraftsparker i Natura 2000-områden (v), om ytterligare anslag till forskning om läckage från djupbottnar och om småskaligt försök med direkt syresättning (v), om skydd av marina områden (s, fp, mp), om områden med fiskeförbud (v), om fiskestopp för hotade arter (v), om fiskeförbud för ål (v), om kraftbolagens skyldighet att bygga vandringsvägar (v) och om anslutning till barlastvattenkonventionen (s, v, mp).

Jämför reservationerna 37 (v), 38 (v), 39 (s), 40 (v), 41 (mp), 42 (v), 43 (v) och 44 (s, v, mp).

Propositionen

I propositionen framhålls bl.a. att haven har en stor potential att bidra med förnybar energi i olika former, t.ex. vindkraft och vågkraft. Det är angeläget att det vid planering av havsområden tas hänsyn till framtida möjligheter att utnyttja områden för produktion av förnybar energi. Många mycket goda vindlägen återfinns till havs i områden som har olika former av skydd, t.ex. Natura 2000. Regeringen anser att vindkraft i vissa av dessa områden bör kunna lokaliseras utan att skyddsvärdena påverkas på ett inte acceptabelt sätt. För att möjliggöra etablering av vindkraft och vågkraft i

sådana områden krävs både att det finns djup kunskap om de arter och miljöer som skyddet avser och kunskap om effekterna av elproduktionen. Regeringen har mot denna bakgrund gett Naturvårdsverket i uppdrag att i samråd med Statens energimyndighet och Boverket ta fram vägledande material som tydliggör möjligheterna för samexistens vid vindkraftsetablering i Natura 2000-områden till havs i syfte att förbättra kunskapsunderlaget för vindkraftsetablering. Synergier mellan utveckling av havsbaserade förnybara energikällor och andra havsbaserade näringar och verksamheter bör utvecklas och tas till vara. Berörda myndigheters ansvarsområden när det gäller miljöpåverkan i vattenområden bör ses över.

Regeringen anför vidare att skyddet av marina områden bör öka. Det är angeläget att även utsjöområden skyddas i större utsträckning än tidigare. Ett fortsatt arbete med att utöka det representativa nätverket av skyddsvärda marina områden bör bedrivas där även marint skyddade områden under andra förvaltningsformer och sektorslagstiftning beaktas.

För att säkra ekosystemtjänsterna samt återskapa den naturliga biologiska mångfalden och rekryteringen av fisk i grunda kustnära områden bör en nationell strategi och regionala åtgärdsprogram upprättas för restaurering av värdefulla och övergödda livsmiljöer som är viktiga för biologisk mångfald och kustfiskbestånd.

Vidare framhålls att den nationella planen för återhämtning av beståndet av europeisk ål bör genomföras så att den blir effektiv, att en god övervakning kommer till stånd och att relevanta restaureringsåtgärder genomförs. Det är även angeläget att verka för att intressenter utanför fiskesektorn, t.ex. energisektorn, tar ett utökat ansvar för ålens beståndssituation.

Motionerna

Enligt motion MJ11 (v) yrkande 23 bör regeringen avvakta med utbyggnad av vindkraftsparker i Natura 2000-områden för att skydda dessa områden. Enligt yrkande 10 behövs ytterligare anslag för forskning om läckage av fosfor från djupbottnar, och metoden med direkt syresättning av bottnar bör prövas småskaligt för att undersöka vilka eventuella effekter metoden kan medföra. I flera motioner, MJ10 (s) yrkande 2 delvis, MJ13 (mp) yrkande 19 och MJ205 (fp) yrkande 2, påpekas vikten av att fortsätta skapa marina naturreservat. I de båda sistnämnda motionerna uttrycks också oro för huruvida delmålet avseende marina naturreservat kommer att uppnås till 2010. I motion MJ11 (v) yrkande 18 efterfrågas fler områden med fiskeförbud. Vidare framhålls att fiskestopp för såväl det svenska som det utländska fisket måste införas för alla hotade arter och bestånd till dess att återhämtningen kan garanteras (yrkande 17). I yrkande 20 krävs ett totalförbud mot ålfiske, då det anses vara den enda möjliga lösningen för att rädda bestånden. Enligt yrkande 13 ska riksdagsbeslutet om kraftbolagens

ansvar för att bygga vandringsvägar omedelbart verkställas. I tre motioner, MJ10 (s) yrkande 2 delvis, MJ11 (v) yrkande 39 och MJ13 (mp) yrkande 18, yrkas att Sverige ansluter sig till barlastvattenkonventionen.

Utskottets ställningstagande

Förnybara energikällor till havs

Som framhålls i propositionen har haven en stor potential att bidra med förnybar energi i olika former, t.ex. vindkraft och vågkraft. Det är angeläget att det vid planering av havsområden tas hänsyn till framtida möjligheter att utnyttja områden för produktion av förnybar energi. Många mycket goda vindlägen återfinns till havs i områden som har olika former av skydd, t.ex. Natura 2000. Utskottet anser i likhet med regeringen att vindkraft i vissa av dessa områden bör kunna lokaliseras utan att skyddsvärdena påverkas på ett inte acceptabelt sätt. För att möjliggöra etablering av vindkraft och vågkraft i sådana områden krävs dock både att det finns djup kunskap om de arter och miljöer som skyddet avser och kunskap om effekterna av elproduktionen. Utskottet välkomnar därför att regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att i samråd med Statens energimyndighet och Boverket ta fram vägledande material som tydliggör möjligheterna för samexistens vid vindkraftsetablering i Natura 2000-områden till havs i syfte att förbättra kunskapsunderlaget. Möjligheter till synergier mellan biologisk mångfald och vindkraft bör också belysas ytterligare. Som framgår av propositionen ska uppdraget redovisas senast den 30 november 2009. Som regeringen anför bör synergier mellan utveckling av havsbaserade förnybara energikällor och andra havsbaserade näringar och verksamheter utvecklas och tas till vara. Vidare bör berörda myndigheters ansvarsområden när det gäller miljöpåverkan i vattenområden ses över.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ11 yrkande 23 lämnas utan vidare åtgärd.

Restaurering av kustnära miljöer

Kustfiskbeståndens nyckelhabitat, som kustmynnande vattendrag, skyddade vikar och innerskärgårdar, har under lång tid försämrats som lek- och uppväxtområden. Syrebrist med åtföljande läckage av fosforföreningar har drabbat många bottenar och algmassor har bidragit till att förstöra den fysiska miljön och skapa syrebrist. Den mänskliga fysiska exploateringen av kustmiljöer har pågått under lång tid utan tillräcklig hänsyn till miljöernas naturvärden. Vissa skärgårdsområden utgör i sig naturliga delekosystem vars tjänster under naturliga förhållanden bidrar till att minska närsaltbelastningen på våra hav. Utskottet delar regeringens uppfattning att restaurerande åtgärder bör inriktas mot att återskapa livsmiljöernas naturliga funktion (biologiska integritet). Vidare är det av vikt att en samordning kommer till stånd i samband med fördelningen av ekonomiska medel

för fiske- och vattenvård, som bl.a. behandlas i den till regeringen av Fiskeriverket och Naturvårdsverket redovisade rapporten om samordning av vatten- och fiskevårdsmedel (dnr Jo2007/1621/FJS).

Naturvårdsverket har i en rapport till regeringen genom externa experter bedömt olika typer av metoder för restaurering av våra hav. Inledningsvis konstateras att en förutsättning för att tekniska och biologiska metoder ska kunna ha någon bestående effekt är att belastningen på Östersjön av närsalter minskar i enlighet med åtagandena inom Helcoms aktionsplan. För att kunna minska övergödningen i Östersjön kan det dock krävas, förutom att belastningen från land minskar, att den interna belastningen av fosforföreningar från syrefria bottnar också minskar.

Fysiska restaureringsåtgärder längs kusterna liksom möjliga åtgärder för att minska läckaget av fosforföreningar från syrefria sediment kan bli nödvändiga. Naturligt fungerande ekosystem absorberar normalt tillförda närsalter mer effektivt än skadade system. Som anförs i propositionen kan det därför vara en fördel att koncentrera resurserna till vissa områden för att åtgärda särskilt skadade dekosystem. Detta gäller både längs kusterna och i kustnära sjöar och vattendrag. En eventuell restaurering av våra hav förväntas, förutom att bidra till att uppnå bl.a. miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, att generera kunskaper och teknikutveckling. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att underlätta arbetet med restaurering då ett framgångsrikt arbete med detta skulle kunna leda till teknikexport till områden med liknande problem i många länder.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ11 (v) yrkande 10 lämnas utan vidare åtgärd.

Skydd av marina områden m.m.

Utskottet delar regeringens uppfattning att skyddet av marina områden bör öka samt att det är angeläget att även utsjöområden skyddas i större utsträckning än tidigare. Utskottet välkomnar även ett fortsatt arbete med att utöka det representativa nätverket av skyddsvärda marina områden med beaktande av marint skyddade områden under andra förvaltningsformer och sektorslagstiftning.

I delmål 1 under miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* ska sammanlagt ytterligare 19 marina naturreservat inrättas före utgången av 2010. Som framhålls i propositionen har hittills 12 nya marina naturreservat bildats, och förutsättningarna för att delmålet nås är goda. Den skyddade arealen innanför territorialgränsen uppgår till ca 6 % och utgörs av såväl specifika naturreservat som av Natura 2000-områden. Skyddet avser olika bevarandebestånd, alltifrån skydd som innebär att opåverkade områden avsätts av rena bevarandeskäl till områden där olika former av nyttjande kan förekomma. Skyddet kan regleras på olika sätt. Skydd för områden som ska inrättas av enbart bevarandeskäl bör regleras utifrån miljöbalkens bestämmelser, och när nyttjande bedöms kunna före-

komma bör skyddet regleras med relevant sektorslagstiftning. Utskottet anser i likhet med regeringen att möjligheterna att finna synergieffekter ur både bevarande- och nyttjandesynpunkt bör undersökas i de områden där ett visst nyttjande kan förekomma och att särskilda insatser kommer att behövas för att förbättra möjligheterna till områdesskydd i den ekonomiska zonen.

Som framhålls i propositionen är det även viktigt med tydlig ansvarsfördelning för allt skyddsarbete samt att det utreds hur andra skyddsinstrument, som relevant sektorsreglering, kan användas. Regeringen inrättade i juli 2008 ytterligare 6 marina skyddsområden, och den skyddade arealen i svensk ekonomisk zon fördubblades till ca 3,5 %. Som framhålls i propositionen ska detta arbete fortsätta och nya områden väljas ut mot bakgrund av de kriterier som gäller för att prioritera skydd av marina områden med höga naturvärden. Som regeringen anför bör områdesskydd utformas så att även andra bevarandevärden än de primära säkerställs, som områden för rekreation och friluftsliv, skydd av t.ex. rekryteringsområden för fisk samt marin arkeologiska värden.

Utskottet konstaterar, bl.a. mot bakgrund av det anförda, att arbetet med att inrätta skyddade marina områden fortgår. Utskottet anser därför att motionerna MJ10 (s) yrkande 2 delvis, MJ13 (mp) yrkande 19 samt 205 (fp) yrkande 2 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Beträffande frågan om områden med fiskeförbud vill utskottet anföra följande. Sverige har totalt tolv naturreservat i svenska havsområden samt ett med permanent fiskeförbud. Vidare kommer Sveriges första marina nationalpark, Kosterhavets nationalpark, att inrättas hösten 2009 i Strömstad, där fokus kommer att vara de marina värdena. I denna nationalpark planeras t.ex. att såväl fiske som turism kan fortsätta under förutsättning att det sker på ett hållbart sätt. Utskottet anser liksom regeringen att det i dessa sammanhang är angeläget att reglera hur en ökad fisketurism ska samsas med behovet av skydd av känsliga lek- och uppväxtområden genom stängda områden och marina reservat. Fiskeriverket har på regeringens uppdrag i februari 2007 delredovisat arbetet med uppdraget att föreslå tre områden med permanent fiskeförbud, både kustnära och i utsjön, i vardera Östersjön och Västerhavet (sex fiskefria områden).

Utskottet har från Fiskeriverket inhämtat att det fiskefria området i Kattegatt som den svenska och danska regeringen beslutade att införa 2008 till att börja med gäller i tre år med start 2009, och det kommer kontinuerligt att utvärderas. Utöver att förbjuda fiske i delar av Kattegatt innehåller överenskommelsen också uppdrag att utveckla och utvärdera selektiva redskap, och en första rapport ska lämnas sommaren 2009. Den tredje delen i överenskommelsen handlar om utökat kontrollsamarbete. Utskottet har från Jordbruksdepartementet inhämtat att arbetet med att inrätta ytterligare områden med fiskeförbud fortgår. Utskottet vill även nämna vad som anförts i tidigare betänkanden (2007/08:MJU16) beträffande möjligheten att inrätta fredningsområden. Fiskeriverket kan med stöd av fiskerilagstiftningen

inrätta fredningsområden där fiske helt eller delvis är förbjudet (prop. 2003/04:51). Ofta är sådana områden begränsade till vissa delar av året då behovet av skydd av fiskbestånden är motiverat. För närvarande finns ca 300 sådana fredningsområden, bl.a. för att skydda lax och öring under lek och lekvandring. Det finns även områden där vissa redskap är helt förbjudna, exempelvis trål, snurrevad och snörpvad.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ11 (v) yrkande 18 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om fiskestopp för hotade arter och bestånd kan följande framhållas. I rödlistan för 2000 pekade Artdatabanken på 17 marina arter som är i behov av särskilda insatser. För närvarande ingår 14 av dessa i åtgärdsprogram. Utskottet delar regeringens uppfattning att klassificering av hotade marina arter och livsmiljöer bör förbättras och åtgärdsprogram genomföras. I propositionen framhålls att Fiskeriverket under 2006 tog fram ett förslag till åtgärder för 26 hotade fiskarter där fisket kan utgöra en del av hotet. De föreslagna åtgärderna kommer successivt att genomföras till 2010. Utskottet anser i likhet med regeringen att möjligheten att återintroducera försvunna eller starkt hotade arter som bl.a. stör, majfisk och staksill bör prövas. Inom Helcoms aktionsplan för Östersjön föreslås ett fortsatt arbete med bevarande- och förvaltningsplanerna för bl.a. torsk, ål och vildlax.

Vad gäller ett selektivt fiskestopp vill utskottet hänvisa till vad som redovisats tidigare i år (bet. 2008/09:MJU22) angående svårigheten att införa fiskestopp för enskilda arter i utpräglade blandfiskområden, där oundvikliga bifångster av vissa arter följer med i annat, riktat fiske. Sådana förhållanden råder särskilt i Kattegatt och Skagerrak. Utskottet har ingen annan syn än den av regeringen framförda, att den svenska principiella utgångspunkten bör vara att Ices rådgivning respekteras. Råden är dock ofta kortsiktiga, dvs. förutsätter att bestånden återhämtat sig på ett år. I betänkandet anfördes vidare att utskottet från Jordbruksdepartementet inhämtat att ett selektivt fiskestopp i praktiken skulle innebära att nästan hela gemenskapens pelagiska och demersala fiske i angivna farvatten möjliggörs (med undantag av fiske efter havskräfta med rist); ett alternativt tillvägagångssätt bör i stället tillämpas som i princip grundar sig på en mycket restriktiv TAC-sättning i kombination med tekniska regleringsåtgärder, såsom skyddade områden, reglering av fiskeansträngningen samt ändrade redskapsbestämmelser.

Vad gäller frågan om ett specifikt fiskeförbud för ål kan utöver det som ovan sagts tilläggas att rådets förordning (EG) nr 1100/2007 av den 18 september 2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål antogs i september 2007. Genom denna förordning fastställs en ram för skydd och hållbar användning av beståndet av europeisk ål av arten *Anguilla anguilla*. Planens övergripande målsättning ska vara att uppnå en blankålsutvandring motsvarande 40 % av den som skulle ha förelegat utan fiske eller andra av människan orsakade störningar såsom t.ex. dödlighet i

vattenkraftverk och vandringshinder etc. Medlemsstaterna skulle senast 2008 meddela de nationella förvaltningsplanerna för ål till kommissionen för godkännande. Enligt förordningen kan en förvaltningsplan för ål innehålla, men är inte begränsad till, åtgärder om minskning och begränsning av fiske, utsättningar, förbättrad framkomlighet och förbättrade livsmiljöer för ålen, transport av ål, bekämpning av ålpredatorer, tillfällig avstängning av vattenkraftsturbiner liksom åtgärder avseende vattenbruk. Utskottet ser positivt på de åtgärder som lyfts fram i förordningen och förutsätter att dessa övervägs i det fortsatta nationella arbetet. I den svenska nationella ålplanen, som avrapporterades till kommissionen 2008, ingår åtgärder som omfattar fiske, vandringsvägar, utsättning och kontroll. Utskottet anser liksom regeringen att ett antal åtgärder som insamling av data, uppföljning av förvaltningsåtgärder och översyn av övervakningsstationer för ålbeståndet i detta sammanhang är nödvändiga för att uppnå goda resultat. Det är också angeläget att vidta åtgärder för att minska dödligheten av ål vid passage av kraftverksturbiner; sådant arbete bör, som framhålls i propositionen, finansieras av kraftbolagen själva, men planering, prioritering och utvärdering av dessa åtgärder är en nationell angelägenhet. Utsättning av glasål är viktig för att påskynda återhämtningen, och finansiering av sådana utsättningar kan ske med medel från bl.a. fiskeavgiftsmedel, fiskevårdsmedel och det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att Fiskeriverket prioriterar åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål, där särskild vikt bör läggas vid samverkan mellan myndigheter och intressenter utanför fiskesektorn som kan ha betydelse för ålens beståndssituation, t.ex. energisektorn, så att dessa tar ett utökat ansvar för att förbättra ålens beståndssituation. Sammanfattningsvis delar utskottet således regeringens bedömning att den nationella planen för återhämtning av beståndet av europeisk ål bör genomföras så att den blir effektiv, att en god övervakning kommer till stånd och att relevanta restaureringsåtgärder genomförs. Vidare är det angeläget att verka för att intressenter utanför fiskesektorn, t.ex. energisektorn, tar ett utökat ansvar för ålens beståndssituation.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ11 (v) yrkandena 17 och 20 avslås.

Vandringsvägar

För att nå miljökvalitetsmålen anser utskottet i likhet med regeringen att ett intensifierat arbete med omprövning och tillsyn av vattendomar behövs, så att de kompensationsåtgärder som ska utföras är effektiva och ändamålsenliga. Kammarkollegiet och Fiskeriverket har redovisat hur den hittillsvarande verksamheten med omprövningar av vattendomar och tillsyn av vattenföretag har bedrivits och lämnat förslag på hur verksamheten kan utökas och effektiviseras (dnr Jo2007/1393/JFS). Flera åtgärder som syftar till att utöka och effektivisera omprövningsverksamheten, som bl.a. en

inventering av tänkbara omprövningsobjekt, föreslås. Förslagen omfattar även att t.ex. driva oklara frågor av principiellt intresse i domstol, möjlighet att skjuta upp oklara frågor om skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder under en prövotid samt en översyn om fiskeavgifter kan användas effektivare. I rapporten framhålls också att myndigheterna behöver medelstilldelning för att kunna möta behoven av omprövningar. Miljöprocessutredningen, som nyligen har avrapporterat sitt arbete (SOU 2009:42), har bl.a. haft till uppgift att utreda behovet av författningsändringar om vattenkraft och vattenverksamheter. I utredningen framhålls bl.a. följande med avseende på fiskvandringar:

Frågor om fiskvandringar kan vara komplicerade och behöver tänkas igenom både från försörjningssynpunkt, biologisk synpunkt och fiskesynpunkt. Fiskvandringar kan även vara mycket kostsamma både från anläggningssynpunkt och på grund av produktionsbortfallet. Att verksamhetsutövarna ska stå kostnaderna är dock tydligt både genom 11 kap. 8 § miljöbalken och genom riksdagens ovan redovisade ställningstagande. Förhållandena är dock olika i varje vattendrag. Även behovet av fiskvandringar är olika i olika vattendrag från att vara mycket angelägna i vissa vattendrag till att vara rent av skadliga i andra vattendrag. Varje vattendrag och varje vandringshinder kan vara unikt och det kan behövas olika åtgärder på olika ställen. Det kan finnas olika sätt att få dessa fiskvandringar till stånd. [...] Utredningen anser dock att frågor om fiskvandringar är alltför komplicerade för att på ett framgångsrikt sätt hanteras genom en föreskrift. [...] Utredningen anser i stället att omprövning enligt 24 kap. miljöbalken är det mest ändamålsenliga sättet att hantera frågan om fiskvandringar på. Då skapas en process där både verksamhetsutövaren och den myndighet som företräder det allmänna fiskeintresset, vanligen Kammarkollegiet, kommer till tals. Denna möjlighet finns emellertid redan i dag och har funnits en längre tid. Hur arbetet har bedrivits har beskrivits i avsnitt 4.18. Det går inte att tolka riksdagens ovan redovisade uttalande om fiskvandringar på något annat sätt än att det måste gå fortare än vad det hittills gjorts. Det krävs alltså ytterligare åtgärder utöver nuvarande ordning.

Utredningens betänkande är föremål för fortsatt beredning inom Regeringskansliet. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ11 (v) yrkande 13 lämnas utan vidare åtgärd.

Konventionen om barlastvatten

Den internationella konventionen om kontroll och hantering av fartygs barlastvatten och sediment (barlastvattenkonventionen) antogs vid en diplomatkonferens i februari 2004, anordnad av IMO. Regeringen beslutade i februari 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att granska förutsättningarna för Sverige att ratificera barlastvattenkonventionen. Utredningen, som antog namnet Barlastvattenutredningen, överlämnade i januari 2008 betänkandet Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning (SOU 2008:1). Ärendet har remissbehandlats. Med barlastvatten kan akvatiska växter och djur samt bakterier, virus och svampar transporteras till områden som de inte kan sprida sig till naturligt. Främmande organismer

som släpps ut med barlastvatten kan orsaka stor ekologisk och ekonomisk skada i den nya miljön. Det finns exempelvis risk för att utsläpp av främmande organismer försämrar vattenkvaliteten i dricksvattentäkter, slår ut inhemska arter, ersätter arter som har ett högt ekonomiskt värde, förstör fisk- och musselodlingar eller täpper igen vattenintag till industrier. Introduktion av främmande arter är en av de främsta orsakerna till minskad biologisk mångfald genom att de inhemska arterna slås ut. Bekämpning och utrotning av en introducerad art är en resurskrävande och svår process, som i princip är omöjlig att utföra i havsmiljön. Utredningen konstaterade att en anslutning till konventionen och ett genomförande av dess bestämmelser betydligt skulle minska riskerna för överföring av skadliga vattenlevande organismer. Detta gäller åtminstone från 2016 då skifte av barlastvatten inte är tillåtet enligt konventionen. Förutom att detta bidrar till en bättre marin miljö, torde de samhällsekonomiska vinsterna härav vara stora. Inom forskningsprogrammet Aqualiens (ett projekt inom Naturvårdsverket) har den totala kostnaden vid etablering av fyra skadliga arter uppskattats till ca 500 till 1 000 miljoner kronor per år. Kostnaderna utgörs av bl.a. bekämpning, uteblivna rekreativmöjligheter och minskade intäkter till följd av att inhemska arter slås ut. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att återkomma till riksdagen med en bedömning av huruvida Sverige ska ansluta sig till konventionen, och – för det fallet en anslutning föreslås – ett förslag till konventionens genomförande.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 2 delvis, MJ11 (v) yrkande 39 och MJ13 (mp) yrkande 18 lämnas utan vidare åtgärd.

Åtgärder mot övergödning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot övergödningen av våra hav (s, kd), om krafttag inom jordbruket (v), om ytterligare bidrag till vattenvårdssatsningar (v), om större satsningar på musselodling (s, v, mp), om statliga investeringsåtgärder för förbättring av avlopp (s), om spridning av avloppsslam (v, mp), om skatt på mineralgödsel (v, mp), om förbud mot djurhållning på läckagekänsliga områden (v), om bättre spridning på djurhållningen (v, mp), om ekonomiska styrmedel för att begränsa och styra den svenska köttproduktionen och om skärpta krav avseende generell hänsyn vad gäller djurhållning (mp), om kvävegödsling av skog (mp), om landsbygdsprogrammet (s, v, mp), om minskning av skattesubventioner till övergödning, om att jordbrukspolitiken bör reformeras och att främjandet av ett ekologiskt jordbruk bör vara en del av havsmiljöarbetet (v).

Jämför reservationerna 45 (s, v), 46 (mp), 47 (v, mp), 48 (v), 49 (s, v, mp), 50 (s), 51 (v), 52 (mp), 53 (v), 54 (mp), 55 (s), 56 (v), 57 (mp) och 58 (v).

Propositionen

I propositionen framhålls bl.a. att de nya statliga bidragen till lokala vattenvårdssatsningar mot övergödning m.m. i havet är en viktig del av regeringens samlade havsmiljörensning. Stödet förväntas bidra till att stärka den lokala delaktigheten i havsmiljöarbetet, uppnå flera miljö kvalitetsmål samt till genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram och Helcoms aktionsplan för Östersjön.

Vidare anförs att det är viktigt att det av Naturvårdsverket inledda arbetet med att utveckla ett avgiftssystem för utsläpp av fosfor- och kväveföreningar till haven fortsätter. Ett avgiftssystem för fosfor- och kväveföreningar bör testas i ett utvalt avrinningsområde genom ett pilotprojekt.

Enligt regeringen bör Sverige införa ytterligare begränsningar för spridningen av stallgödsel för att på ett bättre sätt uppfylla de krav som ställs genom EG:s nitratdirektiv och infria de krav som har införts i bilaga 3 till Helsingforskonventionen som en viktig del i övergödningssavsnittet i Helcoms aktionsplan för Östersjön.

Regeringen framhåller vidare att de möjligheter som finns tillsammans med de förstärkningar som nu blir aktuella genom ökad modulering är tillräckliga för att jordbrukssektorn kraftfullt ska kunna medverka till att de berörda miljö kvalitetsmålen och de svenska åtagandena inom Helcoms aktionsplan för Östersjön ska nås. Inom landsbygdsprogrammet bör åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten ha hög prioritet. Regeringen avser att noggrant följa utvecklingen och ha beredskap för att göra eventuella omprio-

riteringar om så kommer att krävas. Ytterligare satsningar bör göras för att främja hållbara produktionsmetoder inom jordbruket, bl.a. insatser för att minska fosforförlusterna.

Vidare bör användningen av musselodlingar som åtgärd för att minska näringshalten längs kusten öka. Metoder bör utvecklas som tar hänsyn till både kommersiella och miljömässiga aspekter på väst-, syd- och ostkusten. Livsmedelskontrollen av musslor bör fortsatt stödjas med anslagsmedel.

I propositionen anförs också att fosforföreningar i avloppsfraktioner bör återföras till åkermark och annan produktiv mark där växtnäringen behövs, utan risk för hälsa eller miljö. Det finns behov av att införa ett nytt regelverk för hantering av avloppsfraktioner i syfte att stimulera återföring av fosfor till produktiv mark.

Motionerna

I flera motioner uttrycks en önskan om att se fler åtgärder mot övergödning i våra hav och sjöar. I motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis och MJ388 (s) nämns våtmarker, skyddszoner, fånggrödor, strängare regler för stallgödsel, utökad rådgivning till jordbrukare m.m. som viktiga åtgärder. I motion MJ468 (kd) framhålls att regeringen bör låta utreda hur övergödningen av Östersjön ska minskas. Krafttag inom jordbruket för att minska övergödningen är enligt motion MJ11 (v) yrkande 2 nödvändigt. Vidare efterfrågas ett kompletterande statligt bidrag till vattenvårdande åtgärder (yrkande 12). Flera motionärer önskar se större satsningar på musselodlingar. Detta uttrycks i motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ493 (s) yrkande 4, MJ11 (v) yrkande 8 samt MJ459 (v) yrkande 43. Statliga investeringsåtgärder krävs enligt motion MJ10 (s) yrkande 1 delvis för att åstadkomma förbättrade avloppslösningar, då det i dag finns ca 300 000 undermåliga enskilda avlopp i Sverige. Enligt motion MJ11 (v) yrkande 7 är det positivt att fosforföreningar från avlopp återförs till marken. På grund av den höga halten av kadmium och andra ämnen som återfinns i slammet bör ingen återföring ske till marker för livsmedelsproduktion. Vidare bör möjligheterna att införa bättre separeringssystem ses över. Enligt motion MJ13 (mp) yrkande 30 är det viktigt att Naturvårdsverket snarast ges resurser och uppdrag att uppdatera kraven vad gäller gränsvärden för spridning av slam. När kraven ändå ses över bör även andra ämnen och läkemedel beaktas. Enligt såväl yrkande 4 i motion MJ11 (v) som yrkande 24 i motion MJ13 (mp) bör en skatt införas på mineralgödsel vars intäkter bör återföras till jordbruket genom stöd till miljöåtgärder, gärna miljöstyrande på så sätt att ekologisk produktion eller gårdar med jämn balans mellan djurhållning och foderproduktion får mer av intäkterna. I flera motioner uttrycks oro över djurhållningens effekter. Enligt motion MJ11 (v) yrkande 6 bör stora djurbesättningar förbjudas på läckagekänsliga områden. I stället bör djurhållning i de delar av landet som inte är kustnära uppmuntras. En jämnare spridning av djurhållningen efterfrå-

gas också i motion MJ13 (mp) yrkande 22. I samma motion framhålls vidare att regeringen bör undersöka möjligheterna att med ekonomiska styrmedel begränsa och styra om den svenska köttproduktionen i en riktning som är bättre ur miljösynpunkt (yrkande 25). Skärpta och tydligare krav avseende generell hänsyn i synnerhet för djurhållning efterfrågas så länge vi inte klarar våra mål för utsläpp av övergödande ämnen (yrkande 23). Vidare bör försiktighetsprincipen vara gällande vid kvävegödsling av skog, och ett moratorium av sådan gödsling bör således införas till dess att ny forskning klarlagt kväveläckaget från sådan gödsling till vattenområden (yrkande 20). Landsbygdsprogrammet berörs i ett antal motioner. I motion MJ10 (s) yrkande 1 delvis framhåller motionärerna att strategin att anlägga 12 000 hektar våtmarker bör fullföljas och att ökat fokus bör ges till våtmarkernas placering. Vidare önskas — förutom strängare regler för spridning av stallgödsel — obligatoriska skydds-zoner kring odlad mark, odling av fånggrödor, förbud mot dränering av vattendrag och våtmarker för jordbruksproduktion. I motion MJ11 (v) yrkande 3 anför motionärerna vikten av införandet av skydds-zoner vid odling i vattennära områden. Enligt motion MJ13 (mp) bör miljöstödet bli effektivare i det nuvarande landsbygdsprogrammet, och motionärerna anser att det är oklart hur Helcoms handlingsplan kan nås med hjälp av nämnda program (yrkande 21). I motion MJ459 (v) yrkande 46 framhålls att Sverige inom EU måste verka för odlingsförbud och andra begränsningar för jordbruk och djurproduktion inom känsliga kustområden i Östersjöns avrinningsområde. Vidare bör Sverige inom EU agera för att skattesubventioner till övergödningen av EU:s hav upphör (yrkande 45). Sverige bör enligt motion MJ11 (v) yrkande 9 agera för att EU:s jordbrukspolitik reformeras till att gynna omställning till ekologiskt jordbruk och ekologisk djurhållning. I samma motion, yrkande 5, betonas just vikten av en övergång till ekologiskt jordbruk och att främjandet av ett sådant bör vara en del av havsmiljöarbetet.

Utskottets ställningstagande

Åtgärder mot övergödning

Som redovisas i propositionen är Östersjön och Västerhavet starkt påverkade av övergödning, överutnyttjande av fisk och av fysiska skador inom kustområdet. Kraven på åtgärder för att uppfylla det marina direktivet liksom åtaganden inom ramen för Helcoms aktionsplan för Östersjön och andra internationella överenskommelser är stora. I Sverige och övriga äldre EU-länder har åtgärder vidtagits för att minska utsläppen av vattenburna kväve- och fosforföreningar från industri, samhälle och jordbruk. En liknande utveckling har nu påbörjats i EU:s nya medlemsstater runt Östersjön, där bl.a. en omfattande utbyggnad av avloppsreningsverken krävs. I de nya medlemsländerna finns också ett stort behov av att vidta motsvarande åtgärder inom jordbruket som har genomförts i de sedan längre tid

anslutna medlemsländerna. Därutöver bör flertalet av länderna genomföra ytterligare åtgärder för att minska utsläppen från jordbruket samtidigt som åtgärder vidtas för att reducera utsläppen från enskilda fastigheter. Dessutom krävs att utsläppen från Ryssland minskar. Utöver de utsläpp som sker från land är läckaget av fosforföreningar från syrefria bottenar en problematik av nationsövergripande karaktär. Det är även viktigt att utsläppen av kväveföreningar till luft minskar såväl nationellt som internationellt.

Utskottet vill påminna om att utgångspunkten för regeringens nationella insatser för att minska övergödningen av haven är det nationella miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Miljömålsrådet bedömer att det kommer att bli mycket svårt eller omöjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 även om ytterligare åtgärder sätts in. Utsläppen till luft och vatten fortsätter att minska, men tillståndet i miljön förbättras inte i samma takt. I propositionen anges även att på uppdrag av regeringen har Vattenmyndigheten för norra Östersjöns vattendistrikt, Vattenmyndigheten för södra Östersjöns vattendistrikt samt Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt under 2007–2008 genomfört insats 1 (Finn de områden som göder havet mest) i Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön. Vattenmyndigheterna har identifierat viktiga källor i de avrinningsområden som ger störst belastning av kväve- och fosforföreningar till havet och var åtgärder skulle ge störst effekt. Resultaten utgör viktiga underlag för de förslag till åtgärdsprogram som de tre vattenmyndigheterna kommer att presentera under 2009. Nedan redovisas även vissa av de åtgärder som väntas ske på kort sikt inom bl.a. jordbrukspolitiken.

Inom ramen för Helcoms aktionsplan för Östersjön ingår en preliminär bedömning av hur stora närsaltsutsläpp Östersjön tål, samt en första preliminär överenskommelse om en fördelning mellan länderna av nödvändiga utsläppsminskningar. Naturvårdsverket har i samråd med Jordbruksverket och övriga berörda myndigheter fått i uppdrag att utarbeta förslag till åtgärder för att möjliggöra för Sverige att till 2016 minska sin del av utsläppen till Östersjön så att god miljöstatus i Östersjön kan nås 2021. En delredovisning presenterades av verken i juni 2008. Delredovisningen omfattar preliminära förslag på ett antal åtgärder inom främst jordbruks- och avloppssektorerna men också åtgärder för att begränsa utsläppen till luft bl.a. från sjöfarten. Myndigheten arbetar för närvarande vidare, och en slutlig rapport med mer utvecklade åtgärdsförslag ska lämnas till regeringen i juli 2009. Samtidigt pågår ett arbete med att förbättra dataunderlaget och justera den beräkningsmetodik som användes vid de första preliminära beräkningarna. I arbetet ingår bl.a. att beakta den tillförsel som sker via nedfall från luften. Då det kontinuerligt kommer att ske förbättringar av bl.a. dataunderlaget är avsikten att fortlöpande uppdatera beräkningarna, vilket i sin tur kan komma att innebära fortlöpande justeringar av de totala närsaltsutsläppen och fördelningen av nödvändiga utsläppsminskningar mellan länderna. Enligt propositionen är avsikten att de nu aktuella omräkningar ska kunna presenteras under senare delen av 2009 för att därefter

diskuteras inför det kommande miljöministermötet i Helcom 2010. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att till Helcoms miljöministermöte 2010 presentera ett svenskt handlingsprogram för genomförandet i enlighet med Helcoms aktionsplan. Utskottet noterar även att regeringen i samband med framtagandet av handlingsprogrammet avser att överväga de förslag som presenteras genom Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets uppdrag och annan relevant information, för att kunna ta ställning till om ytterligare åtgärder behövs före 2016.

Vad gäller frågan om krafttag inom jordbrukssektorn vill utskottet, utöver det som nämnts ovan, framhålla att utskottet delar regeringens bedömning att ytterligare satsningar bör göras för att främja hållbara produktionsmetoder inom jordbruket, bl.a. insatser för att minska fosforförlusterna. Ett omfattande arbete har under många år bedrivits för att utveckla åtgärder för att minska kväveläckaget från jordbruksmark. Åtgärder för att begränsa utsläppen av fosforföreningar har delvis ingått i detta arbete. I dag är dock kunskaperna om åtgärder som minskar kväveläckaget mer utvecklade, och alltmer uppmärksamhet har därför riktats mot den bristande kunskapen om åtgärder för att minska utsläppen av fosforföreningar. Som framhålls i propositionen har regeringen under ett antal år satsat på att öka kunskapen om hur förlusterna av fosforföreningar uppkommer och vilka åtgärder som kan vidtas för att minska dessa. Greppa fosfor är ett projekt som går ut på att praktiskt testa åtgärder mot fosforförluster för att kunna rikta dessa till områden och fält från vilka betydande fosforförluster förekommer och där det finns stort behov av att minska dessa. För närvarande görs också en satsning på att förbättra den information som finns om jordbruksmarkens jordarter genom en förstärkt nationell jordartskartering. Utskottet anser i likhet med regeringen att en förbättrad jordartskartering utgör ett viktigt verktyg för att bättre kunna rikta olika åtgärder och därmed minska förlusterna samtidigt som hög kostnadseffektivitet uppnås; bra information om förekommande jordarter också är ett väsentligt underlag för att förbättra utsläppsberäkningarna.

Utskottet välkomnar regeringens beslut att 2009 avsätta 40 miljoner kronor av de skattemedel som återförs till näringen för att ytterligare stärka försöks- och utvecklingsarbetet om åtgärder för att främja hållbara produktionsmetoder. I satsningen ingår bl.a. åtgärder för att minska övergödningen inriktade mot främst fosforföreningar men också för att säkra jordbrukets deltagande i arbetet med att införliva ramdirektivet för vatten. I flera fall ger åtgärder för att minska utsläppen av växtnäringssämnen till vatten och luft även positiva effekter i form av minskade växthusgasutsläpp. Detta är dock inte alltid giltigt. Som redovisas i propositionen har Jordbruksverket därför fått i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket utveckla ett förslag till handlingsprogram där både utsläppen av växtnäringssämnen och växthusgaser beaktas. Uppdraget ska redovisas till regeringen i april 2010.

Mot bakgrund av det anförda och det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna MJ493 (s) yrkande 3, MJ468 (kd), MJ388 (s) yrkande 45 och MJ11 (v) yrkande 2 avslås.

Avgifter på utsläpp av fosfor- och kväveföreningar

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att arbetet med att utveckla ett avgiftssystem för utsläpp av fosfor- och kväveföreningar till haven fortsätter och att ett avgiftssystem för fosfor- och kväveföreningar bör testas i ett utvalt avrinningsområde genom ett pilotprojekt. Det finns en rad styrmedel som syftar till att få till stånd åtgärder som minskar belastningen av näringsämnen (fosfor- och kväveföreningar). Blandningen av dessa styrmedel, som är både nationella och EU-baserade, är relativt komplex men det finns sannolikt en potential att öka styrmedlens träffsäkerhet och kostnadseffektivitet. Studier från OECD pekar på att särskilt när det gäller diffusa utsläpp av närsalter måste det göras en samlad avvägning av styrmedlens verkan om kostnadseffektivitet ska uppnås. Ett ökat fokus på åtgärder som behandlar källor för fosfor- och kväveföreningar utifrån åtgärdernas kostnadseffektivitet kan ge utvidgade förutsättningar för att åstadkomma belastningsminskningar. Anpassade ekonomiska incitament, exempelvis baserade på ett avgiftssystem, kan användas för att tydligare styra mot kostnadseffektiva åtgärdsalternativ för att uppnå en given belastningsreduktion. Som regeringen anför kan reglerade källor ges flexibilitet i ett anpassat system som inkluderar ekonomiska incitament och en frihet att välja åtgärd i det att de får möjligheten att själva bedöma vilka åtgärder de väljer att genomföra.

För att klara de belastningsminskningar av fosfor- och kväveföreningar som kommer att krävas enligt Helcoms aktionsplan, för att genomföra EG-lagstiftningen samt att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* krävs styrmedel som behandlar samtliga källor av fosfor- och kväveföreningar och styr mot de åtgärder som är mest kostnadseffektiva. Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen analyserat hur ett nationellt sektorsövergripande avgiftssystem, som i förlängningen inkluderar utsläppshandel, skulle kunna utformas i syfte att minska kväve- och fosforbelastningen till Östersjön och Västerhavet på ett kostnadseffektivt sätt. Uppdraget redovisades i december 2008. Naturvårdsverkets slutsats är att ett avgiftssystem har fördelar jämfört med andra styrmedel som syftar till att reducera näringsämnesbelastningen till havet. De menar att avgiftssystemet skapar ekonomiska incitament att hitta de kostnadseffektiva åtgärdsalternativen för att uppnå en given belastningsreduktion, vilket i sin tur innebär att avgifterna blir låga. Naturvårdsverket menar att avgiftssystemet har hög potential vad gäller måluppfyllelse, kostnadseffektivitet och dynamisk effektivitet. I propositionen framhålls dock att det kvarstår utredningsbehov för ett antal områden för att kunna genomföra ett sådant avgiftssystem i sin helhet. Naturvårdsverket föreslår en fortsättning av sitt arbete i form av dels en fördjupad analys, dels ett praktiskt test i ett pilot-

område. Utskottet välkomnar därför att regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att vidareutveckla förslaget till ett avgiftssystem som kan bidra till att på ett kostnadseffektivt sätt minska övergödningen i Östersjön och Västerhavet. Genomförandet av uppdraget ska ske i avstämning med utredningen Styrmedel för en bättre vattenkvalitet (dir. 2008:157), och uppdraget ska genomföras i samråd med Jordbruksverket. Utgångspunkten för uppdraget utgör de frågor som identifierats under det tidigare arbetet. Naturvårdsverket ska bl.a. med hjälp av pilotstudier utreda vilka rättsliga frågor som berörs och hur dessa bör hanteras för att uppnå ett fungerande avgiftssystem. Vidare ska Naturvårdsverket utreda om avgifterna bör vara likformade för hela landet eller om de ska vara anpassade till respektive område. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2010.

Utskottet vill även tillägga att särskilda miljöskatter på bekämpningsmedel och handelsgödsel tas ut med stöd av lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, respektive genom lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel. Syftet med miljöskatterna är att minska användningen av kemikalier i jordbruket och på så sätt minska jordbrukets negativa påverkan på miljön. Skatten på bekämpningsmedel och handelsgödsel återförs till jordbruksnäringen (vilket inbegriper växthusnäringen). Utskottet vill också erinra om att riksdagen på förslag av skatteutskottet vid ett flertal tillfällen avslagit motionsyrkanden om höjd skatt på bekämpningsmedel och handelsgödsel, (bl.a. bet. 2007/08:SkU21).

Utskottet avstyrker med denna redovisning motionerna MJ11 (v) yrkande 4 och MJ13 (mp) yrkande 24.

Bidrag till vattenvårdssatsningar

Utskottet välkomnar regeringens avsikt att under 2009 införa ett statligt stöd för lokala vattenvårdssatsningar som bidrar till att minska belastningen med näringsämnen och miljögifter i Östersjön och Västerhavet. Bidraget är avsett att gå till vattenvårdsprojekt som på ett kostnadseffektivt sätt bidrar till minskade mängder av fosfor- och kväveföreningar i Östersjön eller Västerhavet. Detta kan röra t.ex. framtagande av planeringsunderlag och uppsökande verksamhet för anläggning av våtmarker och för anläggning av musselodlingar. Bidraget får dock inte nyttjas för sådana åtgärder som följer av författningsreglerade skyldigheter eller för sådana delar av åtgärder eller insatser som stöds genom landsbygdsprogrammet 2007–2013. Utskottet delar regeringen uppfattning att det är viktigt att ta vara på och stimulera kreativa och kostnadseffektiva initiativ på lokal nivå. Som framgår av propositionen får bidraget därför ges till kommuner och ideella organisationer med högst 50 % av kostnaden. Det handlar om åtgärder som kräver god lokal kunskap och förankring samtidigt som det finns en vilja att ställa upp med egna resurser för att nå resultat. Bidraget kan även utnyttjas för sådan uppsökande verksamhet och för planering som krävs för ett effektivt genomförande av åtgärder i vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Som en del av bidragssystemet har regeringen under 2009

avsatt 35 miljoner kronor av havsmiljöanslaget till länsstyrelsernas uppsökande verksamhet i syfte att minska övergödningen. Planering och uppsökande verksamhet utgör viktiga komponenter för att åstadkomma ett effektivt utnyttjande av de stöd och ersättningsformer som finns inom ramen för landbygdsprogrammet 2007–2013.

Utskottet delar regeringens bedömning att takten beträffande anläggning och restaurering av våtmarker bör öka för att möjliggöra att målet om 12 000 hektar våtmarker till 2010 ska kunna nås. Statsbidraget bedöms kunna uppgå till 100–120 miljoner kronor per år fr.o.m. 2010. Redan för 2009 finns medel avsatta för bidraget inom ramen för havsmiljöanslaget. Enligt propositionen är de nya statliga bidragen till lokala vattenvårdssatsningar mot övergödning m.m. i havet en viktig del av regeringens samlade havsmiljöinsats. Stödet förväntas bidra till att stärka den lokala delaktigheten i havsmiljöarbetet, uppnå flera miljö kvalitetsmål samt till genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram och Helcoms aktionsplan för Östersjön.

Som redovisas i propositionen är kunskaperna om statusen hos de tekniska anläggningar för hantering av vatten som finns i odlingslandskapet, exempelvis invallnings-, markavvattnings-, dränerings- och bevattningsanläggningar, i dag bristfällig, och i likhet med regeringen anser utskottet att kunskaperna behöver förbättras. För att starta ett sådant arbete behöver dock en inledande förstudie genomföras tillsammans med ett pilotprojekt innan beslut fattas om en mer omfattande kartläggning av anläggningarnas status, enligt propositionen. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att ge Jordbruksverket i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter och organisationer genomföra en sådan förstudie med tillhörande pilotprojekt. Studier av ett mindre antal invallnings-, markavvattnings-, dränerings- och bevattningsanläggningar bör ingå i uppdraget. Som regeringen anför bör utredningen leda till förslag om prioriteringar, avgränsningar, kostnader, möjligheter till finansiering och tidsplan för ett fortsatt arbete.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion MJ11 (v) yrkande 12 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Musselodling

Utskottet delar regeringens bedömning att användningen av musselodlingar som åtgärd för att minska närsalthalterna längs kusten bör öka och att metoder bör utvecklas som tar hänsyn till både kommersiella och miljömässiga aspekter på både väst-, syd- och ostkusten. Livsmedelskontrollen av musslor bör fortsatt stödjas med anslagsmedel. Även i detta sammanhang bör regeringens avsikt att under början av 2009 införa ett statligt stöd för lokala vattenvårdssatsningar uppmärksammas. Miljömålsrådets analys av möjliga praktiska åtgärder för att reducera belastningen av närsalter på vatten har visat att musselodling för närvarande är den mest kostnadseffektiva metoden. På västkusten finns redan kommersiellt drivna musselodlingar, och Lysekils kommun har satsat på musselodling som alternativ till utbygg-

nad av ett ytterligare steg vid avloppsreningsverket. Musselodling är möjlig utmed hela den svenska ost-, syd- och västkusten. Kommersiell odling sker i dag i Bohuslän, och experiment för odling för näringsreduktion pågår längs ostkusten, där musslorna dock blir mindre och produktiviteten är ungefär hälften så stor som den på västkusten. Musselodling, såväl kommersiell som miljöstyrd, bidrar till ökat företagande på landsbygden och tillväxten i dessa delar av landet. Utskottet anser att det därför finns flera skäl för att stödja den växande småskaliga musselodlingen i Sverige. Musselodlingar baserade på naturligt förekommande arter, i dag blåmusslor, har stora ekologiska fördelar framför andra former av åtgärder. Kustområden erbjuder ofta stora ytor jämfört med anläggningar på land. De negativa effekterna består främst av minskad tillgänglighet av vattenytor och estetiska följder. Detta måste självfallet vägas mot motsvarande effekter av landbaserade anläggningar. Även om musselodlingar på västkusten kan vara företagsekonomiskt lönsamma innebär en verksamhet som utgår från miljöns behov i många fall ytterligare kostnader. Dagens anläggningar är utformade för relativt skyddade lägen i skärgårdsområden. Utskottet delar regeringens bedömning att en satsning behövs för att möjliggöra en storskalig utbyggnad av musselodlingen inom utvalda områden längs den svenska kusten. De nya statliga bidragen till lokala vattenvårdssatsningar mot övergödning m.m. i havet bör kunna främja en sådan satsning. Även andra musselarter, inklusive ostron, kan fungera som näringsfällor. Detta gäller också musslor i sötvatten. Sådan verksamhet bör kunna utvecklas för att minska näringsförelkomsten i våra vatten.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ493 (s) yrkande 4, MJ11 (v) yrkande 8 och MJ459 (v) yrkande 43 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Avlopp

Som framhålls i propositionen bör fosforföreningar i avloppsfraktioner återföras till åkermark och annan produktiv mark där växtnäringen behövs, utan risk för hälsa eller miljö och att det finns ett behov av att införa ett nytt regelverk för hantering av avloppsfraktioner i syfte att stimulera återföring av fosfor till produktiv mark. Fosforföreningar som finns i olika avloppsfraktioner är en viktig och begränsad naturresurs som i dag till stor del inte utnyttjas på ett optimalt sätt för att erhålla ett slutet kretslopp. Det är därför av vikt att få till stånd en återföring av fosforföreningar till åkermark och annan produktiv mark och därmed så långt som möjligt sluta kretsloppet och minska de miljö- och naturresursproblem som är förknippade med gruvbrytning av fosformineral och tillverkning av mineralgödsel. Förutom detta täcks inte olika grödors behov av växtnäringssämnen på ett gynnsamt sätt vid lagring och särskilt vid spridning på icke-produktiv mark samtidigt som problem med läckage och övergödning kan uppstå.

År 2002 inkom Naturvårdsverket på regeringens uppdrag med rapporten Aktionsplan för återföring av fosfor ur avlopp (rapport 5214, dnr M2002/4113/Kk). Rapporten innehåller ett förslag till en ny förordning med skärpta miljö- och hälsoskyddskrav för spridning och annan användning av avloppsfraktioner på eller i mark. Förordningen föreslås även gälla saluhållande och överlåtelse av sådana fraktioner för jordbruksändamål. Enligt Naturvårdsverkets förslag bör gränsvärden för metallhalter i avloppsfraktioner och kraven om tillförd mängd metaller till åkermark skärpas. Dessutom bör hygieniseringskrav gällande all mark införas för att det ska bli säkrare och mer attraktivt att använda slammet på eller i mark. Förslaget innehåller även en rad kompletterande åtgärder för att målet om återföring av fosfor, minskad mängd tillförda föroreningar i avloppsfraktioner och slutligen åkermark samt minskad risk för smittspridning på all mark ska uppfyllas. Syftet är att på långt sikt skapa slutna kretslopp för växtnäring- och humusämnen mellan samhälle och jordbruk, och därmed minska användning av mineralgödselmedel och främja en långsiktigt hållbar utveckling. Återföring av fosforföreningar ligger i linje med det nationella miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, delmål 5. Delmålet innebär att senast 2015 ska minst 60 % av fosforföreningarna i avlopp återföras till produktiv mark, varav minst hälften bör återföras till åkermark. Det har även kopplingar till miljö kvalitetsmålen *Giftfri miljö*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Ingen övergödning*.

Sammanfattningsvis anser utskottet i likhet med regeringen att återföring av fosforföreningar i avloppsfraktioner till mark bör stimuleras i linje med strategin för giftfria och resurssnåla kretslopp, samtidigt som mängden tillförda föroreningar i sådana fraktioner och slutligen till åkermark minimeras. Skärpta miljö- och hälsoskyddskrav för hantering av avloppsfraktioner bör skapa incitament att minska tillförseln av föroreningar till avloppssystemet, vilket ökar marginalen till eventuella miljöeffekter; ökad återföring av fosforföreningar skulle bidra till en långsiktigt hållbar hushållning med jordens naturresurser och därmed leda till minskade miljö- och naturresursproblem. Återföring av fosforföreningar bedöms även kunna medföra positiva effekter på havsmiljön genom att bidra till förbättring av övergödningssituationen. Som regeringen anför bör Naturvårdsverkets rapport revideras eftersom kunskapsläget om föroreningar har förbättrats samtidigt som en teknikutveckling har skett på området sedan rapporten publicerades 2002.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 7 och MJ13 (mp) yrkande 30 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om högre krav på enskilda husägare att ställa om från enskilda avlopp och statliga investeringsåtgärder för detta, vill utskottet anföra följande. Det finns i dag drygt 700 000 fastigheter med enskilda avlopp i landet, varav drygt 300 000 inte klarar lagens krav på längre gående rening än slamavskiljning. Enskilda avlopp står för ca 10 % av de mänskliga utsläppen av fosforföreningar och är således en viktig källa att

åtgärda för att kunna nå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* och förbättra havsmiljön. För att öka arbetsutbudet och minska svartjobben har regeringen föreslagit att s.k. ROT-arbete som utförs och betalas fr.o.m. den 8 december 2008 ska berättiga till skattereduktion vid inkomsttaxeringen. Inom ramen för ROT-arbete kan reparation och underhåll av vatten- och avloppsledningar samt arbete med borring eller nedgrävning av brunn om vatten dras in i ett bostadshus utföras.

Utskottet delar regeringens bedömning att förslaget om ROT-arbete kan öka takten betydligt i arbetet med att åtgärda problematiken kring enskilda avlopp i landet. Skattereduktion kan dock inte ges för arbete där bidrag eller annat stöd lämnats från staten, en kommun eller ett landsting till en enskild person. Skattereduktionen riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. Skattereduktionen för ROT-arbete innebär t.ex. att det totala underlaget för hushållsarbete och ROT-arbete under ett beskattningsår får uppgå till 100 000 kr. Då blir den totala skattereduktionen för både hushålls- och ROT-arbete 50 000 kr per beskattningsår. Eftersom skattereduktionen riktar sig till ägaren av småhuset eller ägarlägenheten respektive innehavaren av bostadsrätten kan skattereduktionen bli högst 100 000 kr per beskattningsår om t.ex. ett småhus har två ägare. I detta sammanhang bör även den proposition om skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder som lämnades till riksdagen i mars 2009 uppmärksammas (2008/09:178). Riksdagen biföll regeringens proposition den 13 maj 2009.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ10 (s) yrkande 1 avslås i denna del.

Djurhållning m.m.

Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige bör införa ytterligare begränsningar för spridningen av stallgödsel för att på ett bättre sätt uppfylla de krav som ställs genom EG:s nitratdirektiv och infria de krav som har införts i bilaga 3 till Helsingforskonventionen som en viktig del i övergödningssavsnittet i Helcoms aktionsplan för Östersjön. Utskottet välkomnar därför att kompletterande regler introduceras i den svenska lagstiftningen och att regelverket förtydligas på några punkter. En av ändringarna innebär att den årliga stallgödelsensspridningen begränsas till 170 kg kväve per hektar. Regeln kompletterar den svenska bestämmelsen som begränsar mängden gödsel som får spridas, men som utgår från gödselns innehåll av fosfor. Dessutom utökas spridningsrestriktionerna för stallgödsel under hösten och vintern. Krav på skyddsavstånd vid spridning nära vattendrag och på starkt sluttande mark invid vattendrag kommer också att införas. Förtydligandena gäller särskilt beskrivningarna av beräkningar för balanserad gödselgiva och lagringskapacitet. Ändringarna kommer att gälla från tidigast 2010. Genom kompletteringarna infriar Sverige också tilläggen i bilaga 3 till Helsingforskonventionen som infördes som en del i överenskommelsen om Helcoms aktionsplan för Östersjön.

Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket (SJVFS 2006:66) omfattar regler om begränsning av den mängd stallgödsel som får tillföras per hektar spridningsareal. Dessa regler innebär en begränsning för etablering av djurintensiva företag om inte spridningsareal för gödseln finns tillgänglig med utgångspunkt i grödans behov av växtnäring. Syftet med reglerna är att djurhållning inom företag som inte har tillgång till tillräcklig spridningsareal försvåras avsevärt då avtal för spridning i så fall måste ingås med annan markägare. Reglerna innebär därmed indirekt restriktioner med avseende på djurtätheten i ett område, då mängden stallgödsel som produceras av djuren måste kunna spridas. Enligt vad utskottet inhämtat från Jordbruksdepartementet har regeringen givit Naturvårdsverket i uppdrag att vidareutveckla förslaget till ett avgiftssystem som kan bidra till att på ett kostnadseffektivt sätt minska övergödningen i Östersjön och Västerhavet. Vidare har en särskild utredare (dir. 2008:157) fått i uppdrag att utreda styrmedel för en bättre vattenkvalitet. Naturvårdsverket och Jordbruksverket har fått i uppdrag att se över åtgärder för det svenska genomförandet av Helcoms aktionsplan (vilket kommer att redovisas i juli 2009). Slutligen har Jordbruksverket fått i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket utveckla ett förslag till handlingsprogram där både utsläppen av växtnäringssämnen och växthusgaser beaktas (vilket kommer att redovisas i april 2010).

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ11 (v) yrkande 6 och MJ13 (mp) yrkandena 22, 23 och 25 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller kvävegödning av skog har utskottet redovisat tidigare att Skogsstyrelsen i april 2007 beslutade om allmänna råd vid användning av kvävegödselmedel på skogsmark (SKSFS 2007:3). De allmänna råden syftar till att kvävegödning utförs på ett sådant sätt att negativa effekter i skog, mark och vatten minimeras. Vidare framhölls att regeringen i den skogspolitiska propositionen (2007/08:108) angav att gödning skulle bedrivas så att målen för naturvård, friluftsliv och rekreation inte hotades och utan att negativa övergödningseffekter uppstod och att utskottet förutsatte att den översyn av gällande gödningens bestämmelser som regeringen hade aviserat också skulle komma att ha den utgångspunkten (se bet. 2007/08:18).

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkande 20 lämnas utan vidare åtgärd.

Åtgärder inom jordbruket

Reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2003 innebar förutom en frikoppling av direktstödet ett ökat relativt fokus på landsbygdsutveckling. Dessutom infördes 2003 ett antal villkor (tvärvillkor) som varje brukare måste uppfylla för att vara berättigad till direktstöd och miljöersättningar. I december 2008 slöts inom EU en politisk överenskommelse om den s.k. hälsokontrollen som ett första led i en revidering av 2003 års jordbrukspolitiska reform samtidigt som strävandena mot ett ökat fokus på landsbygds-

politiken stärktes. Överenskommelsen betydde bl.a. ytterligare frikoppling av direktstöden och utökade tvärvillkor. Därtill fattades det beslut om att föra över finansiella medel från direktstöden till budgeten för landsbygdspolitiken, s.k. modulering. Avsikten med överföringen är att kunna hantera nya utmaningar som klimatförändringarna, produktion av biobränslen, förbättringar av vattenhushållningen både utifrån kvantitet och kvalitetsaspekter och skyddet av den biologiska mångfalden. Utskottet välkomnar i likhet med regeringen att ytterligare resurser ställs till förfogande inom landsbygdspolitiken i EU-budgeten. För att ta hänsyn till utmaningarna ställs krav på medlemsländerna att se över sina nationella strategiska planer för landsbygdsutveckling samt att göra de ändringar som krävs i landsbygdsprogrammen för perioden 2007–2013. Den övergripande strategiska inriktningen för det svenska landsbygdsprogrammet under perioden 2007–2013 är att främja ett hållbart nyttjande av naturresurser, företagande, tillväxt, sysselsättning, både inom de areella näringarna och inom annat landsbygdsbaserat företagande, och attraktiva miljöer för boende på landsbygden (prop. 2005/06:87, bet. 2005/06:MJU13, rskr. 2005/06:220). Bedömningen är att den svenska strategiska planen ligger väl i linje med de nya utmaningarna. Ett arbete pågår för närvarande inom Regeringskansliet med att se över om några ändringar behövs. Landsbygdsprogrammet indelas i fyra delar (axlar). Programmet omfattar i offentliga medel ca 35,3 miljarder kronor varav 70 % ryms inom axel 2. Under axel 2 ingår främst ersättningar för att stärka markförvaltningen och främja en hållbar förvaltning av naturresurser. För att minska växtnäring förlusterna till vatten är det bl.a. möjligt att ansöka om ersättning för odling av fånggrödor, värbearbetning, anläggning av skyddszoner, odling av vall och för skötsel av våtmarker. En brukare måste för att få del av ersättningen åta sig att under minst fem år genomföra en åtgärd eller insats enligt uppställda krav. Dessutom finns möjlighet att erhålla stöd för anläggning och restaurering av våtmarker.

Därtill är projektet Greppa näringen som ingår i kompetensutvecklingsåtgärden inom axel 1 en betydelsefull insats för att minska växtnäring utsläppen. I dag är målen för flera av ersättningarna på god väg att nås. För de ersättningar som är inriktade mot att minska växtnäring förlusterna finns dock en viss tendens till tillbakagång i anslutningsgraden jämfört med den mycket höga anslutning som gällde för de likartade åtgärderna under förra programperioden 2000–2006. Efter varje avslutad programperiod ska en slututvärdering genomföras. I oktober 2007 gav regeringen därför Sveriges lantbruksuniversitet i uppdrag att genomföra slututvärderingen av det svenska miljö- och landsbygdsprogrammet för perioden 2000–2006. Utvärderaren överlämnade den 1 november 2008 sin rapport till regeringen som i sin tur överlämnade denna till Europeiska kommissionen den 18 december 2008. En av slututvärderarens övergripande slutsatser är att riktade ersättningar ger högre kostnadseffektivitet. Därtill ges ett antal detaljerade rekommendationer till förbättringar för de ingående stöden och ersätt-

ningarna. Regeringen bedömer att modulerade medel från EU-budgeten avsatta till de nya utmaningarna bör användas till ytterligare insatser inklusive förstärkningar av befintliga insatser för att nå de mål som anges i landsbygdsprogrammet. I mars 2009, efter samråd med Naturvårdsverket och Energimyndigheten, redovisade Jordbruksverket och Skogsstyrelsen sitt uppdrag med förslag på åtgärder för var och en av de fyra utmaningarna. I uppdraget ingick även att ta till vara slutsatserna från slututvärderingen. Några av de åtgärder som förs fram som aktuella för att möta utmaningen om förbättrad vattenkvalitet och jordbrukssektorns påverkan på havsmiljön är modifieringar av ersättningarna till skydds-zoner, fånggrödor, vårbearbetning, vall, våtmarker och ökade satsningar på kompetensutveckling. Förslag på nya åtgärder eller insatser är anläggningar av fosforreducerande dammar och reglerbar dränering. Regeringen kommer inom kort att ta ställning till de lämnade förslagen.

Det reviderade programmet och den reviderade nationella strategin för landsbygdsutveckling ska godkännas av kommissionen före 2009 års utgång. Målet är således att det reviderade landsbygdsprogrammet ska kunna träda i kraft fr.o.m. 2010. Utskottet delar regeringens bedömning att de möjligheter som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet tillsammans med modulerade medel från EU-budgeten, som nu kan komma att bli aktuella, bör vara tillräckliga för att jordbrukssektorn kraftfullt ska kunna medverka till att det svenska åtagandet inom Helcoms aktionsplan för Östersjön ska vara möjligt att nå. Som framhålls i propositionen har regeringen för avsikt att noggrant följa utvecklingen och ha beredskap för att göra eventuella omprioriteringar inom landsbygdsprogrammet om så skulle krävas. Vidare kommer de förändringar som eventuellt sker i den svenska jordbrukssektorn att följas, då de kan vara av stor vikt för att minska jordbrukets utsläpp av växtnäringsämnen.

Vad gäller målet om våtmarker hänvisar utskottet också till det som sagts ovan i samband med bidrag till vattenvårdssatningar.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 1 delvis, MJ11 (v) yrkande 3, MJ13 (mp) yrkande 21 och MJ459 (v) yrkande 46 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om EU:s jordbrukssubventioner har liknande yrkanden nyligen behandlats i utskottets betänkande 2008/09:MJU18. Riksdagen avslög i enlighet med utskottets förslag de motionsyrkandena. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna MJ459 (v) yrkande 45 och MJ11 (v) yrkande 9.

Detsamma gäller yrkande 5 i motion MJ11 (v) om vikten av en övergång till ekologisk odling. I ovan nämnda betänkande framhölls bl.a. att det i budgetpropositionen för 2009 konstateras att efterfrågan på ekologiska livsmedel de senaste åren har ökat kraftigt såväl nationellt som internationellt och att riktade åtgärder inom bl.a. landsbygdsprogrammet ger goda förutsättningar för en ökad produktion av ekologiska livsmedel som kan tillgodose konsumenternas efterfrågan i handeln. Genom axel 2 i

landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer. Riksdagen avlog i enlighet med utskottets förslag liknande motionsyrkanden om ekologisk odling. Utskottet avstyrker således motion MJ11 (v) yrkande 5.

Ett rent och giftfritt hav

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diffus spridning av miljögifter, om hänsyn till cocktaileffekten vid riskvärdering, om miljöavgifter och andra styrmedel på kemikalieområdet (mp), om båtottenfärger (s, mp), om hänsyn till särförhållanden vid revidering av biociddirektivet (mp), om kemikalier på Östersjöns botten och den rysk-tyska gasledningen (s) och om forskning om läkemedels effekter i miljön i förebyggande syfte (s).

Jämför reservationerna 59 (mp), 60 (s), 61 (mp), 62 (s), 63 (mp) och 64 (s).

Propositionen

Enligt regeringen bör källor till farliga ämnen i havsmiljön och spridningen av dessa ämnen fortsatt identifieras och åtgärder vidtas för att minska deras belastning på havsmiljön.

I propositionen anges bl.a. att det behövs fortsatta insatser för att minska behovet av och förbjuda farliga ämnen i båtottenfärger. Ekonomiskt stöd bör ges för att etablera båtottentvättar. Den kommande revideringen av biociddirektivet bör resultera i stränga kriterier för godkännande av biocider inom EU.

Vidare anges att åtgärder bör vidtas för att reducera spridningen av läkemedelsrester och andra farliga ämnen via avloppsreningsverken. EU:s läkemedelslagstiftning bör kompletteras med krav på testning av verk samma ämnens miljöfarlighet så att miljöpåverkan från läkemedel minskar. Mer kunskap behövs om de läkemedelsrester som avskiljs till avloppsslammet, var ytterligare reningssteg behövs och vilka möjligheter som finns att minska mängderna vatten till reningsverken.

Motionerna

I motion MJ13 (mp) yrkande 26 efterfrågas mer verkningsfulla sätt att minska den diffusa spridningen av miljögifter, såsom att minska kemikalieanvändningen över lag i samhället. Motionärerna efterfrågar också en

mer aktiv produktpolitik då produkter som kommer ut på marknaden i dag ibland innehåller nya ämnen och substanser som kan vara farliga. Vidare krävs att regeringen inom EU begär att den riskvärdering av kemikalier som görs även tar hänsyn till vad som händer när kemikalier blandas, den s.k. cocktaileffekten. I yrkande 27 krävs att en miljöavgift införs på silverjonsemitterande hushållsmaskiner och maskiner för storkök. Vidare bör regeringen låta utreda om liknande miljöavgifter kan införas på andra varuområden och vilka förutsättningar det finns för att använda ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken. Enligt motion MJ10 (s) yrkande 4 delvis står motionärerna fast vid sitt krav på att endast båtottenfärger som är godkända för både väst- och ostkusten ska tillåtas. För att komma till rätta med båtottenfärger vill motionärerna i MJ13 (mp) yrkande 29 införa ett båtregister. För att få köpa båtottenfärger som inte är godkända för bruk i Östersjön skulle köparen vara tvungen att visa att han/hon är ägare till en registrerad båt på västkusten. Vidare framhålls att det är viktigt att regeringen vid revideringen av EU:s biociddirektiv driver linjen att ett land ska kunna införa nationella åtgärder till skydd för miljön på grund av nationella, regionala eller lokala särförhållanden (yrkande 28). I motionerna MJ10 (s) yrkande 4 delvis och MJ493 (s) yrkande 12 påtalas problemen med de kemikalier som ligger lagrade i bottensediment på havsbotten. Den rysk-tyska gasledningen nämns i detta sammanhang, då den kan innebära ett hot mot den ömtåliga biologiska balansen i Östersjön. Enligt samma motioner måste forskningen om läkemedels effekter i miljön utvecklas så att läkemedelsspridningens negativa effekter i haven kan förebyggas (yrkande 4 delvis respektive yrkande 14).

Utskottets ställningstagande

Ett giftfritt hav

Gifter i havsmiljön härstammar från land eller från mänsklig verksamhet till havs. Östersjön är generellt mer känslig för gifter än Västerhavet, till följd av bl.a. en sämre vattenomsättning i Östersjön. Nya giftiga ämnen upptäcks i miljön, och halterna ökar. Det gäller för exempelvis bromerade flamskyddsmedel och perfluorerade ämnen (PFOS). Allteftersom stora industriutsläpp har åtgärdats har de diffusa utsläppen och läckagen av farliga ämnen uppmärksamats. Farliga ämnen i varor, avfall och långväga transporter är källor till utsläpp av kemikalier som blivit mer betydelsefulla. EU:s kemikalielagstiftning (Reach) som för närvarande genomförs i EU:s medlemsstater har en avgörande betydelse för att undvika utsläpp av giftiga ämnen i miljön. Utskottet anser liksom regeringen att det är viktigt med internationella regler vad gäller varor och långväga transporter. Sverige agerar både inom EU och internationellt för att ta fram kraftfulla regler som förhindrar utsläpp och begränsar spridningen av farliga ämnen.

Utskottet vill i detta sammanhang även hänvisa till sitt betänkande 2008/09:MJU16. I betänkandet anfördes bl.a. att i EU:s kemikalieförordning, Reach, är kraven inte lika långtgående på kemiska ämnen i varor som på de rena kemiska ämnena. Sverige har arbetat aktivt för att kraven i förordningen ska omfatta även kemiska ämnen i varor. Kemikalieinspektionen ska särskilt verka för att tillämpningen av Reachregler avseende kemikalier i varor är tydlig och verkningfull, och att regler för olika produktgrupper som utvecklas inom EU får en utformning som bidrar till att lösa problem med farliga ämnen i varor. Kemikalieinspektionen ska informera, stödja och samverka med företag i deras arbete med substitution och beakta varuperspektivet i sitt internationella arbete. I betänkandet nämns också att Kemikalieinspektionen ska redovisa hur arbetet med kemikalier i varor har resulterat i prioriteringar och förslag till åtgärder avseende utveckling av relevanta EU-regler eller andra åtgärder. Förslagen bör omfatta både befintliga och nya produkt- och kemikalieregler. Kemikalieinspektionen ska också redovisa en plan för vilka ämnen myndigheten vill prioritera att driva i de olika processerna i Reach samt redovisa de insatser som myndigheten har genomfört för att informera, stödja och samverka med företag i deras arbete med substitution. Vidare framhålls i betänkandet att när det gäller frågan om möjligheterna för kommunerna att få ersättning för merkostnader för vattenrening orsakade av kemikalier från textilier finns det enligt uppgift från Miljödepartementet för närvarande inga planer på att införa avgifter på textilier för att kompensera reningsverkens kostnader. I stället arbetar regeringen för en minskning av användningen av kemikalier i textilier på det sätt som beskrivs ovan.

Utskottet har inhämtat att Kemikalieinspektionen i april 2009 presenterat en lista över ämnen som kan vara lämpliga för Sverige att driva i olika processer (t.ex. tillstånd och begränsningar) i Reach. Listan innehåller resonemang om vilken process i Reach som är lämpligast och en motivering av varför ämnet är mer eller mindre viktigt att driva i Reach utifrån hälso- och miljöaspekter samt samhällsekonomiska aspekter.

Vad gäller frågan om silverjonsemitterande maskiner kan följande framhållas. Användningen av silverjoner i samband med textiltvätt kan orsaka att en del av silverjonerna släpps ut i avloppet med tvättvattnet. Genom att silverjoner fastnar i kläderna och sedan successivt nöts av sker dessutom en diffus spridning av silverjoner. Utskottet har från Kemikalieinspektionen inhämtat att det mot den bakgrunden kan ifrågasättas om det är lämpligt av miljöskäl att använda silver på det sätt som görs i tvättmaskiner med silverfunktion. Kemikalieinspektionen har nyligen ställt krav på att information ska lämnas, till återförsäljare och användare av tvättmaskiner med den här typen av silverfunktion, med upplysningar om att silverfunktionen inte ska användas vid tvätt i temperaturer på 60 °C och högre. Vid dessa temperaturer behövs inte silverfunktionen, eftersom hög vattentemperatur i sig har en bakteriedödande effekt.

Miljöminister Andreas Carlgren har i riksdagen den 13 maj 2008 svarat på en skriftlig fråga som berör kemikalier i textilier (fråga 2007/08:1158). Han anförde bl.a. följande. Jag ser mycket allvarligt på den diffusa spridningen av giftiga ämnen från varor till svenska vattendrag. Havsmiljön och särskilt miljön i Östersjön är en prioriterad fråga för regeringen. Sverige har också en mycket ambitiös kemikaliepolitik som återspeglas i miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Enligt miljökvalitetsmålet ska varor så långt det är möjligt vara fria från farliga ämnen. En stor del av de varor som konsumeras i Sverige är producerade utomlands och ofta utanför EU. Därför måste vi agera inom EU och internationellt för att höja medvetenheten i denna fråga, få till stånd informationssystem för farliga ämnen i varor och vid behov begränsa användningen av sådana ämnen. Sverige är drivande inom EU med att ta fram vägledning för Reachlagstiftningen i syfte att säkerställa att information om särskilt farliga ämnen i varor lämnas vidare i leverantörskedjan och till konsumenterna. Kommissionen ska enligt Reach göra en översyn av skyldigheten att lämna information om särskilt farliga ämnen i varor. Regeringen avser att vid översynen verka för en skyldighet för importörer och tillverkare att även informera konsumenterna om varans innehåll av farliga ämnen. Konsumenternas möjlighet att välja bort varor som innehåller farliga ämnen är ytterligare en drivkraft för att förhindra att sådana ämnen släpps ut i svenska vattendrag och för att uppnå miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Regeringen är starkt pådrivande för utvecklingen av den globala kemikaliesäkerhetsstrategin (Saicm). Inom ramen för Saicm har regeringen tagit initiativ till ett internationellt seminarium om behov av information om farliga ämnen i varor. Regeringen har inom politiken för global utveckling (PGU) identifierat behovet av att verka för att förbättra informationen om kemikalier i varor i syfte att minska miljö- och hälsoriskerna under varans hela livscykel.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ13 (mp) yrkandena 26 och 27 lämnas utan vidare åtgärd.

Båtbottenfärger m.m.

Båtbottenfärger används för att förhindra att alger, musslor, havstulpaner, m.m. sätter sig fast på båtskrov. Traditionella båtbottenfärger som innehåller och frigör farliga ämnen används fortfarande i Sverige och internationellt. Från fritidsbåtar kan de farliga ämnena frigöras i känsliga ekosystem nära kusten. I nyligen gjorda undersökningar i småbåtshamnar har höga halter av tennorganiska föreningar upptäckts i bottensedimentet.

IMO:s konvention som globalt förbjuder ämnen i båtbottenfärger (antifoulingkonventionen) trädde i kraft i september 2008. Konventionen innebär att tennorganiska föreningar som fungerar som biocider i båtbottenfärger (antifoulingssystem) inte längre får påföras på fartygsskrov och att sådan gammal färg måste vara täckt med en spärrbeläggning som förhindrar läckage. Enligt konventionen ska medlemsstaterna på en årlig basis informera IMO om nationellt godkända och förbjudna antifoulingssystem.

Sverige ratificerade antifoulingkonventionen 2003. EG:s förordning 782/2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg gäller för Sverige, och den motsvarar konventionens krav. Transportstyrelsen är den myndighet som kommer att ha tillsyn över reglerna. Tillsyn av utländska fartyg kommer att ske vid hamnstatskontroller. Tennorganiska föreningar som används för att förhindra påväxt på fartygsskrov har visat sig ge allvarliga skador på hälsa och miljö. Halterna av tennorganiska föreningar har ökat i den marina miljön. Den nya konventionen förväntas innebära minskade halter globalt av sådana föreningar.

Vilka aktiva ämnen (biocider) som får användas i båtbottenfärger inom EU regleras genom Europaparlamentets och rådets direktiv 98/8/EG av den 16 februari 1998 om utsläppande av biocidprodukter på marknaden (biociddirektivet). EU-kommissionen beslutar tillsammans med medlemsstaterna om vilka biocider som ska vara godkända att användas i båtbottenfärger. Direktivet har genomförts i svensk lagstiftning i förordningen (2000:338) om biocidprodukter. Inom ramarna för direktivet får medlemsstaterna använda sin nationella lagstiftning t.o.m. 2010. Utskottet ser positivt på att Sverige agerar, både vad gäller beslut om tillåtna biocider inom EU och nationella produktgodkännanden, för att besluten i så stor utsträckning som möjligt ska bidra till att uppnå miljökvalitetsmålet *Giffri miljö* och att Sverige kommer att vara aktivt i det kommande arbetet med att revidera biociddirektivet. Revideringen handlar dels om kriterier för godkännande av biocider, dels om möjligheten för medlemsstaterna att fatta egna beslut om godkännande av biocidprodukter, på basis av lokala särförhållanden såsom klimat och geografi. Samtidigt är det viktigt att ömsesidigt erkännande kan användas för att underlätta godkännandet i en medlemsstat om produkten redan är godkänd i en annan medlemsstat. Utskottet delar regeringens uppfattning att det för Sveriges del är särskilt viktigt att kunna minska utsläppen av farliga ämnen till Östersjön.

Östersjön är särskilt känslig till följd av långsam vattenomsättning och dess redan höga belastning av farliga ämnen. Övergången från giftiga båtbottenfärger till miljövänliga alternativ som exempelvis båtbottentvättar har, trots regleringar, gått mycket trögt. Båtbottentvättar finns i dagsläget endast på sex platser längs Sveriges kust: i Wasahamnen, Trosa, Nynäshamn, Käppala, Vaxholm och Gävle. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att ge ett ekonomiskt stöd för båtbottentvättar till bl.a. kommunala marinor för att stimulera etableringen av fler båtbottentvättar. De nya statliga bidragen till lokala vattenvårdssatsningar mot övergödning i havet m.m. bör, som regeringen anför, kunna användas i sammanhanget. En utökad etablering och användning av båtbottentvättar kan minska behovet av traditionella båtbottenfärger och därmed minska utsläppen av farliga ämnen i vattenmiljön. Utskottet anser i likhet med regeringen att det behövs fortsatta insatser för att minska behovet av och förbjuda farliga ämnen i båtbottenfärger. Den kommande revideringen av biociddirektivet bör resultera i stränga kriterier för godkännande av biocider inom EU.

Vad gäller frågan om båtregister har denna nyligen behandlats i trafikutskottet. På förslag av utskottet avslog riksdagen förslag om införande av ett båtregister (bet. 2008/09:TU12).

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 4 delvis och MJ13 (mp) yrkandena 28 och 29 lämnas utan vidare åtgärd.

Farliga ämnen

Utskottet delar regeringens bedömning att källor till farliga ämnen i havsmiljön och spridningen av dessa ämnen fortsatt bör identifieras och åtgärder vidtas för att minska deras belastning på havsmiljön. Som framgår av tidigare betänkanden (2007/08:MJU16) inkom ansökningar om tillstånd till både en gasledning och en underhållsplattform i Östersjön till regeringen den 21 december 2007. (Ansökaren har senare, i mars 2008, meddelat att ansökan om underhållsplattformen återkallas.) Den 12 februari 2008 begärde Miljödepartementet och Näringsdepartementet komplettering av ansökan. Utskottet vill även erinra om att miljöministern den 30 november 2007 svarade på en skriftlig fråga om gasledningen på Östersjöns botten (2007/08:395), i vilken det betonas att miljösituationen i Östersjön är mycket allvarlig och att det behövs snabba åtgärder för att vända den negativa utvecklingen. Dessutom sägs det att bygget av en gasledning kan leda till att tungmetaller och fosfater åter sprids från havsbotten. Vidare anføres det att miljöskälen väger mycket tungt för regeringen och att projektets påverkan på den känsliga Östersjömiljön är en viktig fråga som måste klaras ut vid ett senare ställningstagande till en eventuell ansökan. Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att de kompletteringar som begärts nu har inkommit och underlaget har skickats ut på remiss. Remissvaren ska inkomma senast den 8 juni.

Då beredning pågår, föreslår utskottet att motionerna MJ10 (s) yrkande 4 och MJ493 yrkande 12 delvis lämnas utan vidare åtgärd

Läkemedelsrester

Läkemedelsanvändningen ökar i samhället, och läkemedelsrester sprids via reningsverk till vattendragen. Som framhålls i propositionen är reningsverken inte anpassade för att omhänderta läkemedelsrester, och dessa passerar därför i de flesta fall reningsverken utan att brytas ned i större utsträckning. Eftersom konsumtionen av läkemedel ökar kan effektnivåerna i vattnet överskridas på sikt om inga åtgärder införs. Åren 2010–2011 ska EU:s regler för godkännande av läkemedel ses över. Som lagstiftningen nu är formulerad kan läkemedel inte förbjudas på grund av miljöpåverkan. Utskottet delar därför regeringens bedömning att Sverige bör verka för ökade krav på testning av verksamma ämnens miljöfarlighet så att miljöpåverkan från läkemedel minskar då detta ligger i linje med miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Utskottet ser positivt på att regeringen har gett Läkemedelsverket i uppdrag att under 2009 utreda möjligheterna att skärpa

utsläppskraven vid tillverkning av läkemedel och aktiv substans till läkemedel såväl nationellt som internationellt (dnr S2008/10663/SK). Målet är att minska de stora utsläpp som sker t.ex. i Indien vid tillverkning av aktiv substans, och som bl.a. bidrar till problem med antibiotikaresistens, samt att öka kraven på uppföljning och analys i recipienten vid produktion av läkemedel i Sverige. Utskottet anser i likhet med regeringen att Läkemedelsverket och Socialstyrelsen bör bistå landstingen i arbetet med att ta fram listor för rekommendation vid förskrivning av läkemedel för att, om möjligt, även väga in miljöaspekter.

Arbetet med att ersätta andra farliga ämnen, utöver läkemedel, drivs inom ramen för Reach och olika produktregleringar. Om ytterligare reningssteg införs för att ta bort läkemedelsrester så kommer dessa även att medföra en minskning av andra farliga ämnen i avloppsvattnet. Eftersom forskningsområdet är relativt nytt är kunskapen om läkemedelsresters nedbrytning och eventuella effekter i miljön under uppbyggnad. Forskningsprogrammet Mistrapharma avslutas 2012 och kommer att producera resultat inom områdena identifiering av läkemedelssubstanser som utgör en betydande risk för vattenlevande organismer, rekommendationer för förbättrad avloppsvattenrening, förbättrade strategier och indikatorer för att tidigt kunna identifiera läkemedelssubstanser som kan orsaka oönskade miljöeffekter och ett stärkt nätverk av svenska och internationella forskare och avnämare på detta område. Som regeringen anför kommer resultaten från Mistrapharma att utgöra ett bra underlag för beslut om fortsatta satsningar och inriktning på åtgärder, och känsliga recipienter med hög belastning bör identifieras och en analys göras av var nya reningstekniker behöver införas först, eftersom ytterligare reningssteg är relativt kostsamma. Denna analys kan, som framgår av propositionen, genomföras före 2012. Utskottet anser liksom regeringen att kunskapen om nedbrytning av läkemedel i den fasta fasen av avloppsslam behöver stärkas. Spridningen av läkemedelsrester i miljön är ett forskningsområde som regeringen har behandlat i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (2008/09:50). Nedbrytningen av framför allt läkemedel i avloppsreningsverk sker med högre hastighet ju högre koncentration läkemedlen har, och i dagsläget kända reningstekniker kräver mer energi ju mer avloppsvatten som ska renas. För att minska volymen vatten till avloppsreningsverken måste vattenledningsnäten förbättras.

Sammanfattningsvis delar utskottet således regeringens bedömning att åtgärder bör vidtas för att reducera spridningen av läkemedelsrester och andra farliga ämnen via avloppsreningsverken och att EU:s läkemedelslagstiftning bör kompletteras med krav på testning av verksamma ämnens miljöfarlighet så att miljöpåverkan från läkemedel minskar. Mer kunskap behövs om de läkemedelsrester som avskiljs till avloppsslammet, var ytterligare reningssteg behövs och vilka möjligheter som finns att minska mängderna vatten till reningsverken.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ10 (s) yrkande 4 delvis och MJ493 (s) yrkande 14.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Havspolitik och global utveckling m.m., punkt 2 (mp) av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Miljöpartiet instämmer i regeringens bedömning att det behövs en sammanhållen havspolitik. Det är dock viktigt att den inhemska och internationella politiken på området också är sammanhängande. Den inhemska och internationella politiken ska hållas samman enligt den av riksdagen antagna politiken för global utveckling (PGU), men det görs ibland inte på det havspolitiska området. Vidare är regeringens förslag till inriktningen på svensk havspolitik alltför näringsorienterat. Propositionen ger uttryck för en felaktig borgerlig miljöpolitisk grundsyn, som i sin tur präglar dess förslag till havspolitisk inriktning: ”Genom en fortsatt tillväxt, med fler och växande företag, skapas en grund för att på lång sikt värna den resurs som havet utgör.” Hållningen är bakvänd. En ekologiskt hållbar miljö är en förutsättning för social och ekonomisk hållbarhet på sikt. Havsmiljön bör därför vara överordnad andra havspolitiska intressen. Detta ska vara den övergripande utgångspunkten för den svenska havspolitikens inriktning. Det ska även tilläggas att det inte enbart är av vikt att regeringen tänker vara aktiv i diverse internationella forum med havsanknytning, utan även vad regeringen tänker driva där. Detta bör ges regeringen till känna.

2. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09:MJ271 och 2008/09:MJ483 samt avslår motionerna 2008/09:MJ13 yrkande 4, 2008/09:MJ205 yrkande 1 och 2008/09:MJ459 yrkande 31.

Ställningstagande

Arbetet med Östersjöns miljö bör utvecklas i enlighet med den inslagna linjen. Ytterligare insatser behövs för att slå vakt om Östersjön som livskraftig havsmiljö. Riksdagens fastslagna miljömål utgör en viktig förutsättning för detta arbete. Det är också viktigt att överenskommelsen om åtgärder, Baltic Sea Action Plan (BSAP), implementeras inom den givna tidsramen och att nationella åtgärdsprogram utvecklas till Helcoms ministermöte under 2010. Samtidigt måste dock både länderna och Helcom redan 2010 ha en plan för fortsatt arbete för Östersjön. Bland det viktigaste är att redan nu vidta aktiva åtgärder mot övergödning. Det är också viktigt att följa utvecklingen av en EU-strategi för Östersjöregionen och tillförsäkra dess samordning med existerande samarbetsformer. Arbetet måste präglas av demokrati och samarbete, varför kontakten inom EU och över Östersjön kontinuerligt måste öka. Den nuvarande regeringen drev i opposition kravet på bildandet av en Östersjöregering. Väl vid makten försvann dock förslaget från dagordningen. Det behöver knappast sägas att en extra Östersjöregering vore alltför tungrott. Ett mer realistiskt krav är lyfta upp havsmiljöarbetet inom Helcom till statsministernivå. Risken är annars stor att intressekonflikter mellan olika fackministrar i Östersjöstaternas regeringar överskuggar de långsiktiga målen om ett friskt innanhav. En gemensam nordisk kraftsamling skulle också ha stor betydelse i arbetet med att rädda havsmiljön och fiskenäringen inom de nordiska länderna. Detta bör ges regeringen till känna.

3. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ459 yrkande 31 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09: MJ13 yrkande 4, 2008/09:MJ205 yrkande 1, 2008/09:MJ271 och 2008/09: MJ483.

Ställningstagande

Ett viktigt havsmiljöarbete sker nu i Östersjöstaterna genom Helcom för att minska utsläppen till Östersjön, som är EU:s innanhav. Östersjön är samtidigt ett av EU:s största miljömässiga katastrofområden. Det behövs medel för projekt som ytterligare minskar belastningen. Sammanlagt kommer det att behövas miljardinsatser för saneringen av Östersjön. Frågan om hur dessa kostnader ska fördelas mellan Östersjöländerna måste lyftas upp på EU-nivå. Sverige har enligt principen om att förorenaren betalar ett historiskt ansvar för Östersjöns tillstånd, men Sverige bör även aktivt verka för att nya EU-medel avsätts för Östersjöns renovering. Detta bör ges regeringen till känna.

4. EU:s strategi för Östersjöregionen m.m., punkt 3 (mp) av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 4 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09: MJ205 yrkande 1, 2008/09:MJ271, 2008/09:MJ459 yrkande 31 och 2008/09: MJ483.

Ställningstagande

Om tankarna om en gemensam förvaltning av Östersjön och aspekter av vikt för Östersjöns miljö ska kunna bära frukt behövs finansiering. En mellanstatlig fond för internationella miljöåtgärder kan därför vara ett bra steg på vägen. Miljöpartiet anser att det kan vara värt att närmare pröva Havsmiljöutredningens förslag om att också en del av EU:s medel för strukturfonderna (inklusive fiske) och landsbygdsutveckling ska kanaliseras till fonden. En förutsättning är att fonden har en tydlig inriktning: att ekologisk hållbarhet är en förutsättning för ekonomisk och social hållbarhet på sikt, varför kortsiktiga ekonomiska och sociala hänsyn inte får ges prioritet framför ekologisk hållbarhet. Sociala frågor får lösas på annat sätt än t.ex. genom ett ohållbart nyttjande av naturresurser. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Grannsamverkan inom jordbruk, punkt 4 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkande 11 och avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 5.

Ställningstagande

Problemet med fosforläckage och utsläpp får ett allt större fokus i debatten om Östersjöns övergödningssproblem. Tidigare var det främst kvävet som utpekades som boven i dramat men i dag har det visat sig att fosfor har en mycket stor påverkan bl.a. i och med att fosfor utgör den begränsande faktorn för sommarblomning av alger. Sverige har i och med sina styva leror ett stort problem med just fosforläckage. Mängden som läcker ut är även beroende av hur man brukar jorden. Liknande problem återfinns i Estland. Sverige bör verka för att kraftfulla gemensamma utsläppsbegränsningar beträffande fosfor införs i Östersjöländerna. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Grannsamverkan inom jordbruk, punkt 4 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 5 och avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 11.

Ställningstagande

Forskning visar att en av de stora orsakerna till övergödningen i Östersjön är obalansen mellan djurhållning och foderodling. Obalanser på gårds- eller mikroregionnivå leder till en obalans i hela systemet. Det behövs en jämnare struktur på djurhållningen. Ett bra sätt att främja detta, som också får andra positiva miljöeffekter, är mer certifierat ekologiskt jordbruk. Jordbrukssamarbetet bör fokuseras på att främja ekologisk produktion. Detta bör ges regeringen till känna.

7. En ny havsplanering, punkt 5 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 6.

Ställningstagande

En fysisk planering bör genomföras i hela Sveriges havsområde. Utgångspunkten bör vara att det samlade trycket från alla befintliga och framtida aktiviteter inte får tillåtas överstiga vad ekosystemet tål. Avvägningar mellan olika intressen bör göras inom denna ram. Miljöpartiet föreslår att kommunerna behåller ansvaret för planeringen fram till en nautisk mil (1 852 m) efter baslinjen. Därmed kan kommunerna få ansvaret för de områden som är av vikt (och intresse) för dem. Länsstyrelserna bör dock ges i uppdrag att särskilt granska kommunernas planering av kustområden och kustnära havsområden utifrån ett övergripande havsmiljöperspektiv vid granskningen av de översiktsplaner som ska uppdateras regelbundet. Staten bör ha ett planeringsansvar för det öppna havet, dvs. området mer än en nautisk mil utanför baslinjen. Detta kan skötas av t.ex. Boverket eller en eventuell kommande samlad nationell havsmiljömyndighet. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Havsförvaltning, punkt 6 (v, mp)

av Tina Ehn (mp) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 1 och 2008/09:MJ13 yrkande 8.

Ställningstagande

I och med att havet inte är ett slutet system utan påverkas av landbaserade verksamheter såväl som havsbaserade sådana krävs ett integrerat nyttjande och skydd av havsmiljöerna för att säkerställa ett långsiktigt skydd och hållbart nyttjande av havens ekosystem. Det behövs en mer integrerad havsförvaltning, med helhetssyn och tydlig prioritering av havsmiljön, för att man ska kunna samordna de skilda behoven av nyttjande och skydd och skapa tydlighet i ansvarsfrågorna. För att vi ska kunna komma till rätta

med Östersjöns miljöproblem krävs samlade och väl samordnade insatser från en rad olika myndigheter och departement. Skapandet av en särskild myndighet kan vara ett bidrag till en sådan ökad samordning och integriering. En sådan myndighet bör inte enbart omfatta delar av Naturvårdsverkets och vattenmyndigheternas uppgifter. Den bör också omfatta de uppgifter som nu omhändertas av Fiskeriverket. Det kan även vara lämpligt att ansvarsområden som nu ligger under t.ex. Sjöfartsverket, SGU (t.ex. ansvaret för kontinentalsockeln), SMHI, Kustbevakningen ingår. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Vattenförvaltning, punkt 7 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ327 och avslår motionerna 2008/09:MJ13 yrkande 17 och 2008/09:MJ202.

Ställningstagande

I Sverige pågår just nu implementeringen av EU:s ramdirektiv för vatten. Statussättningen av våra vatten vilar på ett antal bedömningsgrunder där den parameter som har den sämsta statusen styr klassningen. Sverige har som enda land i EU valt att ha Miljökvalitetsnorm (MKN) på både kemi och ekologi. När det gäller kemi (prioriterade ämnen) kan MKN vara motiverad, men när det gäller de ekologiska bedömningsgrunderna kan MKN för dessa starkt ifrågasättas (i de allra flesta fall finns det inte några objektiva vetenskapliga kriterier för var gränsen för god vattenkvalitet går, bedömningsgrunderna är i flera fall nya och oprövade och statusklassificeringen kommer dessutom till övervägande del att ske genom expertbedömning). EU:s ramdirektiv för vatten är ett miljömålsdirektiv – och det är en missuppfattning att direktivet kräver att de ekologiska målen blir omgjorda till MKN. För att vattendirektivet ska fungera på ett bra sätt är det av oerhörd vikt att tillämpningen blir lika i alla EU-länder och att konkurrensneutralitet råder. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Vattenförvaltning, punkt 7 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 17 och avslår motionerna 2008/09:MJ202 och 2008/09:MJ327.

Ställningstagande

Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten skulle kunna vara av stor betydelse för att förbättra havsmiljön. Under 2009 ska åtgärdsprogram för att klara direktivets krav fastställas. Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har för lite åtgärder för att nå målen. Vattenmyndigheterna har inte tillräckligt starka styrmedel för att de åtgärdsprogram som nu tas fram ska kunna ge resultat. Det grundläggande problemet är en politisk ovilja att genomföra åtgärder och att ge tillräckligt verkningsfulla instrument till berörda myndigheter och kommuner för att genomföra åtgärderna. Regeringen har nu avisat en proposition i ämnet till sommaren. Det är viktigt att bättre styrmedel kommer fram i tid för att kunna användas i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Riksdagen bör redan nu signalera att regeringen ska ge vattenmyndigheterna vassare instrument för att göra effektfulla åtgärdsprogram. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Delaktighet i havsmiljöarbetet, punkt 8 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del och 2008/09:MJ493 yrkande 10 och avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi efterlyser en brett upplagd informationskampanj som beskriver havets miljö under ytan. Vi måste förändra bilden av havet såsom en plats med oändlig kapacitet för att ta emot det som vi människor inte vill ha. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Delaktighet i havsmiljöarbetet, punkt 8 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 9 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 1 i denna del och 2008/09: MJ493 yrkande 10.

Ställningstagande

Delaktighet fordrar en någorlunda samstämmighet om målet för aktiviteten. Förutsättningarna för en ökad och lyckad delaktighet förbättras om målet för uppdraget är tydligt. Regeringen ska tydliggöra att målet är en förbättring av havsmiljön. Delaktigheten bör handla om vad som kan göras för att bäst uppnå det målet. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Konsumentsektorns roll, punkt 9 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Den offentliga upphandlingen har upprepade gånger lyfts fram som ett instrument med stor potential. Det är anmärkningsvärt att det inte ens nämns i regeringens havspolitiska proposition. Miljöpartiet anser att i stället för att ge upp den offentliga upphandlingen som ett miljöpolitiskt instrument bör den användas mer proaktivt. Upphandling har en särskilt viktig roll där den offentliga sektorn är en stor förbrukare av varor som produceras på en global marknad och bidrar till diffusa utsläpp av farliga kemiska ämnen. Eftersom det tar lång tid att enas om regler på EU-nivå, för att inte tala om den internationella nivån, är det särskilt viktigt med konsumentmakt och offentlig upphandling på det här området. Miljöpartiet anser att den offentliga sektorn systematiskt ska välja miljömärkta alternativ där det finns vedertagna miljömärkningssystem. Där sådana system saknas ska den offentliga sektorn välja produkter som tillhör den bästa kvartilen ur miljösynpunkt. Vidare anser Miljöpartiet att Konsumentverket

bör ges i uppdrag att underlätta för konsumenter att bidra till en bättre havsmiljö, inom ramen för ett övergripande miljöuppdrag som också omfattar bl.a. klimatfrågor. Regeringen skriver om betydelsen av konsumenters delaktighet i havsmiljöarbetet, men lägger inga förslag. Många konsumenter skulle gärna bidra till en bättre miljö, bara de visste hur. Det visar inte minst det stora engagemanget för fiskefrågor och de beteendeförändringar som kunde konstateras i samband med detta. Det är också viktigt att känna att det är många som tar miljöhänsyn. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Stöd till förvaltningen, punkt 10 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del och 2008/09:MJ12 samt avslår motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 22 och 2008/09: MJ480.

Ställningstagande

Ett internationellt forskningscentrum för utbildning och kunskap kring liv och miljö i Östersjön bör skapas. Gotland med sitt läge i Östersjön, med en alltmer internationell Östersjöprofil och med en bra högskola skulle med största framgång kunna utgöra platsen för ett sådant internationellt forskningscentrum. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Stöd till förvaltningen, punkt 10 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkande 22 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09: MJ12 och 2008/09: MJ480.

Ställningstagande

Information om djupförhållanden och bottenbeskaffenhet med hög upplösning behövs för beskrivning, bedömning och planering av havsmiljön. I dag är denna information sekretessbelagd av säkerhetsskäl. Havsmiljöutredningen uppmärksammade frågan och anförde att denna information så långt som möjligt bör vara fritt tillgänglig. Regeringen ställer sig bakom Försvarsmaktens bedömning att informationen kan släppas fri i allmänna farleder, områden med djup lägre än sex meter och vissa andra områden motsvarande cirka hälften av det svenska sjöterritoriet. Med andra ord kommer fortfarande informationen från cirka hälften av det svenska sjöterritoriet att vara sekretessbelagd. Med tanke på det stora behovet av att kunna använda denna information på ett enkelt sätt och att det i dag är svårt, om inte omöjligt, att förhindra för den som så önskar att insamla djupinformation över det svenska sjöterritoriet, bör regeringen ge Försvarsmakten instruktion att häva sekretessen över all djup- och bottenbeskaffenhetsinformation. Detta bör ges regeringen till känna.

16. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del och avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkandena 28 och 29 samt 2008/09:MJ13 yrkande 32.

Ställningstagande

Fortfarande finns det en chans att säkerställa ett framtida fiske i Östersjön och Västerhavet. Ett första krav är att Sverige följer de rekommendationer som forskarna vid Internationella havsforskningsrådet (Ices) ger. Med de vetenskapliga råden som grund finns det en möjlighet att trygga de olika fiskbeståndens fortlevnad och ge fiskenäringen de långsiktiga förutsättningar som den nu behöver. Vårt andra krav i fiskefrågan är att regeringen gör sitt jobb och driver på inom EU för att också övriga medlemsstater ska följa rekommendationerna fullt ut. Besluten om fiskekvoter ska obestridligen vara baserade på vetenskapliga bedömningar. Därtill ska minimimåttet på torsk ökas från 30 till 45 centimeter i alla EU-vatten.

Det övergripande målet för EU:s gemensamma fiskepolitik är ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart fiske. Det är ett mål som kräver en radikal minskning av EU:s fiskeflotta, så även den svenska. Framtidens fiskbestånd räcker inte till för att ge arbete och inkomst till alla svenska

fiskare. Vi anser att ett strukturstöd till fisket är nödvändigt under en period, för en omställning av fiskeflottan. Men det är inte rimligt att det statliga stödet går till fiske av hotade arter. De fiskar och skaldjur som enligt forskarna är hotade ska inte fångas med bidrag från staten. Det statliga stödet till fiskeverksamhet som är miljömässigt ohållbar ska slopas. Vi vill också införa ett krav på certifierad utbildning i miljö och ekologi för att få licens som yrkesfiskare. Detta bör ges regeringen till känna.

17. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 28 och 29 samt avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del och 2008/09:MJ13 yrkande 32.

Ställningstagande

EU:s skattebefrielse på bränsle har haft en avgörande del i utfiskningen av haven. Forskare vid Institutet för mat och bioteknik (SIK) visade 2007 att det i genomsnitt går åt åtta liter diesel för att fånga ett kilo svensk havskräfta, en ekvation som inte skulle gå ihop om inte bränslet var subventionerat. Enligt EU:s energiskattedirektiv ska medlemsstaterna bevilja skattebefrielse för bränsle för fiskefartyg på gemenskapens vatten. Direktivet medger dock ett visst utrymme för nationella undantag och variationer, men alla fiskerationer runt Östersjön har någon form av skattebefrielse för bränsle avsett för fiskefartyg. Sverige bör agera aktivt för att EU ska ändra detta skattedirektiv. Sverige kan redan i dag utnyttja undantaget i energiskattedirektivet. Vi tycker att detta bör ske genom att Sverige sluter bilaterala avtal med andra länder kring Östersjön och Västerhavet. Detta bör ges regeringen till känna.

18. En hållbar fiskesektor, punkt 11 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 32 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del och 2008/09: MJ11 yrkandena 28 och 29.

Ställningstagande

Allteftersom kommersiellt attraktiva fiskbestånd krymper, samtidigt som efterfrågan är stark, inriktas det kommersiella fisket på nya arter. Kunskapen om djuplevande arter är dålig. Ofta handlar det dock om arter med långsam tillväxt och långsam reproduktion. Fortsatt kommersiellt fiske under sådana omständigheter är alltför riskabelt för den biologiska mångfalden. Miljöpartiet anser att det kommersiella fisket ska avstå ifrån att fiska djuphavsarter där inte tillräckligt med kunskap finns för att kunna göra rimliga bedömningar av hur mycket fisketryck bestånden tål. Detta bör ges regeringen till känna.

19. EU:s fiskeavtal med tredjeland, punkt 12 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 21 och 2008/09: MJ13 yrkande 31.

Ställningstagande

EU spenderar stora belopp på att teckna avtal med länder i syd om fiskerätter. Trots ansatser till reform har systemet utsatts för omfattande kritik. De förväntade utvecklingseffekterna har i stort sett uteblivit. Subventionerade EU-fiskare konkurrerar ut lokala fiskare. Resurserna plundras. Synnerligen allvarligt är det att svenska fartyg fiskar i Västsaharas vatten, trots att Sverige sagt nej till EU:s fiskeavtal med ockupationsmakten Marocko. Rovfisket förstör inte bara havsmiljön utan även livsvillkoren för lokalbefolkningen som blir bestulna på såväl livsmedel som arbetstillfällen. Övervakningen och fiskerikontrollen är fortfarande otillräcklig. Inget av avtalen som genomförts har skett på ett sätt som uppfyller FN:s livsmedels- och jordbruksorganisations uppförandekod. Världsnaturfonden påpekar att det omfattade fisket i U-länders ekonomiska zoner ofta leder till utarmning av resurser och hämmar utvecklingen av det nationella fisket. Mot bakgrund av detta bör Sverige agera för att EU:s fiskeriavtal med utvecklingsländer avvecklas och ersätts med biståndssamarbete, gärna med inslag av utveck-

ling av det lokala fisket och den nationella fiskerikontrollen. EU:s framtida fiskeriavtal ska garantera att fisket i tredjelands vatten sker på verkliga överskottsresurser. Inför förhandlingar om nya avtal bör därför en konsekvensbeskrivning finnas. Detta bör ges regeringen till känna.

20. Fiskeprogrammet, punkt 13 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkande 14 och avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 12.

Ställningstagande

Vänsterpartiet föreslår att ett pilotprojekt om hållbart fiske inrättas i insjöarna Väneren och Vättern. Särskilt Vänerens fiskbestånd har många ekologiska likheter med Östersjöns bestånd, och flera arter är identiska eller närbesläktade. Detta gör insjön till ett mycket bra jämförelseobjekt och ger Sverige möjlighet att ta ledningen internationellt gällande fiskevårdsarbete. Ett sådant pilotprojekt möjliggör uträkningar på den ekonomiska vinsten med ett hållbart fiske. Detta bör ges regeringen till känna.

21. Fiskeprogrammet, punkt 13 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 12 och avslår motion 2008/09:MJ11 yrkande 14.

Ställningstagande

Medel måste avsättas för att göra bedömningar av fiskbestånd som i dag saknar beståndsbedömning och som är, eller i framtiden kan komma att bli, kommersiellt intressanta eller landas som bifångst i annat riktat fiske. För kustregionen i Östersjön måste en bra och regelbunden inventering av arterna och deras tillväxt göras i kombination med en bedömning av

övriga miljöfaktorer. Om inte detta kan finansieras genom det operativa programmet för fiskerinäringen bör regeringen avsätta andra medel. Detta bör ges regeringen till känna.

22. Utkast och bottentrålning, punkt 14 (v, mp)

av Tina Ehn (mp) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ11 yrkandena 15, 16 och 19 samt 2008/09:MJ13 yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. Det används extremt tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna. Bottentrålning medverkar även till att fosfor frigörs ur sedimenten och bidrar till Östersjöns övergödning. I Östersjön finns även miljögifter och andra föroreningar lagrade i sedimenten. Vissa forskare menar att ett förbud mot trålning skulle vara den mest effektiva och lättövervakade åtgärden för att rädda torsken. En återhämtning av beståndet skulle betyda mycket för hela ekosystemet. Ett förbud mot bottentrålning skulle också medföra ökade incitament för ett mer miljövänligt fiske med burar och andra redskap. Data från Fiskeriverket visar på så mycket som 27 % utkast av ungtorsk från bottentrålningsfiske jämfört med 3 % från nätfiske efter torsk. För att lyckas minska utkastet kan man inte fortsätta att tillåta bottentrålning. I enlighet med försiktighetsprincipen bör denna skadliga verksamhet förbjudas, vilket regeringen bör agera för på EU-nivå. Utkast är för övrigt ett särskilt problem och bör förbjudas. Vi välkomnar regeringens strävan mot att minska utkast av fångst. Ett förbud mot utkast av fisk som får landas bör därför införas även i Östersjön. Regeringen föreslår att Fiskeriverket ges ett utpekat ansvar för utveckling av skonsamma fångstmetoder, trots att det borde vara näringens ansvar. Näringen nyttjar inte heller i tillräckligt stor utsträckning de skonsammare metoder som redan utvecklats. Vi anser, i likhet med vad som uttryckts av bl.a. EU:s nuvarande fiskerikommissionär Joe Borg, att kommersiell exploatering av de gemensamma fiskresurserna inte är en rättighet utan en förmån. Det är därför berättigat att samhället ställer krav på de företag som vill komma i åtnjutande av denna förmån. Detta bör ges regeringen till känna.

23. Fritidsfiske, punkt 15 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 15.

Ställningstagande

Arbetet med att utveckla fritidsfiske och fisketurism bör i fortsättningen bedrivas utifrån en långsiktig hållbar förvaltningsplan. Den långsiktiga planen ska innefatta beståndsbedömningar även av målarter som i dag inte är kommersiellt gångbara. Utsättningen av fisk i fiskevårdande syfte bör övervakas bättre och fisketurismen ska ses som en ny näring där restriktioner kontrolleras och efterlevs. Detta bör ges regeringen till känna.

24. Hållbar sjöfart, punkt 16 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkandena 30 och 33 samt 2008/09:MJ13 yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

Östersjön är klassat som ett särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Klassningen ställer hårdare krav på fartygstrafiken. Den djupgående sjötrafiken rekommenderas att undvika två speciella områden – Hoburgs bankar och Norra Midsjöbanken – som är särskilt känsliga ur miljösynpunkt. Vi vill dock skärpa kraven ytterligare vad gäller dessa områden. Trafiksepareringen bör läggas utanför områdena. Vi ställer också krav på ökad navigationssäkerhet med tanke på svåra vinterförhållanden och ett stort antal oljetransporter. Detta bör ges regeringen till känna.

25. Hållbar sjöfart, punkt 16 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 30 och 33 samt avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ13 yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

European Federation for Transport and Environment och Naturskyddsföreningen har lämnat ett förslag på hur man skulle kunna införa en kilometerskatt för sjötrafiken runt Östersjön. Det skulle betyda en obligatorisk avgift för alla fartyg som färdas i Östersjön. Avgiften skulle baseras på hur mycket kväve och svavel fartyget släppt ut och registreringen skulle ske med hjälp av dagens AIS-system för fartyg. Vi ser det som ett intressant förslag till hur man kan internalisera sjöfartens kostnader för miljöpåverkan. Förslaget behöver analyseras vidare och det är väsentligt att det genomförs av alla eller nästan alla länder runt Östersjön. Regeringen bör utreda hur en kilometerskatt för sjötrafiken i Östersjön skulle kunna införas. Eftersom Östersjön är ett skyddat område för det med sig att de enskilda länderna på olika sätt använder sig av lagstiftning och ekonomiska styrmedel för att minimera miljöpåverkan. Dagens farledsavgifter är ett exempel på ett bra styrmedel eftersom avgiften är miljödifferentierad. Men det finns ett behov av översyn av farledsavgifterna så att de blir ännu mer träffsäkra utifrån ett miljöperspektiv. Detta bör ges regeringen till känna.

26. Hållbar sjöfart, punkt 16 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkandena 7 och 16 samt avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och 2008/09:MJ11 yrkandena 30 och 33.

Ställningstagande

Det finns exempel på att svenska företag skaffat sig marknadsfördelar av att tidigt anpassa sig till tuffare miljökrav. Dessutom kan nationella krav påskynda den alltför långsamma processen med att ta fram internationella regler. Miljöpartiet har i ett annat sammanhang utvecklat konkreta förslag för att påskynda en miljöanpassning av sjöfarten. Ett förslag är att miljöaspekter bör bli styrande för de avtal och överenskommelser staten gör med strategiska hamnar. Dagens farledsavgifter är ett exempel på ett bra styrmedel eftersom avgiften är miljödifferenterad. Men det finns ett behov av översyn av farledsavgifterna så att de blir ännu mer träffsäkra utifrån ett miljöperspektiv. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur det kan göras samt hur det kan ställas krav i anslutning till sjöfartsstödet.

Vidare anser Miljöpartiet att Miljömålsrådets förslag till precisering om buller i ett reviderat delmål om sjöfart bör antas. Miljömålsrådet föreslog i sitt reviderade delmål för sjöfartens påverkan att det år 2015 ska finnas områden med låg bullernivå upprättade i varje län. Regeringen har i sin havspolitiska proposition inte ens berört problemen med buller eller hänsynsområden. Naturvårdsverket har i sin miljömålsöversyn framfört att det är viktigt att länsstyrelserna oftare än i dag använder sin regleringsmöjlighet för att minska bullerstörningen från båttrafiken. En möjlighet för kommunen att inrätta hänsynsområden och genom t.ex. föreskrift ytterligare reglera skotertrafiken bör utredas. Detta bör ges regeringen till känna.

27. Sanktioner och övervakning, punkt 17 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ10 yrkande 3 i denna del och avslår motion 2008/09: MJ11 yrkande 24.

Ställningstagande

Straffen för de fartyg och rederier som fortsätter att släppa ut olja i Östersjön och Västerhavet måste skräpas kraftfullt. Harmoniseringen av VTS (Vessel Traffic Services) för hela Östersjön måste snabbas på. VTS-programmet är under utveckling till en satellitbaserad och emissionsrelaterad övervakning av fartyg. Detta bör ges regeringen till känna.

28. Sanktioner och övervakning, punkt 17 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkande 24 och avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Hittills har svaga miljökrav för sjöfarten gjort att den är betydligt sämre miljöanpassad än vad den skulle kunna vara. Det internationella regelverket skulle kunna förstärkas på en rad områden. Sverige bör därför aktivt driva på i internationella forum för att minska risken för utsläpp av olja och andra farliga ämnen samt för att sanktionerna för oljeutsläpp höjs kraftigt. Detta bör ges regeringen till känna.

29. Hamnar, punkt 18 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ11 yrkandena 31 och 32.

Ställningstagande

Som en del i arbetet med att föra över godstrafiken från vägarna till tåg- och sjötrafiken vill vi också förbättra tillgången på el i hamnarna, t.ex. genom att se över vad som kan göras för att snabba på processen med standardiseringen för elanslutning. Att landansluta elen för fartyg är en åtgärd som minskar utsläppen av diesel och tjockolja – till nytta för luften specifikt i hamnstäder, men också till gagn för havet. Detta bör ges regeringen till känna.

30. Hamnar, punkt 18 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 31 och 32 samt avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Sveriges långa kust med alla dess hamnar är en stor fördel ur kommunikationssynpunkt och möjliggör en utvecklad sjöfart. Regeringen anser att de hamnar som är centrala för det svenska transportsystemet bör finnas med när man genomför åtgärdsplaneringen. Men för att det ska ha någon betydelse måste de som planerar veta vilka hamnar som är centrala/strategiska. Vi anser till skillnad mot regeringen att det är viktigt att peka ut ett antal prioriterade hamnar för godstransporter. Det skulle kunna bidra till att staten i framtiden kan styra statliga infrastruktursatsningar mer effektivt och miljöinriktat. Vi anser att följande hamnar ska vara strategiska: Gävle, Sundsvall, Umeå, Luleå, Göteborg, Vänerhamnar, Helsingborg, Malmö, Trelleborg, Karlshamn/Karlskrona, Visby och Norrköping. Förutom dessa hamnar anser vi att det även bör finnas två strategiska hamnar till i östra Sverige. Vi anser dock att det krävs mer fördjupning och utredning innan ett slutgiltigt ställningstagande kan göras. Vi tror även att den fördjupade beredningen av ärendet skulle kunna omfatta hela Mälardalen, dvs. även hamnar i Mälaren. Även Oxelösund bör omfattas av detta arbete. Det är av effektivitets- och miljöskäl även viktigt att peka ut ett antal viktiga platser för kombiterminaler (en kombiterminal är en omlastningspunkt mellan olika transportslag, t.ex. mellan väg och järnväg). Vår utgångspunkt är att strategiska hamnar och kombiterminaler går hand i hand. Där det finns strategiska hamnar är det även av avgörande betydelse att det finns strategiska kombiterminaler. Därtill behövs det ytterligare strategiska kombiterminaler på orter som finns i korridorer med stora godsflöden. Orter där vi ser behov av strategiska hamnar är enligt hamnprincipen Göteborg, Helsingborg, Malmö, Trelleborg, Karlskrona/Karlshamn, Visby, Norrköping, Gävle, Sundsvall, Umeå och Luleå. Därtill kommer kombiterminaler i Stockholmsområdet, beroende på val av hamn, och en i Vänerområdet. Detta bör ges regeringen till känna

31. Mottagning av fartygsavfall, punkt 19 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ11 yrkandena 34 och 40.

Ställningstagande

Passagerarfärjorna i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön tillåts fortfarande släppa ut sitt avloppsvatten. Inom Helcom pågår arbetet med att minska utsläppen, och Sverige har länge arbetat för ett frivilligt omhändertagande av avloppsvatten i hamnarna. Det finns också en överenskommelse mellan Sjöfartsverket och ett antal rederier om att avfallet ska lämnas i land. Den gäller dock främst den ordinarie färjetrafiken mellan Sverige och Finland, och inte de stora kryssningsfartygen. Vi välkomnar regeringens förslag om totalförbud mot toalettutsläpp från kryssningsfartyg och passagerarfärjor i Östersjön och förbud mot toalettavfall från fritidsbåtar. Förbuden måste dock kombineras med krav på obligatorisk avfallshantering i hamnarna. Detta bör ges regeringen till känna.

32. Mottagning av fartygsavfall, punkt 19 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 34 och 40 samt avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Vi behöver miljödifferenciera hamnavgifterna för att ytterligare minska miljöbelastningen. Alla hamnar bör ta fram system för hur hamnavgifter ska vara miljöstyrande. Som tidigare nämnts har regeringen tagit till sig av Vänsterpartiets förslag om att införa förbud mot utsläpp av toalettavfall. Regeringen bör dock arbeta även inom EU för att avfallshanteringen i hamnarna görs obligatorisk för såväl stora passagerarfartyg som fritidsbåtar. Detta bör ges regeringen till känna.

33. Luftföroreningar, punkt 20 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ11 yrkandena 25–27.

Ställningstagande

Sjöfarten har länge ansetts som ett relativt ”rent” och kostnadseffektivt transportmedel. Men nyare information till FN:s klimatpanel visar att koldioxidutsläppen från sjöfarten är tre gånger högre än vad man tidigare har förmått uppskatta. Att minska utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider kan endast anses som ett första steg. Den svenska export- och importindustrin har i några fall gått före och börjat ställa krav på fartygens drivmedel. Här bör staten följa efter med krav på högsta kvalitet på drivmedlen. Kraven ska vara konkurrensneutrala i förhållande till lastbilstrafiken. Reglerna för fartygens luftutsläpp måste också skärpas liksom kraven på reningsutrustning på passagerarfärjorna. Rederierna måste utveckla mer energieffektiva fartyg med fokus på skrov, propellrar och motorer. En tänkbar åtgärd är att sänka hastigheten på fartygen för att spara energi. Begreppet Clean Ship diskuteras inom sjöfartsnäringen, men knappast utanför. Vi vill att regeringen via FN:s sjöfartsorganisation IMO uppmanar till den miljöindexering av fartyg som begreppet innebär. Fraktköpare ska kunna inhämta bättre information om de fartyg de anlitar och därmed ha en chans att främja hållbar sjöfart. Vi vill öka takten i det globala arbetet för marint miljöskydd (inom IMO:s ram) så att alla fartyg som seglar in i Östersjön uppfyller samma höga miljö- och säkerhetskrav. Detta bör ges regeringen till känna.

34. Luftföroreningar, punkt 20 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 25–27 och avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Östersjön klassas som ett särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Ett sådant område är av ekologisk, socioekonomisk, kulturell eller vetenskaplig betydelse. Det behöver därför särskilda skyddsåtgärder som kan vidtas inom ramen för FN:s sjöfartsorganisation IMO. Det har länge funnits få regler som ställer krav på minskade kväveutsläpp från fartyg. Resultatet av detta är att sjöfartens utsläpp av kväve ökat dramatiskt jämfört med t.ex. kväveutsläppen från vägtrafiken. I framtiden kan sjöfartens utsläpp av kväve överstiga samtliga landbaserade källors utsläpp om inte denna negativa trend bryts. Det finns i dag väl beprövad katalysator teknik som tar bort 90 % av kväveutsläppen och följaktligen inga tekniska hinder för kväverening av fartyg. IMO har dock glädjande nog nyligen fattat beslut som möjliggör strängare krav under förutsättning att särskilda kvävekontrollområden pekas ut. Sverige bör mot bakgrund av detta agera för att det inom PSSA-klassade områden finns kvävekontrollområden så att det blir möjligt att förhindra sjöfart utan kväverening att trafikera området. Vidare anser Vänsterpartiet att Sverige bör agera inom IMO och EU för att alla fartyg som trafikerar EU:s vatten ska ha katalysatorer i och med den goda katalysator teknik som finns tillgänglig. Utöver ovan nämnda miljöåtgärder kan sjöfartens miljöprestanda förbättras ytterligare. I utvecklingen av fartyg bör fokus ligga på skrov, propellrar och motorer. Även sänkta hastigheter på sjön är en åtgärd som behöver vidtas. Detta bör ges regeringen till känna.

35. Fritidsbåtar, punkt 21 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ10 yrkande 4 i denna del och avslår motion 2008/09: MJ11 yrkandena 36–38.

Ställningstagande

Det ställs numera tydliga miljökrav på bilar, medan kraven på fritidsbåtarna är modesta. Båtmotorer ligger långt efter bilmotorer vad gäller utsläpp och bränsleeffektivitet. Vi vill stimulera till ökad försäljning av den minst miljöstörande båtbensinen. Detta bör ges regeringen till känna.

36. Fritidsbåtar, punkt 21 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkandena 36–38 och avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att fritidsbåtsägare, precis som ägare till vägtrafikfordon, bör betala för den kostnad som de medför vad gäller sjöräddning, haverier, miljöpåverkan osv. Vi anser därför att det ska införas en båtskatt för fritidsbåtar. En sådan skatt kan finansiera dels fritidsbåtarnas andel av infrastrukturkostnaderna, dels en sänkning av skatten på alkylatbensin. Fritidsbåtsägare betalar ingenting för att underhålla farleder eller sjösäkerhetsanordningar. Allt fler båtar blir snabbare och har större motorstyrka. Vi anser att det är särskilt angeläget att få till stånd en större säkerhet på sjön när det gäller de snabbgående båtarna. En övergång till alkylatbensin minskar utsläppen av PAH, bensen, kväveoxider och andra ämnen till vatten och luft. Beräkningar visar att fritidsbåtarna dominerar utsläppen. Alkylatbensin används i dag endast i liten utsträckning, vilket i princip har två orsaker. För det första är alkylatbensin på pump lättillgänglig endast i vissa delar av landet, framför allt i Stockholms skärgård. För det andra är efterfrågan mycket svag i de områden där den är lättillgänglig. De flesta båtägare känner inte till alkylatbensinens stora förtjänster. Sjöfartsverket arbetar med en informationsstrategi för att åtgärda detta. Men vi ser att det även finns ett behov av att använda ekonomiska styrmedel för att öka användningen av alkylatbensin. Därför vill vi sänka skatten på alkylatbensin med 1 kr. Vidare skulle det vara bra med en utfasning av dagens tvåtaktsmotorer. En övergång till fyrtaktare skulle kunna ske genom ekonomisk stimulans. Därför vill vi att regeringen utreder om man kan införa ett system med skrotningsbidrag för båtar med tvåtaktsmotorer. Detta bör ges regeringen till känna.

37. Vindkraft till havs, punkt 22 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkande 23.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att det är mycket viktigt att undersöka nyetableringen av förnybara energikällor såsom vindkraft och vågkraft. Däremot ställer vi oss frågande till hur man skulle kunna etablera vindkraftsparker inom skyddade områden såsom Natura 2000-områden utan att skyddsvärdena påverkas på "ett inte acceptabelt sätt" som regeringen formulerar det i propositionen. Vi värnar om våra utpekade skyddade områden och anser att bebyggelse och annan exploatering inte bör ske inom dessa områden om det inte är absolut nödvändigt. Vi avvaktar därför presentationen av den utredning som Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att göra tillsammans med Statens energimyndighet och Boverket. Utredningen ska undersöka möjligheten för en samexistens mellan vindkraft och Natura 2000-områden. Detta bör ges regeringen till känna.

38. Restaurering av kustnära miljöer, punkt 23 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ11 yrkande 10.

Ställningstagande

Ytterligare anslag för forskning om läckaget av fosfor från djupbottnarna behövs. Utbredningen av de syrefria bottnarna i Östersjön utsätter allt levande i detta hav, främst torskbeståndet, för stor stress eftersom Östersjön har mycket låg vattenomsättning och bräckt vatten. Så mycket som upp till 40 % av alla fosforutsläpp till Östersjön sker från havsbotten, varför det krävs stora insatser inom detta område. Utan ytterligare satsningar är risken stor att vi inte lyckas nå BASP:s mål för minskad mängd fosfor. Metoden med direkt syresättning är en metod som vi finner vara av största intresse att utreda. Det är av största vikt att metoden prövas småskaligt med syfte att undersöka vilka eventuella effekter metoden kan medföra. Det finns risker med alla sådana här typer av metoder, varför försiktighetsprincipen ska gälla. Syresättning kan med fördel provas i liten skala i syrefria djuphålur i t.ex. ostkustens och Bohuslans skärgårdar. Det är både ur biologiskt och kemiskt och kemikaliskt perspektiv intressant att utreda hur denna teknik är lämplig i havsmiljö. Detta bör ges regeringen till känna.

39. Skydd av marina områden, punkt 24 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del och avslår motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 18, 2008/09: MJ13 yrkande 19 och 2008/09: MJ205 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi förutsätter att regeringen fortsätter på tidigare regeringars linje att skapa marina naturreservat för att skydda känsliga livsmiljöer och utsatta djur- och fågelarter. Detta bör ges regeringen till känna.

40. Skydd av marina områden, punkt 24 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkande 18 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09: MJ13 yrkande 19 och 2008/09: MJ205 yrkande 2.

Ställningstagande

De senaste åren har fokus riktats mot helt fiskefria områden, både som en ny förvaltningsåtgärd och för att skapa skyddade områden för biologisk mångfald och orörda ekosystem. Analyserna visar att dessa fredningsformer ger positiva effekter på bestånden inom områdena, framför allt genom en ökad förekomst av storvuxna individer och i vissa fall även genom en ökning av den totala beståndstätheten. Inga svenska studier har gjorts av hur dessa fredningar påverkar bestånd eller fiske i kringliggande områden. Dock har man visat att reproduktionspotentialen i fredningsområdena ökar, vilket även kan ge effekter utanför områdena. Fredningsområden är också viktiga som genbanker, där gener för snabb tillväxt och lokala, genetiskt distinkta, bestånd kan bevaras. Mot bakgrund av att reproduktionspotentialen i fredningsområden med fiskeförbud har god effekt bör målsättningen för antalet skyddade fiskeområden i svenskt vatten höjas. Förslag till eta-

blering av skyddade områden bör diskuteras i samråd mellan fiskenäringsen, ansvariga myndigheter och företrädare för t.ex. den ideella naturvården. Detta bör ges regeringen till känna.

41. Skydd av marina områden, punkt 24 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 19 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09: MJ11 yrkande 18 och 2008/09: MJ205 yrkande 2.

Ställningstagande

Sverige ligger efter med skydd av havsområden. Miljömålsrådet har i den fördjupade utvärderingen Nu är det bråttom! föreslagit ett reviderat delmål för bevarande av marina naturvärden: ”Senast år 2015 ska ett representativt nätverk av skyddsvärda marina områden omfattande minst 15 % av Sveriges marina area finnas och bevaras.” Rådet föreslår också flera åtgärder för att nå målet, t.ex. marina karteringar och inventeringar, riktat ekonomiskt stöd till länsstyrelsernas arbete samt att lagstiftning och ansvarsområden för förvaltning och naturskydd inom ekonomisk zon klargörs. När regeringen sköt upp den aviserade miljömålspropositionen till 2010 sade man att havsrelaterade förslag skulle behandlas med förtur i samband med den planerade havspolitiska propositionen. Nu kan konstateras att så inte har skett. Miljöpartiet föreslår att riksdagen antar Miljömålsrådets förslag till reviderat delmål och åtgärder för bevarande av marina naturvärden. Detta bör ges regeringen till känna.

42. Fiskestopp för hotade arter, punkt 25 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkandena 17 och 20.

Ställningstagande

Fiskekvoter ska inte vara en förhandlingsfråga. Allt fiske måste automatiskt upphöra när ett fiskbestånd närmar sig gränsen för ohållbart uttag. Fiskekvoter får inte vara något som man förhandlar om mot all kunskap om miljöns tillstånd. I stället för de redan beslutade fiskekvoterna kräver vi att ett fiskestopp för de bestånd som hotas. Fiskestoppet ska gälla inte bara det svenska fisket utan även det utländska. EU-kommissionen har tidigare informellt meddelat att Sverige inte får införa nationellt fiskestopp. Vi vill att denna fråga överprövas. Ett fiskestopp för alla hotade arter och bestånd bör införas till dess att återhämtningen kan garanteras i Östersjön, Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön.

I linje med detta är det av allra största vikt att ålfisket regleras på ett kraftfullt sätt. Ålbestånden är allvarligt hotade. Antalet unga ålar som kommer tillbaka från Sargassohavet har minskat med upp till 99 % sedan 1970-talet. Med tanke på den ytterst begränsade kunskap vi har om ålens livscykel är det mycket riskabelt att fortsätta utfiskningen av ålen. Vänsterpartiet anser att ett totalstopp är den enda möjliga lösningen för att försöka rädda bestånden. Regeringen anger i propositionen att det är viktigt att energisektorn tar ett utökat ansvar för ålens beståndssituation. Med anledning av riksdagsbeslutet om energisektorns ansvarskrav antar vi att detta konstaterande kommer att resultera i att riksdagsbeslutet verkställs. Detta bör ges regeringen till känna.

43. Vandringsvägar, punkt 26 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkande 13.

Ställningstagande

Regeringen skriver i propositionen att det nu finns möjlighet att söka stöd inom det operativa programmet för biotopvårdande insatser, såsom underlättande passager förbi befintliga vandringshinder. Detta tycker vi är märkligt i och med att det i april 2006 tillkom ett riksdagsbeslut i bostadsutskottet om krav på kraftbolagen att bygga laxtrappor eller andra fungerande vandringsvägar. Tillräcklig forskning, statistik och kunskap finns i dag för att omedelbart verkställa beslutet. Detta bör ges regeringen till känna.

44. Konventionen om barlastvatten, punkt 27 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 2 i denna del, 2008/09:MJ11 yrkande 39 och 2008/09:MJ13 yrkande 18.

Ställningstagande

Främmande djurarter som etablerar sig i de svenska havsområdena kan ge allvarliga störningar i våra ekosystem. Den tidigare tämligen isolerade Östersjön förses med nya arter via barlasttankar och fartygsskrov. Nya växter, nya fiskarter och nya maskar riskerar att konkurrera ut den ursprungliga faunan vilket kan leda till stor ekologisk och ekonomisk skada. Den internationella barlastvattenkonventionen antogs 2004 och är tänkt att hindra växter, djur, bakterier, virus och svampar från att sprida sig till områden där de inte förekommer naturligt. Sverige har ännu inte ratificerat konventionen. Regeringen anger nu i propositionen att man inte har bestämt sig för om Sverige ska ansluta sig till barlastkonventionen och att man avser att återkomma med en bedömning vid ett senare tillfälle. Vi anser att det är märkligt att regeringen överväger om det är bra eller ej att ansluta sig till konventionen. I januari 2008 föreslog Barlastvattenutredningen (SOU 2008:1) att Sverige skulle ansluta sig till barlastkonventionen. Då hade 11 stater redan tillträtt konventionen. Förhållandena i Östersjön och stora delar av Nordsjön är sådana att det enligt utredningen inte går att uppfylla konventionens krav om man skiftar barlastvatten där. Utredningen ansåg därför att Sverige bör ansöka om reservation från vissa bestämmelser fram till 2016, då alla fartyg ska kunna klara reglerna. Vi anser därför att det är självklart att Sverige ska ansluta sig till konventionen. Detta bör ges regeringen till känna.

45. Åtgärder mot övergödning, punkt 28 (s, v)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 2, 2008/09: MJ388 och 2008/09: MJ493 yrkande 3 och avslår motionerna 2008/09: MJ13 yrkande 20 och 2008/09: MJ468.

Ställningstagande

Haven runt de svenska kusterna är på väg att förödhas. Utsläpp från jordbruk, avlopp och trafik, såväl till sjöss som till lands, har i drygt ett århundrade tillåtits påverka havens ekosystem i ett ständigt ackumulerande förlopp. Vatten – och därmed näringsämnen – tillförs haven från vattendrag runt hela Östersjön och längs Västerhavets kuster. Enligt en rapport från Naturvårdsverket i våras har Sveriges utsläpp i Östersjön inte minskat enligt de mål som Östersjöländernas miljöministrar enades om hösten 2007 och som ska vara uppfyllda 2016. Jordbruket är den enskilt största källan till övergödningen. För att bl.a. nå upp till de fastställda målen enligt Baltic Sea Action Plan måste Sverige göra mycket mer än vad som hittills gjorts för att minska övergödningen. Vi kräver att regeringens åtgärdsplan för Östersjön måste innehålla tydliga och långtgående insatser för att minska framför allt jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor: skyddszoner kring odlingsmark i nitratkänsliga områden, en kraftfull och långsiktig satsning på våtmarker, strängare regler för spridning av stallgödsel och ambitiösare mål för utvecklingen av ekologiskt jordbruk. Andra viktiga åtgärder för att minska läckaget är odling av fånggrödor som bidrar till att hålla näringen kvar i jorden och inställd höstbearbetning. Vi anser också att en utökad rådgivning till lantbrukare har stor betydelse. Detta bör ges regeringen till känna.

46. Åtgärder mot övergödning, punkt 28 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ13 yrkande 20 och avslår motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 2, 2008/09: MJ388, 2008/09: MJ468 och 2008/09: MJ493 yrkande 3.

Ställningstagande

Det väcks ibland förslag om ökad kvävegödsling i skogen. Miljöpartiet anser att kvävegödslingen snarast skulle behöva minska, vilket vi utvecklat i andra sammanhang (t.ex. riksdagsmotion 2008/09: MJ472). Produktionshöjande kvävegödsling av skogsmark bör endast tillämpas undantagsvis och då på så kallade ”triviala” skogsmarker där naturvärdena är små. Dess-

utom bör gödsling noggrant följas upp för att eventuella negativa effekter på ekosystemen ska kunna upptäckas. Att återföra askan efter biobränsleuttag är ett sätt att delvis återföra växtnäringssämnen till skogen och därmed sluta kretsloppen. Askåterföring måste göras på rätt marker och på rätt sätt så att inte negativa effekter på miljön uppstår. Vi föreslår en försiktighetsprincip och ett moratorium för ökad kvävegödsling till dess att ny forskning bl.a. klarlagt läckaget av kväve till vattenområden. Detta bör ges regeringen till känna.

47. Avgifter på utsläpp av fosfor- och kväveföreningar, punkt 29 (v, mp)

av Tina Ehn (mp) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ11 yrkande 4 och 2008/09:MJ13 yrkande 24.

Ställningstagande

Metoder att möta fosforproblemet, att identifiera och genomföra åtgärder där risken för förluster av fosfor är störst, behöver utvecklas. Som ett led i att minska jordbrukets påverkan på övergödningen av haven föreslår vi en höjning av skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Intäkterna från skatten menar vi ska återföras till jordbruket genom stöd till miljöåtgärder. För att få en bra miljöstyrning krävs dock en annan utformning än den nuvarande vad gäller återföringen, som i huvudsak går genom programmet Greppa näringen. Den enklaste konstruktionen skulle innebära att avgiften återförs per hektar. Miljöstyrningen skulle kunna öka genom olika nivåer för odlad respektive betad mark. Styrningen skulle öka ytterligare om återföringen kunde differentieras så att certifierad ekologisk produktion får mer, eller att gårdar med jämn balans mellan djurhållning och foderproduktion får högre återföring. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en kraftigt höjd avgift på mineralgödsel med återföring med en bra miljöstyrningseffekt i relation till den administrativa bördan. Detta bör ges regeringen till känna.

48. Bidrag till vattenvårdssatsningar, punkt 30 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkande 12.

Ställningstagande

Vänsterpartiet har under ett flertal år föreslagit ett havsinvesteringsprogram i likhet med klimatinvesteringsprogrammet. Vi har avsatt en havsmiljard för miljöförbättrande åtgärder i havs- och vattenmiljöer. Delar av detta program tar regeringen upp i och med införande av det statliga bidraget med LOVA. Det är dock olyckligt med de mycket begränsade åtgärderna och resurserna som tilldelats programmet. För att möjliggöra effektiva åtgärder med helhetsfokus föreslår vi därför att ett nytt och kompletterande statligt bidrag till vattenvårdande åtgärder bör införas. Bidraget föreslås vara en utökning och breddning av dagens fiskevårdsmedel där även vattenvård inkluderas. Tillvägagångssättet för bidragssökandet är mycket etablerat och inarbetat, vilket underlättar förfarandeprocessen. Ett sådant utökat statligt bidrag skulle möjliggöra fysisk restaurering av förstörda miljöer och förlorade kustområden och förbättrade fiskvandringstvågar samt övrigt arbete för ökade och långsiktigt hållbara fiskbestånd. Detta bör ges regeringen till känna.

49. Musselodling, punkt 31 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09: MJ11 yrkande 8, 2008/09: MJ459 yrkande 43 och 2008/09: MJ493 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi noterar att regeringen har anammat idén om musselodlingar som en effektiv åtgärd för att minska närsalterna längs kusterna. Musslorna tar upp kväve och fosfor och binder ämnena i sin kroppsvävnad. Att skörda

musslor innebär sålunda att effektivt plocka näringsämnen ur havet, vilket redan sker i stor skala i Bohuslän. Musslor kan därtill ingå som näringsunderlag för en framtida biogasproduktion. I och med den kostnadseffektivitet som musselodlingar innebär (enligt Naturvårdsverkets utredningar) föreslår vi större satsningar på området. En musselodling per ytenhet plockar bort mycket mer kväve och fosfor än en våtmark. Investeringar för mellan 0,5 och 1 miljard kronor till musselodlingar skulle enligt beräkningar ge samma reningseffekt som investeringar för drygt 5 miljarder inom jordbruket. Experiment visar att musselodling också är möjlig i Östersjön, och vi stöder således förslaget att utvidga odlingarna till ostkusten. Vi anser att en kraftig utveckling av den här reningsmetoden bör ske samtidigt som ökade åtgärder ska vidtas för att stoppa utsläppen vid källan. Detta bör ges regeringen till känna.

50. Avlopp, punkt 32 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del och avslår motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 7 och 2008/09: MJ13 yrkande 30.

Ställningstagande

Det finns i dag ca 300 000 undermåliga enskilda avlopp i vårt land. I praktiken strider dessa avlopp mot lagen. Lagöverträdelserna sker framför allt i sommarhusområden längs våra kuster där en betydande del av utsläppen sker. Vi menar att högre krav bör kunna ställas på enskilda husägare att ställa om från enskilda avlopp. Vi anser också att även statliga investeringsåtgärder krävs för att åstadkomma förbättrade avloppslösningar. Detta bör ges regeringen till känna.

51. Avlopp, punkt 32 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkande 7 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del och 2008/09: MJ13 yrkande 30.

Ställningstagande

Regeringen föreslår en återföring av de fosforföreningar som finns i avloppsslam. Dessa fosforföreningar är en begränsad naturresurs och Vänsterpartiet ser mycket positivt på att återföra dessa till marken. Dock måste återföringen initialt begränsas i och med slammets höga halter av kadmium. Dagens separeringssystem är inte tillräckligt utvecklat. Det är inte ovanligt att dagvatten, dusch- och diskvatten, urin och ibland även lakvattnen återfinns i samma system. Vänsterpartiet föreslår att slammet begränsas till återförande på mark som inte används till livsmedelsproduktion. Förslag på mark där fosforföreningarna med fördel skulle kunna användas är grönområden, golfbanor och dylikt. Vi vill se över möjligheten att införa bättre separeringssystem i samband med nyproduktion av såväl bostäder som industrifastigheter samt i det planerade ombyggnandet av miljonprogramsområden. Detta bör ges regeringen till känna.

52. Avlopp, punkt 32 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ13 yrkande 30 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del och 2008/09: MJ11 yrkande 7.

Ställningstagande

Naturvårdsverket föreslog 2002 att gränsvärden för metallhalter i avloppsfractioner och kraven om tillförd mängd metaller till åkermark skärps. Förslaget har aldrig genomförts. Regeringen säger nu att det behövs skärpta gränsvärden men att Naturvårdsverkets förslag måste göras om och uppdateras. Det brådskar – ett mindre lyckat certifieringssystem kan befaras öka spridningen av undermåligt slam. Det är viktigt att Naturvårdsverket ges resurser och uppdrag att uppdatera kraven snarast, och att regeringen faktiskt genomför kraven. När man ändå ser över kraven är det bra att se även på andra ämnen som ”nya gifter” och läkemedelsrester. På sikt kan metoder som urinseparering och kristallisering av urin komma att

minska problemen påtagligt. Det är viktigt att ett pilotprojekt i Skåne följs upp och, om det visar sig vara framgångsrikt, sprids. Detta bör ges regeringen till känna.

53. Djurhållning m.m., punkt 33 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ11 yrkandena 5 och 6 samt avslår motion 2008/09: MJ13 yrkandena 22, 23 och 25.

Ställningstagande

Även om reformer i rätt riktning har gjorts bidrar EU:s jordbrukspolitik fortfarande till utveckling mot djurfabriker och industriella jordbruk, vilka skapar negativa miljöeffekter. Dagens jordbruk brottas med regionala balansproblem mellan djurhållning och växtodling, vilket leder till ökad risk för stora överskott på stallgödsel i de regioner där djurproduktion bedrivs. Stora djurgårdar bör omdefinieras som industriella anläggningar med punktutsläpp och därmed lyda under samma regelverk. På sikt bör även stora djurbesättningar förbjudas på läckagebenägna områden. Det kan också handla om verksamhetsförbud. För att i stället uppmuntra djurhållning i de delar av landet som inte är kustnära kan bl.a. investeringsbidragen i landsbygdsprogrammet användas. Förekomsten av föroreningar i produkter, mark och vatten har ökat i takt med att bl.a. det kemikalie- och transportberoende jordbruket har brett ut sig. I det ekologiska lantbruket ersätts kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel med andra åtgärder, t.ex. varierad växtföljd och gödsel från ekologiskt hållna djur. Avsaknad av kemikalier och ökad variation bidrar till större biologisk mångfald på åkermarken och i dess närmaste omgivning. Ekologisk odling och djurhållning med vidtagna åtgärder för näringsläckage är en viktig åtgärd för att nå flera nationella miljömål. Eftersom ett flertal miljömål bedöms inte kunna nås i tid måste strategin vara att öka åtgärderna i stället för att sänka målen. Ett inkluderande av främjandet av ekologisk odling bör därför vara en del av havsmiljöarbetet. Detta bör ges regeringen till känna.

54. Djurhållning m.m., punkt 33 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkandena 22, 23 och 25 samt avslår motion 2008/09:MJ11 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Samhällets försök att minska läckage av kväve genom att vidta åtgärder på åkern eller efter åkern har liknats vid att försöka torka upp golvet innan man stängt av kranen. Man måste ingripa mot det strukturella problemet, nämligen att det finns en obalans i strukturen på djurhållningen i landet. Detta leder till att det blir överskott på näringsämnen där det finns mycket djur, och underskott – som kompenseras av tillförd kväve och fosfor – i områden med mer renodlad spannmålsodling. Där djurtätheten är hög finns i regel också de största övergödningsproblemen. Vi behöver en jämnare spridning av djurhållningen. En kombination av lagtillämpning, information och rådgivning samt ekonomiska styrmedel bör användas. Vissa inslag av djurhållning för köttproduktion i Sverige är problematiska ur övergödningsperspektiv. Samtidigt är delar av den svenska djurhållningen för köttproduktion av stor betydelse för den biologiska mångfalden. I detta fall är idisslarna viktiga. Något förenklat kan man säga att produktion av kött där det finns en god kväve- och fosforbalans på gårdsnivån är att föredra. I den certifierade ekologiska produktionen finns som nämnts normalt en bättre balans mellan foderproduktion och foderkonsumtion. Miljöpartiet anser att regeringen bör undersöka möjligheterna att med ekonomiska styrmedel begränsa och styra om den svenska köttproduktionen i en riktning som är bättre från miljösynpunkt. Det kan t.ex. handla om avgifter på produktion av kött och/eller kväve- och fosforinnehållet i inköpt kraftfoder, som återförs till jordbruket på ett sätt som är gynnsamt ur miljösynpunkt, bl.a. genom ett utökat betesstöd. Miljöbalkens generella hänsynsregler gäller också för jordbruket. För vissa delar av jordbruket finns mer preciserade regler i form av Jordbruksverkets föreskrifter. Miljöpartiet anser att kraven bör skärpas utöver vad EU tvingar oss till, så länge vi inte klarar våra mål för utsläpp av övergödande ämnen. Kraven behöver också bli tydligare för att t.ex. kommunerna ska kunna följa upp dem. Kompensation bör i ökad utsträckning begränsas till merkostnader som följer av högre nationella krav. En genomgång som Statens jordbruksverk har gjort av tillämpningen av miljöbalken vid tillstånd för djurhållning visar att myndigheterna tagit dåligt till vara på intentionerna att ta hänsyn till förhållandena vid gården när man gett tillstånd och fastställt villkor. Utred-

ningen om hållbar konsumtion (SOU 2005:51) har lagt fram flera intressanta förslag till åtgärder för att främja en jämnare struktur på landets djurhållning. Naturskyddsföreningen föreslår att djurbegränsningar i förhållande till spridningsareal införs i de mest läckagebenägna områdena och i stället stimuleras i skogs- och mellanbygder där läckageriskerna är mindre och biologisk mångfald främjas. Detta bör ges regeringen till känna.

55. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (s)
av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s),
Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del och avslår motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 3, 2008/09: MJ13 yrkande 21 och 2008/09: MJ459 yrkande 46.

Ställningstagande

Det traditionella jordbruket är en kraftigt bidragande orsak till övergödningen i Östersjön och Västerhavet. Här har den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU en stor uppgift framför sig: att arbeta för ett minskat läckage från djurbesättningar och åkermark. Våtmarker och buffertzoner bidrar till att förhindra utflödet av näringsämnen från jordbruket. Mellan 1995 och 2006 skapades närmare 10 000 hektar våtmarker i Sverige. Den socialdemokratiska regeringen hade som mål att ytterligare 12 000 hektar våtmark skulle anläggas fram till 2012, med statligt stöd inom ramen för landsbygdsprogrammet. Den nuvarande regeringen bör fullfölja den strategin, och öka fokus på våtmarkernas placering för att skapa största möjliga effektivitet. Förutom strängare regler för spridning av stallgödsel vill vi införa obligatoriska skydds-zoner kring den odlade marken, odling av fånggrödor och förbud mot dränering av vattendrag och våtmarker för jordbruksproduktion. Vi anser att en noggrannare planering måste genomföras av djurbestånden i läckagekänsliga områden. Detta bör ges regeringen till känna.

56. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (v)
av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 3 och 2008/09: MJ459 yrkande 46 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del och 2008/09: MJ13 yrkande 21.

Ställningstagande

Vänsterpartiet ser en stor fara med att överlåta jordbrukets åtgärder till enbart landsbygdsprogrammet. Ersättningarna som utgår inom landsbygdsprogrammet omges av alltför många regler och andra omständigheter för att kunna fungera tillräckligt bra med hänsyn till vattenkvaliteten. Vänsterpartiet har sedan många år prioriterat stöd och regler som hindrar näringsläckage från jordbruket och anser att regeringen bör öka ambitionen gällande generella och obligatoriska krav på jordbruket. Bland annat driver Vänsterpartiet ett krav på inrättande av odlingsfria zoner mot angränsande vattenmiljöer. Detta är så betydande för den hotade vattenmiljön att det är berättigat att införa lagstiftning gällande skyddszoner vid odling i vattennära områden. Även om reformer i rätt riktning har gjorts bidrar EU:s jordbrukspolitik fortfarande till utvecklingen mot djurfabriker och industriella jordbruk, vilka skapar negativa miljöeffekter genom kemikalieanvändning, genmanipulation, minskad biologisk mångfald och ökade transporter och övergödning av sjöar och hav. För minskad belastning på havet är det nödvändigt att Sverige inom EU verkar för odlingsförbud och andra begränsningar för jordbruk och djurproduktion inom känsliga kustområden i Östersjöns avrinningsområde. Detta bör ges regeringen till känna.

57. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet m.m., punkt 34 (mp) av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ13 yrkande 21 och avslår motionerna 2008/09: MJ10 yrkande 1 i denna del, 2008/09: MJ11 yrkande 3 och 2008/09: MJ459 yrkande 46.

Ställningstagande

Regeringen bedömer nu att en revidering av nuvarande landsbygdsprogram kan vara tillräcklig ”för att jordbrukssektorn kraftfullt ska kunna medverka till att de berörda miljö kvalitetsmålen och de svenska åtagandena inom Helcoms handlingsplan för Östersjön ska nås”. Av propositionen framgår mycket litet om vad som konkret ska göras eller hur det ska gå till. Regeringens bedömning framstår främst som en from förhoppning. Gårdsstöd bör minska till förmån för miljöstöd. Miljöstödet bör inriktas på att t.ex.

minska utsläppen av växthusgaser, minska övergödningen och öka den biologiska mångfalden. En inriktning ska vara att styra över till ekologiskt lantbruk och ett lantbruk med bättre balans mellan djur och foderproduktion. En annan kan vara investeringsstöd för gårdsbaserade biogasanläggningar. Samtidigt bör miljöstödet bli effektivare. En del av det man nu får stöd för bör egentligen ingå i den generella hänsynen som jordbrukaren bör ta. Detta bör ges regeringen till känna.

58. EU:s jordbrukssubventioner, punkt 35 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ11 yrkande 9 och 2008/09: MJ459 yrkande 45.

Ställningstagande

EU:s jordbrukspolitik stöder utvecklingen mot djurfabriker och industriella jordbruk, vilka skapar negativa miljöeffekter genom kemikalieanvändning, genmodifierade organismer, övergödning av sjöar och hav, minskad biologisk mångfald och ökade transporter. Enligt uppgift från Världsnaturfonden WWF går varje år 11,6 miljarder euro i bidrag från EU till jordbrukare i EU:s Östersjöstater. Det innebär att vi svenskar via våra skattepengar bidrar till att göda Östersjön. EU-medborgares skatter ska inte subventionera verksamhet som bidrar till att döda livet i Östersjön. Skattepengarna bör i stället bidra till Helcoms och Sveriges gemensamma miljömål. Sverige bör agera för att EU:s gemensamma jordbrukspolitik reformeras till att främst gynna omställningen till ekologiska jordbruk och ekologisk djurhållning (som säkras mot näringsläckage) och till att ytterligare åtgärder för att minska näringsläckaget till havsmiljön genomförs. Detta bör ges regeringen till känna.

59. Giftfritt hav, punkt 36 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ13 yrkandena 26 och 27.

Ställningstagande

Havsmiljön speglar det som händer på land och till havs. I havet finns många av de kemikalier vi använder i samhället. Vi har åtgärdat många av de stora punktutsläppen. Men kemiska ämnen som lämnar fabriken i varorna fortsätter att spridas i miljön. För att komma åt den diffusa spridningen är det viktigt att minska kemikalieanvändningen överlag i samhället och att städa upp bland de problem som redan skapats. Färsk forskning belyser problemen med att kemiska ämnen utvärderas vart och ett för sig. För lite hänsyn tas till effekter av flera ämnen tillsammans och under lång tid, så kallade "cocktaileffekter". Regeringen bör i EU driva att riskvärderingarna revideras för att ta större hänsyn till cocktaileffekter. Ett resultat är att större hänsyn tas till ämnenas inneboende egenskaper. Det behövs också en mer aktiv produktpolitik. Det blir desto mer angeläget då det fortfarande kommer ut substanser och ämnen på marknaden (t.ex. triclosan och silverjonsemitterande produkter) vars egenskaper är farliga eller dåligt utredda. Ett instrument som bör användas mer aktivt är miljöavgifter. Eftersom utsläpp av nya ämnen, som silver från sportkläder och hushållsmaskiner, ökar kostnaderna på reningsverken bör miljöavgifter övervägas för sådana produkter. Miljöpartiet anser att om inte produkten kan förbjudas bör en miljöavgift införas på försäljning av silverjonsemitterande hushållsmaskiner och maskiner för storkök. Regeringen bör utreda möjligheten att införa liknande miljöavgifter på andra varuområden. Kemikalieinspektionen bör få ett uppdrag att utreda förutsättningarna för att använda ekonomiska styrmedel mer aktivt inom kemikaliepolitiken. Detta bör ges regeringen till känna.

60. Båtbottenfärger m.m., punkt 37 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 28.

Ställningstagande

Fritidsbåtar bidrar till giftproblemen i havet. Det ställs numera tydliga miljökrav på bilar, medan kraven på fritidsbåtarna är modesta. Användningen av giftiga båtbottenfärger har minskat, men inte i den takt som förväntats efter EU:s arbete med biociddirektivet. De gifter som förhindrar att havstulpaner och alger växer på båtbottenarna sprider sig till havslevande djur. Mätvärden i småbåtshamnar tyder på att giftiga färger fortfarande används.

Vi står fast vid vårt tidigare krav på att endast båtottenfärger som är godkända för både väst- och ostkusten ska tillåtas. Detta bör ges regeringen till känna.

61. Båtottenfärger m.m., punkt 37 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 28 och avslår motion 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

Det har länge konstaterats att det behövs ett båtregister i Sverige. Det visar inte minst den stora ökningen av motorstarka fritidsbåtar. I registret ska det bl.a. finnas uppgift om ägaren, ägarens hemvist och hemmamarina eller motsvarande. Ett krav för att få köpa båtottenfärger som inte är godkända för bruk i Östersjön bör då vara att köparen har en båt som är registrerad på västkusten. Återförsäljare av båtottenfärger kan bli skyldiga att genom registret kontrollera att köparen har en båt registrerad på västkusten samt att föra register över försäljningen, bl.a. för att förhindra ”langning” av västkustfärg. En avgift på försäljning av de starkare båtottenfärgerna bör i första hand ha en miljöstyrande effekt men kan även användas för en del av finansieringen av båtregistret. Detta bör ges regeringen till känna.

62. Farliga ämnen, punkt 38 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09:MJ493 yrkande 12 och avslår motion 2008/09:MJ13 yrkande 29.

Ställningstagande

Tungmetaller från industriutsläpp ligger sedan drygt ett århundrade lagrade i Östersjöns och Västerhavets bottensediment. De är potentiella miljöhot, men anses enligt expertisen göra minst skada om de får ligga kvar som de är, orörda. I det sammanhanget är den rysk-tyska gasledningen över Östersjön ett reellt hot, eftersom ledningen kan rubba den ömtåliga biologiska balansen och skapa allvarliga miljöproblem på havsbotten. Detta bör ges regeringen till känna.

63. Farliga ämnen, punkt 38 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ13 yrkande 29 och avslår motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09: MJ493 yrkande 12.

Ställningstagande

I arbetet med revideringen av EU:s biociddirektiv är det viktigt att Sverige driver linjen att ett land ska kunna förbjuda användningen av biocidprodukter på basis av lokala, nationella eller regionala (t.ex. Östersjön) särförhållanden. Regeringen bör för övrigt försöka få genomslag för en sådan hållning – att regionala särförhållanden kan vara ett tillräckligt skäl för nationella åtgärder till skydd för miljön – mer generellt. Vikten av miljöskydd kan inte likställas med vikten av det fria varuflödet. Detta bör ges regeringen till känna.

64. Läkemedelsrester, punkt 39 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ10 yrkande 4 i denna del och 2008/09:MJ493 yrkande 14.

Ställningstagande

Kunskapen om läkemedels effekter i miljön är begränsade. Koncentrationerna av läkemedel i vatten anses fortfarande ligga under ”detektionsgränsen”, dvs. de är svåra att spåra. Den slutsats som Naturvårdsverket drar är att det finns risk för att vissa läkemedelsrester kan bioackumuleras och orsaka skada hos fisk. Forskningen på detta område måste utvecklas så att vi kan förebygga läkemedels spridningens negativa effekter i haven. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik:

Riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik (avsnitt 3.2).

Följdmotionerna

2008/09: MJ10 av Anders Ygeman m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska övergödningen av Östersjön och Västerhavet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att trygga fiskbeståndens fortlevnad och ge fiskenäringen de långsiktiga förutsättningar som den behöver.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska transporterens negativa effekter på havsmiljön.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att komma till rätta med giftproblemen i våra hav.

2008/09: MJ11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av en ny havsmyndighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av krafttag inom jordbruket.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av odlingsfria zoner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjning av skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en övergång till ekologisk odling.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riskerna med djurhållning på läckagekänsliga områden.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återförande av fosforföreningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om musselodlingar som reningsmetod mot övergödning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s jordbrukssubventioner.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fosforflöden och syresättningsförsök från djupbottnar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gemensamma åtgärder i Östersjöländerna även mot fosfor.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av ett statligt bidrag till vattenvård.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om verkställande av riksdagsbeslut om kraftbolagens ansvar för att bygga vandringsvägar.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett pilotprojekt i Väneren och Vättern beträffande överfiske.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot bottenrålning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om oförenligheten mellan minskade utkast och bottenrålning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fiskestopp för hotade arter och bestånd.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av fler akvatiska skyddsområden med fiskeförbud.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minskat utkast av fisk även i Östersjön.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om totalförbud mot ålfiske.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s fiskeavtal utanför Europa.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hävande av sekretessen för djup- och bottenbeskaffenhetsinformation.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avvaktande beträffande förnybara energikällor till havs.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sanktioner för oljeutsläpp.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera för inrättandet av kvävekontrollområden inom PSSA-klassade områden.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på katalysatorer på EU:s vatten.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag på energieffektivisering inom sjöfarten.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU bör driva krav på ändringar i energiskattedirektivet.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sluta bilaterala avtal med andra länder kring Östersjön och Västerhavet.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kilometerskatt för sjötrafiken i Östersjön.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska hamnar.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska kombiterminaler.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av farledsavgifterna.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöstyrande hamnavgifter.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av en båtskatt på fritidsbåtar.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sänkt skatt på alkylatbensin.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skrotningsbidrag på tvåtaktsmotorer.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ansluta sig till barlastvattenkonventionen.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka inom EU för att göra avfallshanteringen i hamnar obligatorisk för såväl passagerarfartyg som fritidsbåtar.

2008/09: MJ12 av Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att etablera ett internationellt forskningscentrum på Gotland.

2008/09: MJ13 av Tina Ehn m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att den inhemska och den internationella politiken är sammanhängande.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att havsmiljön bör vara överordnad andra havspolitiska intressen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen av Sveriges internationella havspolitiska samarbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den mellanstatliga fonden för internationella åtgärder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gransamverkan för jordbrukssektorn bör fokuseras på att främja ekologisk produktion.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om planeringsfrågor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om buller och hänsynsområden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den centrala frågan för förvaltningen är uppdrag, befogenheter och resurser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett tydligt mål för delaktighet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Konsumentverket bör ges ett övergripande miljöuppdrag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att offentlig upphandling bör inriktas på miljömärkta alternativ eller den bästa kvartilen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avsättning av medel för beståndsbedömningar av nya fiskarter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bottentråkning i Östersjön.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot utkast av fisk.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en långsiktigt hållbar förvaltningsplan för fritidsfisket.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljörelaterade sjöfartskrav.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vattenmyndigheterna behöver vassare instrument för effektfulla åtgärdsprogram.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige snarast bör ansluta sig till barlastkonventionen.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Miljömålsrådets förslag för bevarande av marina naturvärden.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försiktighetsprincipen och kvävegödsling av skog.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den gemensamma jordbrukspolitiken och landsbygdsprogrammet.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en jämnare spridning av djurhållningen i Sverige.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på generella hänsyn.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgift på mineralgödsel.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska styrmedel och köttproduktion.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mer verkningsfulla sätt att minska den diffusa spridningen av miljögifter.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöavgifter på silverjonemitterande hushållsmaskiner.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hänsyn till regionala särdrag som skäl för mer långtgående miljökrav.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om båtregister och miljöfarliga bottenfärger.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om spridning av slam.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s fiskeriavtal med utvecklingsländer.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återhållsamhet med djuphavsfiske.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09: MJ202 av Magdalena Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett gemensamt skydd för dricksvattentäkten Vättern.

2008/09:MJ205 av Christer Nylander m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att utreda nya mer ambitiösa miljö-kvalitetsmål för Östersjön.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade ambitioner vad gäller marina skyddade områden i Östersjön.

2008/09:MJ271 av Peter Jeppsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt utveckling av Östersjöns miljöarbete nationellt och tillsammans med våra grannländer runt Östersjön.

2008/09:MJ327 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur implementeringsarbetet med EU:s vattendirektiv bör bedrivas.

2008/09:MJ388 av Michael Hagberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förstärkt strategiprogram för ett levande Östersjön.

2008/09:MJ459 av Lars Ohly m.fl. (v):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att nya EU-medel avsätts för Östersjöns renovering.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på och finansiering av musselodling för minskad övergödning av Östersjön.
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska agera för att skattesubventioner till övergödningen av EU:s hav upphör.
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för odlingsförbud och andra begränsningar för jordbruk och djurproduktion inom känsliga kustområden i Östersjöns avrinningsområde.

2008/09:MJ468 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör låta utreda hur övergödningen i Östersjön ska minskas.

2008/09: MJ480 av Sofia Arkelsten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att information om svenska havsbottnar bör offentliggöras.

2008/09: MJ483 av Sinikka Bohlin m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utveckla ett nationellt åtgärdsprogram för Östersjön inför Helcoms ministermöte 2010.

2008/09: MJ493 av Anders Ygeman m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska näringsläckaget ut i våra hav och sjöar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om musselodling som binder kväve och fosfor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en informationskampanj om vad som finns under vattenytan.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den planerade rysk-tyska gasledningen genom Östersjön.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förebygga läkemedelsspridningens negativa effekter i haven.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2008/09:SkU12y

En sammanhållen svensk havspolitik

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik och motioner som väckts med anledning av propositionen. Skatteutskottet begränsar sitt yttrande till de frågor med anknytning till beskattning som motionärerna har tagit upp.

Utskottets överväganden

I motion 2008/09:MJ11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v) föreslås bl.a. fyra tillkännagivanden till regeringen som berör skattefrågor. Förslagen går ut på att Sverige inom EU ska arbeta för en ändring av energiskattedirektivet, så att bestämmelserna inte längre medför möjlighet till skattebefrielse för bränsle avsett för fiskefartyg (yrkande 28), att en kilometerskatt införs för sjötrafiken på Östersjön (yrkande 30), att en båtskatt införs för fritidsbåtar, eftersom dessa på samma sätt som vägtrafikfordon bör bära en del av kostnaderna för sjöräddning, haverier och miljöpåverkan (yrkande 36) samt att skatten på alkylatbensin sänks med 1 kr per liter, då alkylatbensin är miljövänligare och därför bör gynnas (yrkande 37).

Utskottet anser i likhet med regeringen att den internationella sjöfarten bör inkluderas i systemet för handel med utsläppsätter.

Riksdagen har på senare tid behandlat liknande motionsyrkanden och har då på skatteutskottets förslag avslagit dessa.

Motionsyrkanden motsvarandena yrkande 28 och 30 avslogs av riksdagen den 19 mars 2009 (bet. 2008/09:SkU26). Som skäl för att avstyrka nämnda yrkanden anförde utskottet att arbete inom EU för en ändring av energiskattedirektivet så att möjligheten till skattebefrielse vad gäller fartygsbränsle försvinner torde, enligt vad utskottet erfarit vid kontakter med Finansdepartementet, vara utsiktslöst. Utskottet ansåg inte heller att skäl förelåg för att initiera en utredning angående möjligheten att införa en kilometerskatt för sjötrafik på Östersjön.

Beträffande frågan om skatt på fritidsbåtar som tas upp i yrkande 36 konstaterade utskottet i ett annat behandlat betänkande (bet. 2007/08:SkU21) att en båtskatt förutsätter ett båtregister och att varken ett båtregister eller en båtskatt är aktuell.

Vad gäller frågan om sänkt skatt på alkylatbensin (yrkande 37) konstaterade utskottet vid tidigare behandling av ett yrkande med samma innehåll att utskottet inte var berett att ställa sig bakom ytterligare sänkningar av skatten på alkylatbensin (ytr. 2007/08:SkU1y).

Skatteutskottet, som vidhåller sina tidigare ställningstaganden, föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker yrkandena.

Stockholm den 21 april 2009

På skatteutskottets vägnar

Lennart Hedquist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Hedquist (m), Lars Johansson (s), Annicka Engblom (m), Laila Bjurling (s), Ulf Berg (m), Jörgen Johansson (c), Raimo Pärssinen (s), Gunnar Andréén (fp), Christin Hagberg (s), Lena Asplund (m), Lennart Sacrédeus (kd), Fredrik Schulte (m), Marie Engström (v), Britta Rådström (s), Helena Leander (mp), Hans Olsson (s) och Karin Nilsson (c).

Avvikande meningar

1. En sammanhållen svensk havspolitik (s)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Britta Rådström (s) och Hans Olsson (s) anför:

Socialdemokraterna anser att utskottets yttrande inte borde utesluta möjligheten att inrätta ett båtregister. I övrigt delar vi utskottets ställningstagande.

2. En sammanhållen svensk havspolitik (v)

Marie Engström (v) anför:

Vänsterpartiet anser att de i yttrandet behandlade motionsyrkandena bör tillstyrkas.

EU:s skattebefrielse på bränsle har haft en avgörande del i utfiskningen av haven. Enligt EU:s energiskattedirektiv ska medlemsstaterna bevilja skattebefrielse för bränsle för fiskefartyg på gemenskapens vatten. Direktivet medger dock ett visst utrymme för nationella undantag och variationer, men alla fiskerationer runt Östersjön har någon form av skattebefrielse för bränsle avsett för fiskefartyg. Sverige bör agera aktivt för att EU ska ändra detta skattedirektiv.

Sverige kan dock redan i dag utnyttja undantaget i energiskattedirektivet.

Regeringen bör utreda hur en kilometerskatt för sjötrafiken i Östersjön skulle kunna införas.

Vänsterpartiet anser att fritidsbåtar, precis som vägtrafikfordon, bör betala för den kostnad som de medför vad gäller sjöräddning, haverier, miljöpåverkan osv. Vi anser därför att det ska införas en båtskatt för fritidsbåtar.

Vänsterpartiet vill genomföra en grön skatteväxling mellan skatten på alkylatbensin och skatten på fritidsbåtar. Ett ökat antal fritidsbåtar leder till en ökad belastning på havsmiljön. De flesta utombordsmotorer är av 2-taktstyp och står för en del av den toxiska belastningen på hav och sjöar. Alkylatbensin minskar utsläppen av polyaromatiska kolväten (PAH) med cirka 80–90 % och kväveoxider med ca 30–60 %. En övergång till alkylatbensin minskar utsläppen av PAH, bensen, kväveoxider och andra ämnen till vatten och luft.

Särskilt yttrande

En sammanhållen svensk havspolitik (mp)

Helena Leander (mp) anför:

Den svenska fiskeflottan är överetablerad. Det handlar om en överetablering i förhållande till resursbasen, fiskbeståndet, inte i förhållande till marknaden. Vissa bedömare menar att flottan skulle behöva i det närmaste halveras för att nå acceptabel lönsamhet. Det övergripande målet för EU:s gemensamma fiskeripolitik är att nyttjandet ska vara hållbart ur ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende. Nationella regler kan medlemsländerna endast införa i begränsad omfattning.

Fiskeflottan gynnas av de fiskeribränslesubventioner i form av olika skattebefrielser som förekommer. Det är inte försvarbart miljömässigt, klimatomässigt eller ekonomiskt att subventionera bränslen till en fiskeflotta som redan är för stor. Därför bör regeringen utreda om skattebefrielsen för fiskarnas fartygsbränslen kan avskaffas eller om det bör finnas ett tak för hur stor skattebefrielsen får vara per företag, så att stöd till fiskenäringen inte sker på ett sätt som gynnar de stora bränsleslukande fartygen.